

Innst. 340 S

(2009–2010)

**Innstilling til Stortinget
fra kontroll- og konstitusjonskomiteen**

Dokument nr. 3:14 (2008–2009)

**Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens
utvidede revisjon av Norsk Tipping AS**

Vedlegg 3: Referat fra åpen høring

Innst. 340 S

(2009–2010)

Innstilling til Stortinget fra kontroll- og konstitusjonskomiteen

Dokument nr. 3:14 (2008–2009)

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens utvidede revisjon av Norsk Tipping AS

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Innledning

Riksrevisjonen besluttet i desember 2007 å gjennomføre en utvidet revisjon på enkelte av Norsk Tipping AS' virksomhetsområder. Bakgrunnen for dette var at administrerende direktør i selskapet fratradte etter at en ansatt hadde varslet om flere antatt kritikkverdige forhold i selskapet, herunder den såkalte gartnersaken.

Særlovselskapet Norsk Tipping AS ble opprettet i 1946 og gjort om til et heleid statlig aksjeselskap underlagt Kultur- og kirkedepartementet i 1993. Virksomheten er regulert av lov om pengespill mv. av 28. august 1992 nr. 103, med senere endringer. Selskapet er unntatt fra aksjeloven, men omfattet av regnskapsloven og bokføringsloven. Norsk Tipping AS var pr. 31. desember 2007 organisert som et konsern med to heleide datterselskaper samt ett tilknyttet selskap. Riksrevisjonen er selskapets revisor.

Norsk Tipping AS' overordnede mål er å sikre at pengespill avholdes i betryggende former under offentlig kontroll, med sikte på å forebygge negative konsekvenser. Samtidig skal det legges til rette for at overskuddet fra spillene kan gå til idrettsformål, kulturformål samt samfunnsnyttige og humanitære organisasjoner. Monopolposisjonen på nasjonale pengespill medfører et særskilt ansvar for Norsk Tipping AS, og selskapet er avhengig av tillit hos befolkningen. Virksomheten skal gjennom rasjo-

nell drift legge til rette for at mest mulig av overskuddet fra spillene skal gå til gode samfunnsformål, samtidig som selskapet skal være en ansvarlig operatør, en god arbeidsgiver og en god, kompetent og pålitelig samarbeidspartner.

Målet med Riksrevisjonens utvidede revisjon var å vurdere om Norsk Tipping AS i perioden 2000–2007 har drevet virksomheten i tråd med Stortingets vedtak og forutsetninger, eiers retningslinjer samt god forvaltnings- og forretningsskikk. Revisjonen hadde også som mål å vurdere Kultur- og kirkedepartementets utøvelse av eierstyring. Riksrevisjonen har ut fra egne vurderinger av risiko og vesentlighet belyst målet med den utvidede revisjonen gjennom følgende temaer:

- Varsling av kritikkverdige forhold i Norsk Tipping AS
- Gartnersaken
- Administrerende direktørs verv, roller og reise-fravær
- Datterselskaper og tilknyttede selskaper
- Sponsorvirksomhet
- Prøvespill
- Kjøp av fast eiendom
- Norsk Tipping AS som statlig monopolselskap
- Kultur- og kirkedepartementets eierstyring

Riksrevisjonen har i tillegg gått gjennom enkelte andre forhold som ikke er omtalt.

1.2 Oppsummering av undersøkelsen

Den utvidede revisjonen er basert på informasjon fra dokumenter samt møter og intervjuer med ansatte og tidligere ansatte i selskapet. Det er også innhentet informasjon fra og gjennomført samtaler med et konsulentfirma som ved to anledninger har vært enga-

sjert av styret i Norsk Tipping AS til å gjennomgå forholdene i selskapet.

1.2.1 Varpling om kritikkverdige forhold i Norsk Tipping AS

En ansatt i Norsk Tipping AS varslet i august 2007 om enkelte antatte kritikkverdige forhold i selskapet. Varslingen var hovedsakelig knyttet til en gartneravtale som administrerende direktør hadde med selskapet. Varsleren hadde også bemerkninger til andre forhold ved Norsk Tipping AS. Flere av forholdene innbefattet administrerende direktør.

Styreleder fikk alene fullmakt fra styret i Norsk Tipping AS til å følge opp varslersaken overfor administrerende direktør. Dette til tross for at gartneravtalen på mange måter bærer preg av å være et forhold mellom styreleder og administrerende direktør. Følgelig ledet styreleder en prosess på vegne av selskapet i en etterfølgende konflikt med administrerende direktør, utsprunget av en gartneravtale styrelederen selv hadde utformet.

Styret leide ved to anledninger inn eksterne konsulenter til å gjennomføre gransking av varslerens påstander. Granskingene ble utført etter spesifikke instruksjoner fra styreleder, og viste blant annet at kostnader knyttet til gartneravtalen var vesentlig høyere enn det styreleder hadde forutsatt. Styret vedtok på bakgrunn av opplysningene som kom fram, at administrerende direktør måtte tre tilbake som øverste leder i Norsk Tipping AS. Administrerende direktør fratruddte 27. november 2007.

Forhandlinger mellom styreleder og administrerende direktør resulterte i en hovedavtale og en etterfølgende endringsavtale. I ettertid oppsto spørsmål om tolkningen av disse avtalene. Partene kom ikke til enighet, og tidligere administrerende direktør stevnet derfor Norsk Tipping AS for Hedmarken tingrett. Hovedforhandling ble gjennomført 9. og 10. februar 2009, og dom i selskapets favør ble avsagt 16. februar 2009. Tidligere administrerende direktør har anket avgjørelsen.

Norsk Tipping AS har ikke omtalt gartneravtalen i notene til årsregnskapene i den aktuelle perioden 2000–2007. Undersøkelsen har videre avdekket at gartneravtalen ikke var arkivert i personalmappen til administrerende direktør.

1.2.2 Gartnersaken

Administrerende direktør i Norsk Tipping AS ble i mai 2000 valgt som president i World Lottery Association (WLA). Vervet var tidkrevende, og styret drøftet senest i forbindelse med styremøte 22. juni 2000 hvordan forholdene praktisk kunne tilrettelegges slik at administrerende direktør kunne fungere godt i begge rollene. Styreleder utferdiget 14. juli 2000 den såkalte gartneravtalen. Den innebar at

Norsk Tipping AS skulle bidra til plenklipp og annet forefallende arbeid i hagen til administrerende direktør, mot et månedlig trekk i lønn på 1 000 kroner for de månedene arbeidet pågikk. Administrerende direktør har ikke signert avtalen. En ekstern gartner ble engasjert, men uten at skriftlig avtale ble inngått. Første faktura Norsk Tipping AS mottok fra den eksterne gartneren, viser at gartner tjenester ble utført hjemme hos administrerende direktør første gang 12. juli 2000, det vil si før styreleder utferdiget gartneravtalen skriftlig. Administrasjonen og styret i Norsk Tipping AS ble ikke informert om avtalen. Gartneravtalen ble fornyet i 2001 og i 2006.

Undersøkelsen viser at Norsk Tipping AS ble fakturert 423 684 kroner for stell av administrerende direktørs hage i perioden 2000–2007. Administrerende direktør ble trukket 24 700 kroner i lønn i samme periode. I tillegg til plenklipp har gartneren beskåret, felt og kappet trær og kvist, kjørt hageavfall og levert matjord og plenfrø. Gartneravtalen sier lite om omfanget av hagestellet, men trekkbeløpet var ment å være proporsjonalt med arbeidets størrelse. Undersøkelsen viser således at gartneren har utført mer omfattende arbeid enn det som faller innenfor avtalens definisjon av «forefallende arbeid».

Det ble foretatt lønnstrekk i tråd med avtalen i fire av de åtte årene avtalen ble gjennomført. For to år ble det betalt for lite på grunn av at administrerende direktør selv ved to anledninger opplyste lønnskontoen pr. e-post om hva lønnstrekket skulle være. For ytterligere to av årene ble det ikke gjennomført trekk i lønn. Dersom partene hadde undersøkt hvorvidt avtalen ble gjennomført i tråd med forutsetningene før forlengelse og justering, kunne forholdet vært avklart allerede i 2001.

Administrerende direktør gikk av som president i WLA i 2006, men gartneravtalen ble likevel videreført. Samtidig ble administrerende direktør forelagt en oversikt over hva som totalt var fakturert Norsk Tipping AS for stell i hans hage fra 2003 til mai 2006. Administrerende direktør fulgte ikke på noen måte opp forholdet overfor administrasjonen eller styret i Norsk Tipping AS.

I ettertid har det oppstått diskusjon mellom styret og tidligere administrerende direktør om hvordan gartneravtalen var å forstå.

1.2.3 Administrerende direktørs verv, roller og reisefravær

Ifølge Norsk Tipping AS' policy skal ansattes bierverv og roller ikke være i konflikt med Norsk Tipping AS' virksomhet, og skal ikke ha et omfang som påvirker arbeidsforholdet i selskapet. Administrerende direktør skal skriftlig framlegge sine verv til styrets leder for godkjenning. Undersøkelsen viser at administrerende direktør i perioden 2000–2007 totalt

hadde rundt 30 verv og roller. Om lag halvparten av vervene var av privat karakter. Ifølge tidligere styreleder var kun ca. en tredel av vervene forelagt ham. Disse var hovedsakelig tilknyttet direktørrollen.

Administrerende direktør i Norsk Tipping AS ble i 1993 utnevnt til konsul for Sveriges honorärkonsulat Hamar. Undersøkelsen viser at konsulatet hadde adresse ved Norsk Tipping AS' kontor, og at administrerende direktørs sekretær utførte oppgaver tilknyttet vervet. Det å utøve konsulære tjenester for Sverige ligger utenfor Norsk Tipping AS' formål.

Administrerende direktør ble valgt til president for WLA i mai 2000 og satt i tre perioder fram til februar 2006. Dette var et tidkrevende verv med mye reisevirksomhet. Like etter tiltredelse inngikk administrerende direktør en muntlig avtale med et rådgivningsfirma om en personlig sekretær i tilknytning til vervet. Oppdraget ble påbegynt før styret i Norsk Tipping AS hadde drøftet praktisk tilrettelegging for administrerende direktør. Etter å ha virket i omtrent et halvt år, ble avtalen nedfelt skriftlig. Kostnadene ble dekket av Norsk Tipping AS til tross for at de vedrørte WLA og således var Norsk Tipping AS uvedkommende. Fram til avtalen ble sagt opp av Norsk Tipping AS i januar 2006, hadde rådgivningsfirmaet fakturert totalt 4,5 mill. kroner for sekretærtjenester.

I tillegg til de nevnte kostnadene har Norsk Tipping AS lagt ut for administrerende direktørs reiser i forbindelse med WLA-vervet. Ifølge Norsk Tipping AS ble kostnadene viderefakturert WLA i ettertid via en samlekonto for mellomværende. Undersøkelsen viser imidlertid at Norsk Tipping AS ikke har kunnet legge fram en samlet oversikt over utlegg selskapet har hatt vedrørende administrerende direktørs presidentverv i WLA. Det foreligger således risiko for at Norsk Tipping AS ikke har fått viderefakturert alt.

Undersøkelsen viser at administrerende direktør i perioden 2000–2007 var på reise i gjennomsnitt ca. 102 dager i året. Imidlertid kan ikke Norsk Tipping AS framlegge komplette data. Dette medfører at verken Riksrevisjonen eller Norsk Tipping AS kan beregne nøyaktig antall reisedøgn i perioden. Imidlertid er det på det rene at reisefraværet var betydelig.

1.2.4 Datterselskapet Fabelaktiv AS

Fabelaktiv AS (tidligere Video Øst AS) er et heleid datterselskap av Norsk Tipping AS og produserer alle tv-trekningene for selskapet. Norsk Tipping AS kjøpte Video Øst AS for 6 mill. kroner i 1999. Undersøkelsen viser at et revisjons- og rådgivnings-selskap i forkant beregnet avkastningsverdien på selskapet til å være ca. 4 mill. kroner. Styret i Norsk Tipping AS fikk opplyst av administrerende direktør at et annet produksjonsselskap var interessert i å overta

Video Øst AS for 10 mill. kroner. Det foreligger imidlertid ikke dokumentasjon som bekrefter dette.

Administrerende direktør i Norsk Tipping AS fikk i juni 1999 fullmakt av styret til å framforhandle en avtale om overtagelse av aksjene i Video Øst AS. Styret forutsatte at saken ble avklart med Kulturdepartementet. Administrerende direktør inngikk avtale om kjøp av aksjene dagen etter at departementet ble informert gjennom et notat fra administrasjonen i Norsk Tipping AS. Først 15 dager etter avtaleinngåelsen vedtok styret å erverve samtlige aksjer i Video Øst AS for 6 mill. kroner. Undersøkelsen viser således at det verken forelå formell beslutning fra styret eller avklaring fra departementet i forkant av kjøpet.

Fabelaktiv AS gikk med store underskudd i hovedsak forårsaket av barne-tv-produksjon. Norsk Tipping AS ga derfor i 2002 og 2003 lån til Fabelaktiv AS på til sammen 14 mill. kroner. I 2004 besluttet Norsk Tipping AS å konvertere gjelden til egenkapital og yte et kontanttilskudd på 2,5 mill. kroner. Til tross for dette har Kultur- og kirkedepartementet opplyst (i forbindelse med Riksrevisjonens rapportering til Stortinget for regnskapsåret 2003) at det ikke har kunnet se at det var grunnlag for å hevde at aktiviteten i datterselskapene totalt sett hadde hatt negativ økonomisk verdi for Norsk Tipping AS.

I sin rapportering til Stortinget for regnskapsåret 2003 stilte Riksrevisjonen spørsmål ved at Norsk Tipping AS, som monopolbedrift, kunne stå i fare for å krysssubsidiere et datterselskap som driver kommersielt. Norsk Tipping AS har overfor Kultur- og kirkedepartementet meddelt at «det er en uttalt policy i selskapets styre at salg til morselskapet ikke bør overstige 1/3 av omsetningen». I januar 2008 vurderte et advokatfirma på oppdrag fra Norsk Tipping AS forholdet til krysssubsidiering i Fabelaktiv AS. Bakgrunnen for oppdraget var at tjenestekjøpsavtalen med Norsk Tipping AS utgjorde om lag 38 prosent av omsetningen til Fabelaktiv AS. I oppdragsnotatet henvises det til at «flertallet av de andre avtalene til Fabelaktiv AS er ulønnsomme, slik at de facto er avtalen med Norsk Tipping AS som bærer selskapet økonomisk».

1.3 Den felles kontrollerte virksomheten Buypass AS

Norsk Tipping AS inngikk i 2001 et samarbeidsprosjekt med Posten Norge BA sitt datterselskap ErgoGroup AS, og etablerte det felles kontrollerte selskapet Buypass AS. Aktørene skulle utvikle en infrastruktur rundt sikker identifisering av kunder og sikring av elektroniske transaksjoner som så skulle lede til det obligatoriske spillerkortet som brukes i dag. Norsk Tipping AS stiftet datterselskapet Spillverden AS for å utøve Norsk Tipping AS' eierskap i

selskapet. Buypass AS skulle gjennomføre e-penge-tjenestene. Norsk Tipping AS stilte store deler av sin verdikjede til rådighet ved at Buypass AS fikk benytte Norsk Tipping AS' kommisjonærnett. I dag har alle spillerkort tilgang til Buypass AS' betalings- og sikkerhetstjenester.

I forbindelse med samarbeidet overførte Norsk Tipping AS via Spillverden AS en egenutviklet programvare, e-handelsrammeverket, som tingsinnskudd i Buypass AS. E-handelsrammeverket var en del av et større prosjekt, og ble antatt å ha en regnskapsmessig aktivert verdi på 1 mill. kroner. Norsk Tipping AS kan imidlertid ikke framlegge verifikasjon av den aktiverte verdien. Det foreligger heller ingen dokumentasjon på hvordan dette skjønnsmessig ble verdsatt. Undersøkelsen viser at e-handelsrammeverket i den opprinnelige aksjekjøpsavtalen ble antatt å ha en verdi på 10 mill. kroner, og syntes således å ha en vesentlig kommersiell verdi.

Undersøkelsen viser at videreutviklingen av infrastrukturen medførte at Buypass AS fikk en betydelig samlet negativ kontantstrøm de første årene. Norsk Tipping AS ga i løpet av 2001 og 2002 rente- og avdragsfrie lån på 39,9 mill. kroner via Spillverden AS til Buypass AS. I 2002 ble 20 mill. kroner av lånebeløpet konvertert til aksjekapital i Buypass AS. Samtidig nedskrev Spillverden AS sitt engasjement i Buypass AS med 75 prosent. Resterende lån ble rentebelastet fra og med 2003. For å sikre at kravet til forsvarlig egenkapital var oppfylt, etterga Norsk Tipping AS samme år et langsiktig lån på 30,3 mill. kroner til Spillverden AS. Nedskrivningen ble senere delvis reversert. Ettergivelse av gjeld og rentefrie lån til datterselskap og tilknyttede selskap er i strid med EØS-avtalens regler om offentlig støtte.

Helt siden opprettelsen har Norsk Tipping AS vært Buypass AS' desidert største kunde, og står for over 90 prosent av selskapets omsetning. En kostnadsgjennomgang utført av et eksternt revisjonsfirma, viste at Norsk Tipping AS' spillerkort- og teleoperatørkostnader for 2007 var tilnærmet på samme nivå som i 1998. Tatt i betraktning den teknologiske utviklingen og rasjonaliseringen gjennom elektronisk overføring, mente konsulentselskapet at det ikke var unaturlig å forvente at de totale kostnadene hadde gått ned i perioden. Avtalene med Buypass AS har ikke vært konkurranseutsatt.

Buypass AS er i dag i en økonomisk situasjon der selskapet kan utdele utbytte til eierne. I aksjonæravtalen heter det at Norsk Tipping AS skal bestemme utbyttepolitikken så lenge selskapets andel av Buypass AS' omsetning utgjør mer enn 80 prosent. Det framgår videre av aksjonæravtalen at Norsk Tipping AS frasier seg utbytte på 10 mill. kroner til Ergo-Group AS så snart Posten Norge BA er etablert som kunde med overskuddsomsetning for Buypass AS

som minst tilsvarer slik forlods utbytteutdeling. Denne forlods utdelingen er ikke tidsavgrenset i aksjonæravtalen.

1.3.1 Investeringsselskapet Buyinvest AS

Virksomheten i investeringsselskapet Buyinvest AS besto i å forvalte en aksjepost på 9,99 prosent i Buypass AS gjennom en aksjekjøpsordning som ble etablert for de ansatte i Buypass-selskapene. Aksjene ble i september 2003 verdsatt til én krone. Verdifastsettelsen av aksjene i Buypass AS var i hovedsak basert på omsetning i selskapet. Om lag én måned før verdifastsettelsen besluttet styret i Norsk Tipping AS å ta i bruk et nytt spillerkort. Måneden etter verdifastsettelsen besluttet Norsk Tipping AS å overføre 2,1 millioner spillerkort til samme teknologi som Buypass AS leverer. Ved dette ble opsjonene til de ansatte vesentlig mer verdt.

I mars 2008 ble aksjeordningen avsluttet. Siste markedsverdi på aksjene i selskapet ble fastsatt til 9,17 kroner pr. aksje, det vil si en økning på 8,17 kroner pr. aksje siden september 2003. Norsk Tipping AS har tilbakekjøpt aksjer fra ansatte i Buypass AS for totalt rundt 5 mill. kroner. Buyinvest AS ble i ekstraordinær generalforsamling 6. oktober 2008 besluttet oppløst. Bakgrunnen var at Buyinvest AS hadde utspilt sin rolle som instrument for de ansatte i Buypass AS til å eie aksjer i selskapet.

1.3.2 Norsk Tipping AS' sponsorvirksomhet

Norsk Tipping AS har inngått mange avtaler av både strategisk og taktisk karakter for å bidra til en styrking av selskapets omdømme. Undersøkelsen viser at utover generelle krav for drift, er Norsk Tipping AS' sponsoradgang ikke regulert i verken lov, vedtekter eller instruks. Kultur- og kirkedepartementet har i liten grad satt føringer for omfanget av Norsk Tipping AS' sponsorvirksomhet. Departementet har utarbeidet generelle retningslinjer for markedsføring, men ikke sett det som hensiktsmessig å gi detaljerte retningslinjer for sponsering.

Norsk Tipping AS har i perioden 2000–2007 kostnadsført totalt ca. 620 mill. kroner på sponsorvirksomhet og profilering av selskapet. I tillegg til dette kommer mer enn 1 200 mill. kroner som Norsk Tipping AS har kostnadsført som markedsføring, reklame og informasjon i samme periode. Kostnader til samarbeidsavtaler og reklame m.m. økte forholds- messig mer enn økningen i spillinntektene i perioden 1998–2007. Kostnader forbundet med samarbeidsavtaler, profilering og informasjon økte i denne perioden med 481 prosent.

Undersøkelsen viser at de fleste sponsor- og profileringsavtalene synes å være forankret i selskapets «Strategi for Sponsing og Partnership Marketing» for perioden 2003–2007 eller i årlige planer og budsjet-

ter. Imidlertid foreligger det også noen avtaler som ikke synes å være i tråd med selskapets egendefinerte kriterier. Flere av disse er heller ikke budsjettet.

Undersøkelsen viser:

- Enkelte sponsorobjekter har mottatt mye støtte fra Norsk Tipping AS i perioden. Mer enn to tredeler av sponsormidlene går til det som Norsk Tipping AS kaller strategiske avtaler med norsk idrett. Dette er avtaler som i hovedsak er direkte relatert til Norsk Tipping AS' spill. De fleste avtalene synes å være forankret i Norsk Tipping AS' sponsorstrategi og i årlige planer og budsjetter, men ikke alle.
- Bidrag til enkelte kulturarrangementer ser ikke ut til å være forankret i selskapets sponsorstrategi fullt ut. Relevansen av disse avtalene for Norsk Tipping AS framkommer ikke.
- Norsk Tipping AS har i perioden 2000–2007 kostnadsført nærmere 40 mill. kroner på sponsor- og profileringstiltak overfor organisasjoner og lag i Hamar-regionen/indre Østland. Tildelingskriteriene er i hovedsak tilhørighet til Hamarområdet og at organisasjonen er virksom innen idrett eller kultur. Utover dette er retningslinjene lite konkrete, og i enkelte tilfeller framstår det som uklart hvorvidt en samarbeidspartner har fått midler basert på objektive kriterier eller på grunn av personlige forhold. Det ble i perioden 2000–2007 ikke gjennomført habilitetsvurderinger i selskapet eller i styret.
- For to avtaler som Norsk Tipping AS har inngått med fotballag i eliteserien, består gjenytelsene delvis av sesongkort, arrangementer og lignende fordeler for Norsk Tipping AS' ansatte.
- Selskapet har inngått enkelte avtaler med lag og organisasjoner med tilknytning til ledere eller styremedlemmer i selskapet. Det er gitt støtte til en klubb der sponsorsjefen var medeier, og det foreligger enkelte avtaler der det er påført skriftlig at avtalene ble inngått etter henvendelse fra administrerende direktør. For flere av avtalene hvor det foreligger indikasjoner på inhabilitet, kan det også stilles spørsmål ved avtalenes forankring i selskapets sponsorstrategi eller ved forholdet mellom sponsorbeløp og gjenytelser.

Norsk Tipping AS inngikk 30. september 2002 en samarbeidsavtale med Norges idrettsforbund/Norges olympiske komité om å kjøpe seg inn i idrettsforbundets selskap OnTarget AS. Begrunnelsen var et ønske om å bidra til idrettsforbundets satsing på en ytterligere utvikling av sitt samfunnsengasjement. Norsk Tipping AS kjøpte derfor en aksjepost på 10 prosent med markedsverdi på 6,2 mill. kroner. Grunnet langsiktig samarbeid mellom Norges idrettsfor-

bund og Norsk Tipping AS, ble det i samarbeidsavtalen avtalt en rabatt på 1,2 mill. kroner. Norsk Tipping AS skulle således kun betale 5 mill. kroner for aksjene. Styret forutsatte at man etter 2–3 år skulle vurdere hvorvidt man ønsket å opprettholde eierskapet.

Undersøkelsen viser at Norsk Tipping AS kjøpte aksjene i OnTarget AS for 6,2 mill. kroner. Rabatten på 1,2 mill. kroner var ikke hensyntatt, og Norsk Tipping AS betalte således full markedspris for eierandelen. Aksjene ble solgt i juni 2004, rundt halvannet år senere, for 2,5 mill. kroner. Det framgår av underlagsdokumentasjonen at Norsk Tipping AS hadde arbeidet med salg siden før jul 2003. Etter salget av aksjene har Norsk Tipping AS regnskapsført et tap på 3,7 mill. kroner.

1.3.3 *Prøvespill*

Riksrevisjonen har mottatt tips om at ansatte i Norsk Tipping AS har spilt for vesentlige beløp ved spillmesser i utlandet. Riksrevisjonen ba derfor Norsk Tipping AS redegjøre for omfanget av prøvespill i undersøkelsesperioden samt hvilke rutiner og retningslinjer som foreligger for prøvespill, herunder hvordan eventuelle gevinster håndteres.

Undersøkelsen viser at Norsk Tipping AS ikke har totaloversikt over prøvespilte beløp. Selskapet har heller ingen samlet oversikt over reiser hvor prøvespilling har foregått eller hvem som har deltatt på prøvespill. Selskapet påpeker at det i virksomhetssammenheng dreier seg om ubetydelige beløp. Riksrevisjonen bemerker til dette at det å legge selskapets omsetning til grunn for å vurdere om et beløp er å anse som betydelig, i de fleste sammenhenger vil være lite relevant. Selskapet har ikke satt fokus på et sentralt og identifiserbart område av spillutviklingskjeden. Dette til tross for at manglende skriftlige rutiner og retningslinjer for prøvespill etter Riksrevisjonens vurdering utgjør en risiko for misligheter.

Norsk Tipping AS påpeker at prøvespill i virksomhetssammenheng dreier seg om ubetydelige beløp, og viser til at når ledere og medarbeidere skal utføre egne arbeidsoppgaver i selskapet, skal dette utøves med god forankring i selskapets etiske retningslinjer. Prøvespillingen, inkludert økonomisk ramme, skal være avklart med prosjektansvarlig og/eller ansvarlig direktør i forkant. Selskapet har imidlertid ikke framlagt eksempler på at denne avklaringen er dokumentert skriftlig.

Refusjon av beløp har vært basert på et tillitsforhold mellom leder og medarbeider. Norsk Tipping AS viser til at normal praksis for refusjon er over reiseregning for den reisen der aktuell prøvespilling er gjennomført. Selskapet kunne imidlertid kun framlegge to reiseregninger som eksempler på denne praksisen. Undersøkelsen avdekket ytterligere én rei-

seregning med utlegg til prøvespill gjennom en omfattende bilagskontroll for perioden 2004–2006. Det foreligger ikke underlagsdokumentasjon for prøvespilling ved noen av reiseregningene.

I forhold til spørsmål om evaluering, dokumentasjon og rapportering i forbindelse med testing av ulike spill, skriver Norsk Tipping AS at prøving av spill evalueres innenfor angjeldende utviklingsprosjekt mv. Riksrevisjonen har imidlertid ikke blitt forelagt noen evalueringsrapporter fra prøvespill eller andre dokumenter der slik evaluering framgår. Det kan innebære at erfaringer fra prøvespill ikke blir videreført i selskapets spillutvikling, og at nytteverdien av prøvespill dermed blir redusert.

Undersøkelsen viser at Norsk Tipping AS ikke har skriftlige rutiner for håndtering av eventuelle gevinster fra prøvespill. Selskapet viser til at eventuelle gevinster som måtte framkomme, behandles i selskapet «gjennom en bokføring av netto forbrukte økonomiske midler benyttet til dette formål». Gevinsthåndtering er basert på tillit mellom selskapet og de ansatte. Dermed er det opp til medarbeiderens egne etiske holdninger om en gevinst innrapporteres til selskapet. Undersøkelsen har ikke funnet eksempler på slik bokføring. På bakgrunn av manglende fullstendighet i informasjonen har undersøkelsen ikke kunnet avdekke om prøvespillingen faktisk har medført gevinst og i så fall hvordan slike gevinster er håndtert.

1.3.4 *Kjøp av fast eiendom*

Undersøkelsen viser at Norsk Tipping AS ønsket å utvide selskapets tomteareal for å dekke framtidige behov. Hamar kommune var innstilt på å stille to naboeiendommer til disposisjon. Selskapet har ikke gjennomført noen skriftlig vurdering av kommunens tilbud. Norsk Tipping AS opplyser til Riksrevisjonen at tilbudet inneholdt betingelser for overtakelse som Norsk Tipping AS fant for byrdefulle til at det kunne anses formålstjenlig å kjøpe eiendommene. Disse betingelsene framkommer imidlertid ikke av kommunens brev til selskapet om saken.

Norsk Tipping AS overtok 1. januar 2004 naboeiendommen Toyotabygget. En verdivurdering av eiendommen i 2000 anslo normal salgsverdi til 15,5 mill. kroner. En ny verdivurdering i 2003 fant at salgsverdien ikke hadde økt. Markedsverdi ble antatt til 12–15 mill. kroner, mens flytting og bygging av et nytt bilanlegg ble anslått til å koste mellom 25 og 30 mill. kroner. Norsk Tipping AS kjøpte for 25 mill. kroner pluss omkostninger, men har ikke kunnet legge fram dokumentasjon som viser hvilke vurderinger selskapet gjorde før prisforlangende ble akseptert. Selskapet har opplyst at selger av eiendommen ikke var villig til å selge til den markedsverdi som takstmannen hadde beregnet seg til, og at selskapet

var avhengig av tilstøtende arealer. Forhandlings situasjonen for selger var derfor meget gunstig, noe som påvirket kjøpesummen. Undersøkelsen viser imidlertid at det ikke foreligger noen dokumentasjon av kjøpsforhandlingene.

Norsk Tipping AS inngikk den 15. september 2005 avtale om kjøp av en annen tilstøtende naboeiendom, Statoiltomta. Selgeren var i utgangspunktet ikke interessert i å selge, men godkjente en kjøpesum på 11 mill. kroner pluss omkostninger. I tillegg påtok Norsk Tipping AS seg å dekke selgers kostnader på 5,5 mill. kroner pluss omkostninger til kjøp av ny tomt for sin virksomhet. Totale kostnader for denne eiendommen ble på om lag 16,9 mill. kroner. Begrunnelsen for kjøpet var å sikre at Norsk Tipping AS ble eier av hele kvartalet, for i første omgang å skaffe større parkeringskapasitet, og på lang sikt gi mulighet for ytterligere utbygging. Administrasjonen gjorde oppmerksom på at kostnadene for erverv av denne eiendommen var meget høye.

Undersøkelsen viser at Norsk Tipping AS har betalt om lag 42 mill. kroner for tomtearealene på henholdsvis ca. 5 350 m² og 4 150 m². Det tilsvarer noe over 4 400 kroner pr. m² når tomtearealet legges til grunn. Dette vurderes å være en meget høy pris, selv etter at det er tatt hensyn til at ingen av eiendommene i utgangspunktet var til salgs.

1.3.5 *Norsk Tipping AS som statlig monopolselskap*

Norsk Tipping AS' regnskaper viser at selskapet har hatt betydelige driftskostnader over mange år. Ifølge rapport fra et revisjonsfirma som har foretatt en kostnadsanalyse av selskapet for perioden 1998–2007, økte spillinntektene med 35,7 prosent mens kostnadene økte med 79,1 prosent. Det er iverksatt tiltak for å styre kostnadsutviklingen.

Hovedårsaken til kostnadsøkningen skal være nye terminaler og automater. Økningen er videre forklart med økte personalkostnader, økt satsing på merkevare- og salgsavdelingene og at pensjonskostnadene har økt kraftig. Norsk Tipping AS har også utstrakt bruk av konsulenttjenester og store kostnader til reklame og samarbeidsavtaler. Videre har Norsk Tipping AS også hatt store kostnader som følge av engasjementer i datterselskaper og tilknyttede virksomheter. Selskapet har gitt rentefrie lån og ettergitt store lån. Ordningen med at de ansatte i Buypass AS fikk kjøpe rimelige aksjer gjennom Buyinvest AS, har også medført ikke ubetydelige kostnader for Norsk Tipping AS.

Undersøkelsen viser at Norsk Tipping AS har et manuelt arkiv med begrensede søkemuligheter. Det er opp til den enkelte medarbeider å levere arkiverbart materiale til arkivet. Det eksisterer ingen fullstendig postjournal, og Norsk Tipping AS har ikke over-

sikt over all arkivverdig dokumentasjon. Selskapets regnskapssystem er av eldre dato og kontoplanen er endret flere ganger i perioden 2000–2007. Kostnader er bare i noen tilfeller henført til prosjekter. Riksrevisjonen finner det uheldig at sammenhengende dokumentasjon og regnskapsinformasjon er lite tilgjengelig hos Norsk Tipping AS.

Riksrevisjonen stilte i forbindelse med revisjon av Norsk Tipping AS' regnskaper for 2006 og 2007 spørsmål ved status for arbeidet med gjennomføring av selskapets etiske prinsipper. Norsk Tipping AS opplyste at arbeid med operasjonalisering av prinsippene var igangsatt. Det er også i denne undersøkelsen framkommet flere tilfeller der spørsmål om habilitet og etterlevelse av retningslinjer og etiske prinsipper, har stått sentralt. Det anses uheldig at Norsk Tipping AS, som monopolselskap, står i fare for å kryssubsidiere et kommersielt datterselskap ved å gi, og senere ettergi lån. Riksrevisjonen har også tidligere bemerket dette.

1.3.6 Kultur- og kirkedepartementets eierstyring

Undersøkelsen viser at det særlig er Norsk Tipping AS' spillutvikling, datterselskaper og randsonevirksomhet som har vært gjenstand for Kultur- og kirkedepartementets eierstyring. Departementet uttaler at det som eier setter grenser for Norsk Tipping AS' virksomhet i større grad enn ved utøvelsen av eierskapet i andre statlige selskaper. Ifølge departementet har det både mer skriftlig og muntlig kontakt med selskapet enn det som er normalt ved statlig eierutøvelse. Riksrevisjonen ba departementet oversende kopi av all korrespondanse som det mente kunne gi et fullstendig bilde av styringsdialogen overfor Norsk Tipping AS i perioden 2000–2007. Oversendelsen viste seg å være ufullstendig siden vesentlig informasjon ikke ble framlagt.

Undersøkelsen viser at Kultur- og kirkedepartementets eierstyring i perioden 2000–2007 i stor grad har vært basert på uformell kommunikasjon. I flere tilfeller forelå en uryddig og uformell styringsdialog for saker der det har vært behov for engasjement fra eier. Riksrevisjonen hadde allerede i sin rapportering til Stortinget for 2003 merknader til departementets eierstyring av Norsk Tipping AS. Sentrale spørsmål om styring og kontroll ble behandlet i kommunikasjon med Norsk Tipping AS' administrasjon, uten at styret var trukket inn og uten at det ble skrevet møteferat. Departementet viste til at dette var naturlig i rollen som både eier og regelverksmyndighet da «staten til dels utøver sitt eierskap aktivt gjennom regelverksutforming (...), noe som gjør at slik uformell kontakt må anses naturlig».

Undersøkelsen viser at departementet i 2003 for første gang tok opp spørsmål rundt organisering av datterselskaper, kryssubsidiering og konkurranse-

messige fordeler til kommersielle selskap. Riksrevisjonen har i sin rapportering til Stortinget for 2003 og 2004 hatt merknader til Norsk Tipping AS' forvaltning av eierskap i datterselskaper, herunder ytelse av lån til disse. Departementet sa allerede i 2003 at det skulle etableres retningslinjer med nærmere kriterier for etablering og drift av datterselskaper og engasjement i andre tilknyttede selskaper. Randsoneaktiviteten ble regulert og innstrammet gjennom vedtektsendringer i 2005 og 2007. Utover dette har Riksrevisjonen ikke sett dokumentasjon på at departementet har etablert retningslinjer. Arbeidet skulle vært avsluttet i løpet av 2004.

Undersøkelsen viser at departementet ikke har bedt om informasjon eller gitt styringssignaler i forhold til omfang og innretning av Norsk Tipping AS' sponsorvirksomhet eller rutiner for prøvespill. Departementet anmodet selskapet om å oversende etiske retningslinjer og revidert innkjøpspolicy i desember 2007. Utover dette har Riksrevisjonen ikke sett at problemstillinger rundt habilitet, verv og roller har vært tema i styringsdialogen med Norsk Tipping AS.

Kultur- og kirkedepartementet har i brev til Norsk Tipping AS orientert selskapet om oppnevning av styremedlemmer. Det foreligger ikke dokumentasjon på hvilke vurderinger departementet har gjort ved sammensetning av styret for Norsk Tipping AS. Riksrevisjonen kan heller ikke se at det foreligger dokumentasjon på at departementet har bedt om å bli informert om styrets evaluering av eget arbeid, eller at departementet har gitt tilbakemelding på sin vurdering av hvordan styret har fungert.

Undersøkelsen viser at Kultur- og kirkedepartementet i de årlige budsjettproposisjonene har orientert om forventet resultat fra Norsk Tipping AS. Forventningen har vært basert på Norsk Tipping AS' egne overskuddsprognoser. Departementet har ikke selv stilt egne resultatkrav i perioden 2000–2007.

Departementet har gitt uttrykk for at det anses som viktig at økonomiske målsettinger for pengepillpolitikken blir avklart på en entydig måte som ikke skaper press og forventninger om årlig overskudd utover alminnelig prisstigning. I mars 2008 ba departementet styret i Norsk Tipping AS om å iverksette en gjennomgang av driftskostnadene i selskapet på bakgrunn av endringer i selskapets drift de siste årene. Departementet viste da til at det er en viktig oppgave for styret å føre tilsyn med kostnadseffektiviteten i selskapet, og at selskapets store overskudd gjør kostnadsstyring og kostnadskontroll ekstra utfordrende.

1.4 Riksrevisjonens bemerkninger

Etter Riksrevisjonens vurdering bærer den tidligere omtalte gartneravtalen preg av å være et internt

forhold mellom styreleder og administrerende direktør. Riksrevisjonen stiller på denne bakgrunn spørsmål ved om styret i Norsk Tipping AS gjennomførte en tilstrekkelig god vurdering av rollehåndtering da styreleder ble gitt fullmakt til å følge opp saken overfor administrerende direktør.

Riksrevisjonen konstaterer at gartneravtalen ikke ble oppgitt i notene til årsregnskapene i perioden 2000–2007, og finner det uheldig at Norsk Tipping AS ikke sørget for at lovpålagt informasjon ble oppgitt og at tilstrekkelig og nødvendig informasjon ble arkivert på hensiktsmessig måte. Riksrevisjonen stiller også spørsmål ved at Riksrevisjonen først ble informert om gartnersaken samme dag som saken ble offentliggjort i media. Som ansvarlig revisor for selskapet er det uheldig at Riksrevisjonen ikke ble underrettet om saken på et langt tidligere tidspunkt.

Riksrevisjonen stiller spørsmål ved at partene ikke undersøkte hvorvidt gartneravtalen ble gjennomført i tråd med forutsetningene før avtalen ved flere anledninger ble justert og forlenget. Riksrevisjonen finner det uheldig at administrerende direktør ikke sikret at administrasjonen fikk kjennskap til avtalen og dens innhold. Riksrevisjonen stiller også spørsmål ved om ikke styreleder hadde et eget ansvar for å informere om gartneravtalen han hadde inngått med administrerende direktør.

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at administrerende direktør, etter å ha fått seg forelagt alle fakturakopier våren 2006, ikke fulgte opp saken overfor administrasjonen eller styret i Norsk Tipping AS.

Riksrevisjonen mener at Norsk Tipping AS ikke i tilstrekkelig grad har vurdert hvorvidt ytelsen i gartneravtalen var å anse som en nettoytelse eller en form for naturalytelse administrerende direktør skulle fordelsbeskattes av. Nettoytelse vil si en form for lån som i så fall skulle tilbakebetales i sin helhet.

Riksrevisjonen anser administrerende direktørs reisefravær i perioden 2000–2007 for å være høyt sett i forhold til hans rolle som leder av Norsk Tipping AS. Særlig uheldig er det at fraværet i stor grad var tilknyttet direktørens andre verv og roller, herunder hovedsaklig WLA, og at kostnader forbundet med disse ble belastet Norsk Tipping AS til tross for at de var selskapet uvedkommende. Riksrevisjonen stiller på denne bakgrunn spørsmål ved om styret i tilfredsstillende grad har fulgt opp administrerende direktørs utøvelse av rolle og ansvar.

Riksrevisjonen stiller spørsmål ved at Norsk Tipping AS ervervet Video Øst AS/Fabelaktiv AS for 50 prosent over det foreliggende verdivurdering tilsa. Riksrevisjonen informerte Stortinget i Dokument nr. 1 (2003–2004) om at Norsk Tipping AS kunne stå i fare for å krysssubsidiere Fabelaktiv AS. Slik Riksrevisjonen ser det har Norsk Tipping AS subsidiert den

kommersielle virksomheten i datterselskapet Fabelaktiv AS. Som en konsekvens har overskuddsandelen til kultur, idrett og samfunnsnyttige formål blitt redusert. Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at styret i Norsk Tipping AS og Kultur- og kirkedepartementet ikke i tilstrekkelig grad har håndtert disse problemstillingene.

Riksrevisjonen stiller spørsmål ved om styret i Norsk Tipping AS og Kultur- og kirkedepartementet i stor nok grad har vurdert risiko og konsekvenser knyttet til problemstillingen rundt Buypass AS' tilgang til Norsk Tipping AS' kommisjonærnett. Ved at selskapene har løsninger som infrastrukturmessig henger tett sammen, foreligger det etter Riksrevisjonens vurdering risiko for krysssubsidiert og konkurransevridning.

Riksrevisjonen stiller i tillegg spørsmål ved om Norsk Tipping AS på en grundigere måte burde ha utredet muligheten og kostnadsbildet ved å kjøpe tjenestene kontra å stå for utviklingen selv. Dette sett i lys av at utfordringene og konsekvensene av etableringen av Buypass AS etter Riksrevisjonens oppfatning har blitt undervurdert av Norsk Tipping AS. Det gjelder særlig i forhold til at en kommersiell aktør får tilgang til Norsk Tipping AS' kommisjonærnett, forholdet til EØS-avtalen, anskaffelsesregelverket, habilitetsbestemmelser, utbyttefordeling og det faktum at ansatte i Buypass AS har kunnet tjene penger på Norsk Tipping AS' virksomhet. Etter Riksrevisjonens vurdering er ikke dette i tråd med Stortingets vedtak og forutsetninger. I denne sammenheng antar Riksrevisjonen at departementets tiltak og rammebetingelser ble gitt for sent i forhold til de problemer som allerede hadde oppstått.

Riksrevisjonen stiller også spørsmål ved om det er god forvaltning av offentlige midler å gi rentefrie ansvarlige lån til et selvstendig juridisk rettssubjekt som også opererer utenfor Norsk Tipping AS' kjerneområde. Rentefrie lån og ettergivelse av gjeld til datterselskap/tilknyttede selskap er i strid med EØS-avtalens regler om offentlig støtte. Riksrevisjonen stiller derfor spørsmål ved at verken administrasjonen eller styret i Norsk Tipping AS vurderte denne konsekvensen.

Riksrevisjonen stiller spørsmål ved om vilkårene knyttet til utbyttefordeling i aksjonæravtalen mellom Norsk Tipping AS og ErgoGroup AS fullt ut er fornlige, og om bestemmelsene er i tråd med EØS-avtalens regler om offentlig støtte.

Markedsverdien av aksjene i Buypass AS baserte seg i hovedsak på omsetning generert av Norsk Tipping AS. Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at privatpersoner gjennom Buyinvest AS har tjent mer enn 4 mill. kroner på Norsk Tipping AS' virksomhet.

Riksrevisjonen finner det meget uheldig at Norsk Tipping AS i perioden 2000–2007 har benyttet nær-

mere 620 mill. kroner til sponning og profilering uten at Kultur- og kirke departementet har sett det som hensiktsmessig å legge føringer for sponsorvirksomhetens omfang. Riksrevisjonen vil peke på at det store omfanget av Norsk Tipping AS' utdeling av sponsormidler over driftsbudsjettet reduserer overskudd til fordeling til samfunnsnyttige formål.

Riksrevisjonen stiller spørsmål ved om Norsk Tipping AS' sponsorstrategi har gitt tilstrekkelig konkrete føringer for tildeling av sponsormidler, og hvorvidt den har vært tilstrekkelig implementert i selskapet. Riksrevisjonen finner det uheldig at det i enkelte tilfeller er vanskelig å etterprøve tildeling av sponsormidler til lokale organisasjoner og lag. Norsk Tipping AS er avhengig av allmennhetens tillit, og det er derfor viktig at selskapet har klare retningslinjer slik at det ikke kan stilles spørsmål ved Norsk Tipping AS' tildeling av sponsormidler.

Riksrevisjonen stiller også spørsmål ved Norsk Tipping AS' begrunnelse for å kjøpe aksjer i OnTarget AS, et selskap opprettet av Norges idrettsforbund som ledd i forbundets satsing på en ytterligere utvikling av deres samfunnsengasjement. Slik det framstår ligger det ikke innenfor Norsk Tipping AS' oppgave å bidra økonomisk til Norges idrettsforbunds samfunnsengasjement.

Riksrevisjonen finner det meget uheldig at Norsk Tipping AS ikke har totaloversikt over prøvespilte beløp eller samlet oversikt over reiser hvor prøvespilling har foregått. Riksrevisjonen ser at det er viktig for Norsk Tipping AS å teste spill, men finner det betenkelig at selskapet ikke har retningslinjer for dette eller utarbeider evalueringsrapporter eller andre egne dokumenter der evaluering av prøvespill framgår. Etter Riksrevisjonens vurderinger innebærer det at erfaringene ikke blir videreført i selskapets spillutvikling, og at nytteverdien av prøvespill dermed blir redusert. Sett i lys av at Norsk Tipping AS ikke har oversikt over prøvespilte beløp, antall prøvespillreiser eller i hvilken grad prøvespill faktisk har medført gevinst, finner Riksrevisjonen det uheldig at selskapet ikke har klare rutiner for håndtering av eventuelle gevinster.

Riksrevisjonen peker på at Norsk Tipping AS i liten grad har dokumentert eiendomskjøp og de vurderinger som ligger til grunn for disse. Dette er særlig uheldig da det kan stilles spørsmål ved om selskapet har betalt overpris for eiendommene. Riksrevisjonen kan heller ikke se at det foreligger skriftlig dokumentasjon av kommunens betingelser eller skriftlige vurderinger av de mulige alternativene for tomteutvidelse. Manglende skriftlighet medfører at det i etterkant ikke er mulig å etterprøve selskapets vurderinger.

Riksrevisjonen stiller spørsmål ved Norsk Tipping AS' betydelige driftskostnader sett i sammen-

heng med selskapets formål om, gjennom rasjonell drift, å legge til rette for at mest mulig av overskuddet fra spillene kan gå til samfunnsnyttige formål. Det stilles også spørsmål ved økonomistyringen i selskapet, da økningen i driftskostnader har bidratt til å svekke selskapets måloppnåelse.

Riksrevisjonen finner at Norsk Tipping AS' manuelle arkivsystem og manglende journalføring av korrespondanse ikke er i samsvar med generelle krav til god forvaltningsskikk.

Riksrevisjonen stiller spørsmål ved Norsk Tipping AS' manglende fokus på implementering av etiske retningslinjer. Det stilles også spørsmål ved om Norsk Tipping AS i egne risikovurderinger i tilstrekkelig grad har identifisert egne mislighetsrisikoområder i perioden 2000–2007.

Videre stiller Riksrevisjonen spørsmål ved om Kultur- og kirke departementets oppfølging av styrets arbeid har vært mangelfull i perioder hvor styret har fattet beslutninger heftet med høy risiko. Dette gjelder særlig forhold knyttet til utplassering av verdikjede, finansiering av datterselskaper samt inngåelse av aksjekjøpsavtaler der ansatte i Buypass AS kunne tjene på Norsk Tipping AS' virksomhet. Videre finner Riksrevisjonen det uheldig at departementets vurderinger som ligger til grunn for styrets sammensetning ikke kan dokumenteres. Departementet kan heller ikke ses å ha gitt tilbakemeldinger på styrets evaluering av eget arbeid. Riksrevisjonen stiller også spørsmål ved at Kultur- og kirke departementet ikke finner det hensiktsmessig å gi føringer for omfanget av Norsk Tipping AS' sponsorvirksomhet, tatt i betraktning de vesentlige beløp og den samfunnsmessige betydningen Norsk Tipping AS har.

Riksrevisjonen finner det uheldig at departementets oversendelse av dokumenter som skulle belyse den komplette styringsdialogen, viste seg å være ufullstendig. Etter Riksrevisjonens vurdering vil manglende notoritet omkring beslutninger redusere muligheten til gjennomsiktighet og etterprøvarhet.

Etter Riksrevisjonens vurdering kan det synes som om Kultur- og kirke departementet har utfordringer med hensyn til å skille sine to roller i den generelle styringen av Norsk Tipping AS, da det ser ut til at departementet har fokusert mer på regulering enn eierstyring. Det kan synes som om det er behov for at departementet i større grad tilstreber å tydeliggjøre sine to roller. Riksrevisjonen stiller derfor spørsmål ved om Kultur- og kirke departementets styring og oppfølging av Norsk Tipping AS er tilpasset virksomhetens egenart, risiko og vesentlighet.

1.5 Kultur- og kirke departementets svar

Saken har vært forelagt Kultur- og kirke departementet, som igjen har forelagt saken for Norsk Tipping. Selskapets uttalelse følger som vedlegg til

Riksrevisjonens dokument. Statsråden har i brev til Riksrevisjonen av 22. mai 2009 svart:

«Riksrevisjonens utvidede revisjon av Norsk Tipping AS

Det vises til brev av 30.4.2009 med oversendelse av Riksrevisjonens dokument til Stortinget om ovennevnte.

Dokumentet fra Riksrevisjonen inneholder til dels alvorlige påstander om virksomheten i Norsk Tipping AS i perioden 2000–2007. Departementet har derfor funnet det nødvendig å forelegge dokumentet for Norsk Tipping AS. Selskapets uttalelse følger som vedlegg til dette brevet.

1. INNLEDNING

Departementets merknader til dokumentet til Stortinget er delt i fire hovedpunkter. Under punkt 2 nedenfor har departementet funnet grunn til å peke på det lovgitte utgangspunktet for virksomheten i Norsk Tipping AS, og hvordan selskapets drift er organisert gjennom vedtekter for selskapet og instruks til styret. Under punkt 3 nedenfor peker departementet på Riksrevisjonens to ulike roller i forhold til Norsk Tipping, som både regnskapsrevisor for selskapet og som selskapsrevisor og kontrollorgan for Stortingets i forhold til statsrådets forvaltning av statens eierinteresser. I punkt 4 redegjør departementet for sine merknader til de forhold som er påpekt i Riksrevisjonens rapport og som naturlig hører inn under departementets eierstyring av selskapet. I punkt 5 redegjør departementet for de forhold i dokumentet til Stortinget som vesentlig gjelder selskapets løpende forretningsmessige drift, og hvor departementet skal ha en mer tilbaketrukket rolle.

2. GRUNNLAGET FOR VIRKSOMHETEN I NORSK TIPPING AS

Norsk Tipping AS ble opprettet i 1946 og har fra 1993 vært regulert gjennom lov 1992 nr 103 om pengespill mv som et heleid statlig selskap organisert etter egen særlov. Selskapets kjernevirksomhet er å avholde og formidle pengespill i betryggende former under offentlig kontroll. Norsk Tipping AS har enerett til å tilby sportsspill og visse tallspill i Norge. Statens eierskap er begrunnet med at selskapet skal kanalisere nordmenns spillelyst inn mot et moderat og ansvarlig tilbud om ikke skaper samfunnsmessige problemer. Norsk Tippings overskudd fordeles til samfunnsnyttige formål, men det understrekes at størst mulig overskudd aldri vil være det viktigste målet for statens eierskap.

Retningslinjer for virksomheten framgår av selskapets vedtekter som er fastsatt ved kgl. res. 11.12.1992 med senere endringer. Her framgår det at selskapet i henhold til spilleregler fastsatt av departementet skal avholde og formidle pengespill i betryggende former, med sikte på å forebygge negative konsekvenser av pengespillene, samtidig som det gjennom rasjonell drift av selskapet skal legges til rette for at mest mulig av overskuddet fra spillene kan gå til de fastsatte overskuddsformålene, jf § 2.

Etter § 4 i vedtektene (som ble endret i 2005) skal selskapets virksomhet være knyttet til formidling av pengespill, rettet mot norske borgere eller personer bosatt i Norge. Beslutning om iverksettelse av annen

virksomhet eller om opprettelse av datterselskaper skal tas i generalforsamling. Vedtektene i datterselskap skal klart angi datterselskapets virksomhet og virksomheten skal ha tilknytning til aktivitet som omfattes av formålet med Norsk Tipping AS' virksomhet.

I instruks for styret i Norsk Tipping AS, som også er fastsatt ved kongelig resolusjon 11.12.1992 med senere endringer, lyder § 1:

'Styret skal påse at selskapets virksomhet drives i samsvar med lov 28. august 1992 nr. 103 om pengespill mv. og vedtekter og retningslinjer fastsatt av Kongen eller vedkommende departement. Styret skal påse at selskapets virksomhet skjer i betryggende former under offentlig kontroll og at selskapet i sin virksomhet tar sikte på å forbygge negative konsekvenser av pengespill.

Styret har ansvar for en tilfredsstillende planlegging og organisering av selskapets virksomhet. Styret har videre ansvaret for en forsvarlig forvaltning av selskapet, herunder regulering av datterselskap og forholdet til forhandlerne, og skal påse at bokføring og formuesforvaltning er gjenstand for betryggende kontroll. Styret skal fatte vedtak på fritt grunnlag etter alminnelige forretningsmessige prinsipper og kan gjøre bruk av statens forskjellige servicetilbud.

Styret skal føre tilsyn med administrerende direktørs ledelse av virksomheten. Subsidiert fra enerettsområdet til andre tjenester, som ikke faller inn under Norsk Tippings kjerneområde, er ikke tillatt. Vesentlige avtaler mellom selskaper innen Norsk Tipping-konsernet skal foreligge skriftlig.'

Ved kongelig resolusjon 10. juni 2005 har departementet i tillegg fastsatt Retningslinjer for markedsføring av statlige kontrollerte pengespill. Disse supplerer de generelle regler for markedsføring i markedsføringslovgivningen. Retningslinjene er utarbeidet fordi det i forbindelse med rettsprosesser mot norsk pengespillpolitikk ble reist spørsmål ved om Norsk Tippings markedsføring vil kunne bidra til økt risiko for spilleavhengighet. Departementet ønsket derfor å synliggjøre at selskapet har et særskilt fokus på utformingen av sin markedsføring.

Selskapets styre oppnevnes av departementet hvert annet år og suppleres ved behov i styreperioden. Departementet har løpende kontakt med selskapet i forhold til utforming av regler for selskapets spill, og andre spørsmål som berører selskapets virksomhet. Alle beslutninger fra departementet i forhold til selskapets spillvirksomhet og annet fastsettes skriftlig. Det avholdes årlig generalforsamling i selskapet hvor årsregnskapet fastsettes og hvor det fra eier gis styringssignaler til selskapets virksomhet.

Styringsinstruks kan også gis direkte i brev til selskapet. Departementet kan ikke se at det er behov for et klart skille mellom når departementet ved slik instruks utøver eierskap og når det opptrer som regelverksmyndighet. Ved instruks som gis i brev form til selskapet vil instruksene i praksis ofte både være utøvelse av eierskap og regelverksutvikling, f.eks ved at selskapet bes om å forholde seg på en nærmere angitt måte til det fastsatte regelverket for spill og markedsføring. Det vises i den forbindelse til St.meld. nr. 13 (2006–2007) Et aktivt og langsiktig

eierskap hvor det i omtalen av selskapet legges til grunn at:

'Så lenge Norsk Tipping AS på denne måten fungerer som et politisk instrument for utviklingen av pengespillmarkedet, vil det være et nært samspill mellom den konkurransemessige utvikling av selskapet på den ene siden, og reguleringen av selskapets spill og vilkår,...

Etter departementets vurdering er det et viktig motiv bak etableringen av Norsk Tipping AS som et aksjeselskap, at selskapet skal ha en selvstendighet som stimulerer til en offensiv forretningsmessig tenkning. Samtidig gjør de politiske hensyn bak selskapet det naturlig at staten som eier, når den finner det nødvendig av sosialpolitiske eller pengespillpolitiske hensyn, har adgang til å overstyre selskapets forretningsmessige interesser. For at det forretningsmessige instinktet i selskapet ikke skal ødelegges anser imidlertid departementet at politisk overstyring, ut over de generelle retningslinjer som er fastsatt for selskapet, bør skje i så liten grad som mulig.

3. RIKSREVISJONENS OPPGAVER I FORHOLD TIL NORSK TIPPING

Stortinget har ved fastsettelsen av pengespilloven bestemt at Riksrevisjonen skal være regnskapsrevisor for Norsk Tipping AS. Dette innebærer at selskapet er avskåret fra å velge egen revisor. Etter det departementet kjenner til er Norsk Tipping AS det eneste statlig eide aksjeselskap som er i en slik situasjon.

Det er Stortinget som fastsetter hvordan Riksrevisjonen skal utføre sin virksomhet, og det tilligger i utgangspunktet ikke departementet å ha synspunkter på dette. Departementet er innforstått med at Riksrevisjonen står fritt til å bestemme hvordan revisjonsvirksomheten skal legges opp. Den kjensgjerning at Riksrevisjonen i forhold til Norsk Tipping AS har to oppgaver – både som kontrollorgan for Stortinget og som regnskapsrevisor for et selvstendig aksjeselskap med til dels omfattende forretningsmessig virksomhet – byr imidlertid på særskilte utfordringer. Departementet har derfor i sitt brev av 11.03. 2009 tillatt seg å ta opp denne problemstillingen. Departementet har poengtert det behov både selskapet, og departementet, har for fortrolige revisjonsfaglige råd om de ulike forretningsmessige forholdene selskapet er involvert i, og har etterlyst en dialog med Riksrevisjonen om hvordan dette behovet kan dekkes. I denne forbindelse har departementet også stilt seg spørrende til at Riksrevisjonen først nå, i et dokument til Stortinget, tar opp en rekke forhold ved selskapets virksomhet i årene 2000–2007, mens de samme forholdene ikke ble omtalt i de årlige revisjonsrapportene fra disse årene. I og med at disse forholdene (som departementet kommenterer samlet under punkt 5) ikke er tatt opp i de årlige revisjonsrapportene i den aktuelle perioden, vil departementet normalt ikke ha foranledning til å kjenne til dem. Eksempelvis gjøres departementet først nå oppmerksom på at Riksrevisjonen anser det 'meget uheldig' at departementet og selskapet ikke har oversikt over såkalte prøvespill enkelte ansatte i selskapet foretar for å teste utenlandske spilltilbud, mens revisjonsrapportene selskapet og departementet har mottatt for disse

årene overhodet ikke nevner problemstillingen; jf også omtale av dette under punkt 5.4.

Departementet har imidlertid merket seg at Riksrevisjonen ikke ønsker å gå inn på disse problemstillingene. Departementet har likevel tillatt seg å utarbeide et notat om saken som kan egne seg som diskusjonsgrunnlag for en eventuell samtale mellom Riksrevisjonen og departementet om regnskapsrevisjonen av Norsk Tipping AS. Notatet vedlegges dette brevet.

4. FORHOLD SOM NATURLIG HØRER INN UNDER DEPARTEMENTETS EIERSTYRING

4.1 Datterselskapet Fabelaktiv AS – rapporten punkt 2.4

a) Verdivurderingen ved oppkjøpet av det nåværende Fabelaktiv AS

Riksrevisjonen antyder under punkt 2.4 i dokumentet til Stortinget at Norsk Tipping AS kan ha betalt overpris for det daværende fjernsynsproduksjonsselskapet Video Øst AS, nåværende Fabelaktiv AS, da dette ble kjøpt for 6 mill kroner i 1999. Formålet med kjøpet var å sikre kontroll med produksjonen av trekningsprogrammene til Norsk Tipping AS. Trekningsprogrammene hadde tidligere blitt produsert internt i Norsk Tipping AS, men ble nå overlatt til et mer konkurranseutsatt produksjonsmiljø.

Bakgrunnen for Riksrevisjonens antydning om overpris er at et revisjons- og rådgivningsselskap i forkant av kjøpet hadde beregnet avkastningsverdien i selskapet til 4 mill kr. Norsk Tipping AS har i brev 13. mars 2009 til Riksrevisjonen redegjort for at Norsk Tipping AS ved kjøpet anså selskapet mer verdtt enn 4 mill kr, blant annet fordi en mengde avskrevne driftsmidler ikke fremkom av selskapets balanse og fordi nøkkelpersoner i selskapet forpliktet seg til å fortsette etter kjøpet.

Riksrevisjonen opplyser i sin rapport at Norsk Tipping AS har hevdet at en annen interessent på salgstidspunktet var villig til å kjøpe Fabelaktiv AS for 10 mill kr, men at dette er en udokumentert påstand. Norsk Tipping AS redegjorde også for dette i sitt brev 13. mars 2009 til Riksrevisjonen, og opplyste at selskapet ikke har krav på innsyn i dokumentasjon for andre aktuelle tilbud de tidligere eierne av Video Øst AS mottok før salget, men at advokat Tron Sanderud, som bistod eierne med salget, i ettertid har opplyst at eierne ikke ville godtatt en kjøpesum på 4 mill kr. Dette framgår ikke av rapporten til Stortinget. Norsk Tipping AS opplyser for øvrig i brev 20.5.2009 til departementet at:

'regnskapet for 2008 (viser) at Fabelaktiv AS per i dag fremstår som et veldrevet og økonomisk solid selskap. I perioden 2004–2008 hadde Fabelaktiv et samlet overskudd på 11,5 millioner kroner. Samlet underskudd for perioden 2000–2008 er dermed 3,4 millioner kroner.'

Departementet er overrasket over at Riksrevisjonen på et tilsynelatende løst og ufullstendig grunnlag finner grunn til å etterlate tvil om hvorvidt kjøpesummen på 6 mill kr var en forretningsmessig forsvarlig markedspris. Riksrevisjonen har ikke antydnet noe som kan forklare hvorfor Norsk Tipping AS skulle ønske å betale mer for Video Øst AS enn nødvendig, og imøtegår ingen av Norsk Tippings opplysninger. I stedet opplyses i rapporten til Stortinget at det ikke

foreligger dokumentasjon som bekrefter at et annet selskap ønsket å overta Video Øst AS for 10 mill kr. En mer dekkende formulering synes imidlertid å være at slik eventuell dokumentasjon ikke er tilgjengelig for Riksrevisjonen eller Norsk Tipping AS. Det fremgår ikke av rapporten hvorvidt Riksrevisjonen har vært i kontakt med advokat Tron Sanderud for å få bekreftet eller avkreftet informasjonen fra Norsk Tipping AS.

b) Samtykke til kjøpet fra styret og departementet

Riksrevisjonen opplyser i dokumentet til Stortinget at administrerende direktør i Norsk Tipping AS i juni 1999 fikk fullmakt til å fremforhandle en avtale om overtagelse av aksjene i Video Øst AS, men at styret forutsatte at saken ble avklart med departementet. Siden administrerende direktør inngikk avtale om kjøp dagen etter at departementet var skriftlig orientert og 14 dager før styret vedtok salg av aksjene, synes det som Riksrevisjonen mener kjøpsavtalen ble inngått på en kritikkverdig måte, fordi det på avtale-tidspunktet ikke forelå formell beslutning fra styret eller 'avklaring' fra departementet.

Departementet ble i forkant muntlig og skriftlig informert om det planlagte kjøpet av Video Øst AS, fordi kjøpet lå i randsonen av hva som var en naturlig del av Norsk Tippings virksomhet. Dette ga departementet foranledning til å be Norsk Tipping AS avvende kjøpet dersom det var ønskelig med ytterligere informasjon før kjøpet eventuelt ble gjennomført. Departementet ga ingen tilbakemelding om at kjøpet burde avvendes. Departementet hadde ingen formell rolle i forhold til den kontraktmessige gjennomføringen av den forretningsmessige beslutningen. Departementet kan ikke se at det er bemerkelsesverdig at administrasjonen i selskapet inngår en kjøpsavtale, som forutsetter en senere beslutning om aksjekjøp fra styret, så lenge begge avtalepartene er inneforstått med at styrets beslutning er nødvendig for at avtalen skal kunne gjennomføres. Departementet kan ut fra det som fremkommer i dokumentet til Stortinget ikke se at selskapet inngikk kjøpsavtalen på et mangelfullt grunnlag.

c) Den forretningsmessige driften i Fabelaktiv AS

Riksrevisjonen opplyser i rapporten at Norsk Tipping AS i perioden 2002–2004 har gitt Fabelaktiv AS økonomisk bistand gjennom lån og kontantinnskudd. Det vises også til at det etter oppkjøpet har vært et gjennomgående fokus på faren for at Norsk Tipping AS gjennom sine kjøp av trekningsprogrammer fra Fabelaktiv AS skulle drive ulovlig kryssubsidiering av datterselskap.

Departementet kan ut fra opplysningene i Riksrevisjonens dokument til Stortinget ikke se at det er noe grunnlag for mistanke om misbruk av midler eller ulovlig kryssubsidiering i forholdet mellom Norsk Tipping AS og det heleide datterselskapet Fabelaktiv AS. Norsk Tipping AS har i sitt brev til Riksrevisjonen 13.3.2009 understreket at Fabelaktiv AS de senere år har gått med overskudd, og at det samlede underskuddet for hele perioden 2000–2008 er 3,4 mill kr. Departementet kan ikke se at dette i seg selv kan være et kritikkverdig forhold.

Etter departementets vurdering er det mest relevante spørsmål i forhold til kjøpet og driften av Video Øst AS, hvorvidt Norsk Tipping AS samlet sett har fordeler av å selv å eie det produksjonsselskapet som lager Norsk Tippings trekningsprogrammer. Dette overordnede spørsmål synes ikke å være reist av Riksrevisjonen. Ved oppkjøpet av Video Øst AS anså departementet at Norsk Tipping AS selv var nærmest til å vurdere hvorvidt oppkjøpet var nødvendig for å sikre tilstrekkelig kontroll med produksjonen av trekningsprogrammene. Alternativet for selskapet ville være å overlate programproduksjonen til produksjonsselskap hvor Norsk Tipping AS ikke hadde eierinteresser. Departementet forutsetter at Norsk Tipping AS fortløpende foretar en vurdering av behovet for å opprettholde eierskapet i Fabelaktiv AS.

4.2 Buypass AS – rapporten punkt 2.5

a) Forretningsdriften knyttet til Buypass AS og Buyinvest AS

Riksrevisjonen opplyser i rapporten at Norsk Tipping AS i 2001 i samarbeid med Posten Norge BA' datterselskap Ergo Group, opprettet et selskap kalt Buypass AS. Norsk Tipping AS eide ved opprettelsen om lag 45 % av Buypass AS gjennom det nyopprettede datterselskapet Spillverden AS. Spillverden AS ble senere avvirket og eierrettigheten til Buypass AS ble tatt inn i Norsk Tipping AS, som i dag eier 50 % av Buypass AS.

I sin redegjørelse til Stortinget har Riksrevisjonen tilsynelatende en lang rekke kritiske merknader til driften av virksomheten i Buypass AS. Det opplyses at Norsk Tipping AS har stilt store deler av sin verdikjede til rådighet for Buypass AS, og at det har vært usikkerhet om verdifastsettelsen av Norsk Tippings innskudd og eierandeler i selskapet. Det indikeres også at Norsk Tipping AS gjennom sin økonomiske støtte til utviklingsarbeidet i Buypass AS har brutt EØS-avtalens regler om offentlig støtte. I tillegg er Riksrevisjonen tilsynelatende kritisk til utbyttepolitikken i Buypass AS etter at selskapet de senere år har begynt å gå med overskudd.

I St.prp.nr 1 (2001–2002) informerte departementet Stortinget om Norsk Tipping AS' opprettelse av datterselskapet Spillverden AS, som et eierselskap for Norsk Tippings rettigheter til rammeverket for e-handel. Målet for Norsk Tipping AS med å gå aktivt inn på eiersiden i forhold til utviklingen av ny infrastruktur for e-handel, var å bidra til nye tekniske betalingsløsninger som ga rimeligere og sikrere e-handelstransaksjoner enn det kommersielle markedet for betalingsformidling selv ønsket å tilby.

Ved at flest mulig transaksjoner mellom selskapet og spillerne ble lagt innenfor et e-pengeforetak ønsket Norsk Tipping AS å oppnå lavere samlede kostnader på sine elektroniske betalingstransaksjoner enn om samtlige slike transaksjoner ble foretatt mellom Norsk Tipping AS og det ordinære banksystemet. I tillegg ønsket selskapet å utvikle en smartkortbasert sikkerhetsløsning for å oppnå en best mulig sikring av kundene og de elektroniske transaksjonene. Tekniske betalingsløsninger som tilfredsstilte Norsk Tippings krav til sikkerhet og kostnadskontroll var ikke kommersielt tilgjengelig da selskapet Buypass AS ble opprettet i 2001.

Det teknologiske utviklingsprosjektet som Norsk Tipping AS og Posten Norge BA gjennomførte i

Buypass AS de kommende årene har selv sagt ført til behov for innskudd av kapital og usikkerhet om verdifastsettelsen av innskudd og eierandeler i selskapet. Utviklingsarbeidet har forutsatt høyteknologisk kompetanse og stor innsats blant de ansatte i selskapet. Departementet kan imidlertid ikke se at Riksrevisjonen på noe punkt i sin redegjørelse for driften av Buypass AS dokumenterer kritikkverdige forhold i form av uforsvarlig forretningsdrift eller brudd på EØS-avtalen eller andre lover og regler.

Riksrevisjonen kritiserer også at Norsk Tipping AS gjennom tilbakekjøp av aksjer fra investerings-selskapet Buyinvest AS, har overført 5 mill kr til ansatte i Buypass AS. Norsk Tipping AS opplyser i brevet 20.5.2009 til departementet om dette:

'I perioden fra etablering av Buypass AS i 2001 til etablering av aksjeordningen i 2003, ble en rekke ulike modeller for incentiver overfor de ansatte vurdert av styret i Buypass AS.

I idé og etableringsfasen er riktig kompetanse, holdninger og arbeidskapasitet hos de ansatte en kritisk suksessfaktor. Det er derfor helt normalt at denne type selskaper har incentivordninger for de ansatte. Aksjeordningen som ble etablert gjennom Buyinvest AS, var et av mange tiltak for å rekruttere og beholde riktige personer. Selskapet har bygd kompetanse over flere år, og besitter i dag en intellektuell kapital som er unik. Turnover har vært minimal.

Aksjekjøpsordningen for de ansatte, som også innebar risiko for de ansatte, utgjorde som incentivordning mindre enn 4% av de samlede lønnsutbetalinger i perioden 2003–2008. I gjennomsnitt har ca 20 personer benyttet seg av ordningen gjennom perioden. For disse har ordningen gitt en gjennomsnittlig avkastning på ca 55 tusen kroner pr år.

Avtalen om kjøp av aksjer mellom Ergo Group og Spillverden AS på den ene side og Buyinvest AS på den annen side var behandlet og aksjekjøpet godkjent ved flere behandlinger i både styret i Spillverden AS og Norsk Tipping AS.'

Departementet kan ikke se at Riksrevisjonen har vurdert nærmere om innløsningen av aksjer fra Buyinvest AS ligger innenfor det som må anses som en normal innsatsbasert godtgjøring i slike elektroniske utviklingsselskaper. Departementet kan ikke se at det foreligger opplysninger som gir grunnlag for til å kritisere Norsk Tipping AS' bruk av ressurser i forhold til Buypass AS eller Buyinvest AS.

Det er også faktisk feil når det i dokumentet til Stortinget opplyses at alle med spillerkort har tilgang til Buypass AS' betalings- og sikkerhetstjenester. Spillerkortet kan ikke benyttes til å betale for andre varer og tjenester enn Norsk Tipping AS' spill. Dette framgår også av departementets spilleregler for Norsk Tipping AS pkt 1.5.1. fjerde ledd. Spillerkort gir derfor kun adgang til de av Buypass AS' betalingstjenester som vedrører Norsk Tippings spilltilbud.

b) De prinsipielle spørsmål knyttet til Buypass AS

Sett fra departementet er de prinsipielle sider knyttet opp til Norsk Tipping AS' interesser i Buy-

pass ikke først og fremst knyttet til den løpende driften av selskapet. Med utgangspunkt i departementets eierforvaltning og sektorpolitiske ansvar er det sentrale spørsmål om det er naturlig for et selskap som Norsk Tipping AS å drive aktiv egenutvikling av tekniske løsninger for elektronisk betaling og betalings-sikkerhet, i stedet for å benytte til løsninger som til en hver tid tilbys av den kommersielle betalingsindustrien. Dette overordnede dilemma ved etableringen og driften av Buypass AS er ikke omtalt i dokumentet til Stortinget.

Departementet vil imidlertid i den forbindelse opplyse at dette ble vurdert av departementet før opprettelsen av Buypass AS, og at departementet under tvil fant at Norsk Tipping AS var nærmest til å foreta de forretningsmessige og strategiske vurderinger av hva som på kort og lang sikt ville gi de beste løsningene for selskapets tekniske og sikkerhetsmessige behov knyttet til elektronisk betaling.

Det bør samtidig opplyses at departementet i perioden 2002/2003, på bakgrunn av opprettelsen av Fabelaktiv AS og Spillverden/Buypass AS, av eget tiltak og før spørsmålet var tatt opp av Riksrevisjonen, iverksatte en nærmere gjennomgang av hensiktsmessigheten ved at Norsk Tipping AS i større grad etablerte randsoner virksomhet organisert gjennom datterselskaper. Gjennomgangen ble noe forsinket på grunn av departementets omfattende arbeid knyttet til den såkalte automatsaken. Ved kongelig resolusjon 8.4.2005 ble det imidlertid fastsatt endringer i selskapets vedtekter og instruks for Norsk Tipping AS' styre. Her ble det bl.a. innført bestemmelser om at spørsmål om opprettelse av datterselskaper og annen virksomhet som ikke er knyttet til formidling av pengespill skal forelegges generalforsamlingen til beslutning, jf. vedtektene § 4. Styrets informasjonsplikt overfor eier ble også presisert, jf. instruks § 5.

Som ledd i gjennomgangen av Norsk Tipping AS' eierskap i datterselskaper ble det innkalt til ekstraordinær generalforsamling 9.12.2005 der det ble gjort følgende vedtak:

'Styret i Norsk Tipping AS får i oppgave å utarbeide en plan for omstrukturering av engasjementet i Spillverden AS og Buypass AS med sikte på en tilbakeføring til morselskapet eller en avhending av selskapene på et tidspunkt hvor dette er økonomisk fornuftig. En plan skal fremlegges for departementet i mai 2006. Norsk Tipping bes gi en mer utførlig orientering om virksomheten i Fabelaktiv AS og strategisk betydning/faktisk behov i forhold til å opprettholde denne virksomheten i nåværende form. Orienteringen forelegges departementet april 2006. Norsk Tipping Nettnavn AS drives videre, uten egen virksomhet ut over det som er knyttet til registrering av domenenavn.

Det vil bli fremmet forslag til endringer i selskapets vedtekter og instruks for styret til vedtakelse av Kongen, jf. utkast til endringer.'

På ordinær generalforsamling 5.4.2006 minnet eier om at konklusjonen fra ekstraordinær generalforsamling 9.12.2005 skulle følges opp. Følgende konklusjon ble protokollert under pkt. 3: 'Eier imøteser skriftlig redegjørelse for Norsk Tippings plan for omstrukturering av engasjement i Spillverden AS og Buypass AS i løpet av mai 2006 og redegjørelse om

virksomheten i Fabelaktiv i løpet av april 2006.' Den 10.4.2006 mottok departementet brev av 5.4.2006 der Norsk Tipping AS gir en redegjørelse for virksomheten i datterselskapet Fabelaktiv AS og den strategiske betydningen det har for Norsk Tipping AS å opprettholde denne virksomheten i eksisterende form. Den 18.5.2006 mottok departementet en redegjørelse fra Norsk Tipping AS vedrørende omstrukturering av engasjementet i Spillverden AS og Bypass AS.

Departementet har i denne prosessen vært tydelig overfor Norsk Tipping AS på at eierskap i datterselskaper skal utøves på en slik måte at det ikke skjer en subsidiering av virksomheten i datterselskapet på bekostning av Norsk Tipping AS' kjernevirksomhet. Det er også gjort klare avgrensninger i adgangen til å opprette datterselskaper, da dette nå skal foretas i generalforsamling.

Departementet vil videre hevde at endringer i Norsk Tipping AS' vedtekter og instruks for selskaps styre, hovedsaklig ved kgl.res. 8.4.2005, men også ved kgl.res. 16.3.2007, har medført styrket transparens og skriftlighet ved departementets eierstyring.

Departementet registrerer at Riksrevisjonen ikke reiser spørsmål ved departementets generelle tiltak for å opprettholde forsvarlig eierstyring med virksomheten i Norsk Tipping AS og dets datterselskaper. Departementet anser det imidlertid overraskende at Riksrevisjonen i stedet omtaler en rekke ulike sider knyttet til driften i Bypass AS på en måte som etterlater usikkerhet om hvorvidt det er foretatt kritikkverdige disposisjoner fra Norsk Tipping AS' side. Etter departementets vurdering er det fra Riksrevisjonen ikke på noe punkt dokumentert eller påvist kritikkverdige forhold.

Departementet forutsetter for øvrig at Norsk Tipping AS fortløpende vurderer sin strategiske og forretningsmessige interesse i eierskapet i Bypass AS, slik at eierskapet i seg selv ikke blir et hinder for å velge de beste og mest hensiktsmessige betalings- og sikkerhetsløsningene for selskapet.

4.3 Norsk Tipping AS som monopolselskap – rapporten punkt 2.9

Riksrevisjonen opplyser i rapporten at Norsk Tipping AS har hatt betydelige driftskostnader over mange år, og at disse har økt mer enn spillinntektene i perioden fra 1998–2007. Det påpekes i rapporten videre at selskapet har et manuelt arkiv og at regnskapsystemene er av eldre dato, noe som medfører 'at sammenhengende dokumentasjon og regnskapsinformasjon er lite tilgjengelig hos Norsk Tipping'. Riksrevisjonen finner videre grunn til å peke på at det i 2006 og 2007 ble stilt spørsmål for status med utarbeidelsen av selskapets etiske prinsipper, og at det er uheldig at Norsk Tipping AS som monopolbedrift kunne 'stå i fare for å kryssubsidiere et datterselskap'.

Norsk Tipping AS har i perioden 1998–2007 gått fra å være en tradisjonell bedrift med store manuelle operasjoner til å bli et av landets mest framgangsrike bedrifter i forhold til datateknologisk drift og kundekontakt. I samme periode har pengespilltilbudet via internett eksplodert i hele verden, noe som har ført til nye og langt større utfordringer for selskapet i forhold til å gjøre sine spilltilbud synlige og tilgjengelige for norske spillere gjennom markedsføring og

profilering. I tillegg til disse utfordringene knyttet til teknologisk bedriftsutvikling og massekommunikasjon, har selskapet i den aktuelle perioden vært pålagt store investerings- og utviklingsoppdrag fra Stortinget i forbindelse med den såkalte automatereformen. Inntektene fra selskapets spillinvesteringer i den anledning vil først påløpe i de kommende år. Ingen av disse vesentlige forklaringsfaktorer til selskapets kostnadsutvikling er nevnt i rapporten til Stortinget.

For øvrig understrekes at det var departementet selv som i mars 2008 tok initiativ til at det nå er utarbeidet to uavhengige revisorrapporter om selskapets kostnadsutvikling. Formålet med dette var nettopp at selskapet selv og departementet, etter flere år med tunge teknologiske og kommersielle utfordringer, skulle få anledning til en nærmere gjennomgang av selskapets kostnadsbilde. Departementet venter i løpet av august 2009 tilbakemelding fra styret i selskapet om eventuelle tiltak som ønskes iverksatt på bakgrunn av den foretatte kostnads gjennomgangen.

4.4 KKD's eierstyring - rapporten punkt 2.10

Riksrevisjonen har i rapporten redegjort for en rekke forhold som den tilsynelatende finner kritikkverdige ved departementets eierstyring av Norsk Tipping AS. Det forhold som i første omgang påpekes er at departementet har gitt Riksrevisjonen et ufullstendig bilde av styringsdialogen idet vesentlig dokumentasjon ikke ble framlagt da Riksrevisjonen ba om å få tilsendt all korrespondanse om departementets styringsdialog med selskapet for perioden 2000–2007. Departementet forstår det slik at det i en samlet oversendelse av flere hundre dokumentsider til Riksrevisjonen, ved en inkurie manglet -ett- vedlegg til et brev fra departementet til selskapet.

Riksrevisjonen hevder for øvrig at departementet i flere tilfeller har hatt en uryddig og for uformell dialog med selskapet. Det påpekes at det ble brukt lenger tid enn opprinnelig planlagt til å implementere retningslinjer for etablering og drift av Norsk Tipping datterselskaper. Det påpekes også at departementet ikke har bedt om informasjon eller gitt styringssignaler i forhold til selskapets sponsorvirksomhet, prøvespillaktivitet eller problemstillinger rundt habilitet mv. Det etterlyses videre dokumentasjon for departementets vurderinger ved sammensetningen av selskapet styre, og det etterlyses dokumentasjon for dialog mellom styret og departementet i forhold til evaluering av styrets arbeid.

Departementet anser at det tilligger selskapet og eventuelt styret å utarbeide retningslinjer for sponsorvirksomhet og prøvespillaktivitet. I forhold til sponsorvirksomhet har departementet både muntlig og skriftlig forutsatt overfor selskapet at slik aktivitet må ligge innenfor det som anses forretningsmessig forsvarlig. Dette anses imidlertid så selvsagt at det etter departementets vurdering ikke er nødvendig eller naturlig med generelle skriftlige retningslinjer for slik aktivitet fra departementet.

Når det gjelder habilitet og rutiner for såkalt prøvespill anses også dette som spørsmål som klart ligger innenfor administrasjonens og eventuelt styrets ansvarsområde. Departementet anser det selvsagt at gevinster fra prøvespill for selskapets regning skal tilfalle selskapet. Departementet er ikke kjent med problemstillingen rundt prøvespill verken fra regnskapsrevisor (altså Riksrevisjonen), administrasjon

eller styre, før Riksrevisjonen tok opp spørsmålet i sitt brev 12.2.2009. Departementet registrerer at Riksrevisjonen ikke er blitt kjent med problemstillingen gjennom regnskapsrevisjonen, men gjennom tips fra ansatte i selskapet. For øvrig er departementet ikke kjent med at selskapet har handlet i strid med fastsatte regler eller god praksis i forhold til habilitet.

I forhold til evalueringen av styrets arbeid skjer denne fortløpende, men særskilt i forbindelse med oppnevning av nytt styre hvert annet år. Den skriftlige delen av evalueringen skjer internt i departementet.

5. FORHOLD SOM VESENTLIG GJELDER SELSKAPETS LØPENDE FORRETNINGSMESSIGE DRIFT

5.1 Gartnersaken – rapporten punkt 2.2

Riksrevisjonen redegjør i rapporten for den såkalte gartnersaken hvor Norsk Tipping AS i perioden 2000–2007 ble fakturert for til sammen 423 684 kr til stell av hagen til administrerende direktør. Administrerende direktør ble i samme periode fordelsbeskattet for kun 24 700 kr på bakgrunn av disse hagestelltjenestene. Avtalen om hagestell ble inngått mellom styret og administrerende direktør for å lette direktørens hjemmeoppgaver i forbindelse med omfattende reisefravær i tjenesten. 21.11. 2007 meddelt selskapet at administrerende direktør hadde fratrudd sin stilling på grunn saken.

Departementet var ikke kjent med gartnersaken eller gartneravtalen mellom styret og administrerende direktør før styret informerte muntlig og skriftlig om saken høsten 2007. Departementet registrerer at verken gartneravtalen eller den manglende lønnsinnberegningen er tatt opp av Riksrevisjonen under revisjonen av selskapets regnskaper i perioden.

Da den manglende lønnsinnberetningen først ble kjent er det departementets vurdering at styret raskt iverksatte nødvendig ekstern gjennomgang av de aktuelle forhold, og deretter raskt inngikk avtale med administrerende direktør i forbindelse med dennes fratreden. At det i ettertid er oppstått rettslig tvist om vilkårene i direktørens sluttavtale er uheldig for alle parter, men kan etter departementets vurdering vanskelig legges styret til last. Departementet har ingen merknader til hvordan styret holdt departementet orientert underveis i prosessen rundt gartnersaken høsten 2007.

5.2 Administrerende direktørs verv, roller og reise-fravær – rapporten punkt 2.3

Riksrevisjonen opplyser i rapporten at administrerende direktør i perioden 2000–2007 hadde ca 30 verv og roller, hvorav en tredjedel var forelagt styrets leder. Blant annet opplyses at administrerende direktør var svensk konsul på Hamar og at konsulatet hadde adresse ved Norsk Tipping AS. Det framkommer ikke av rapporten hvorvidt de verv og roller som ikke var klarert med styrets leder, var i strid med selskapets policy om at bierverv og roller ikke må være i konflikt med Norsk Tippings virksomhet.

Det opplyses videre i rapporten at Norsk Tipping AS i perioden 2000–2006 har betalt til sammen 4,5 mill kroner for eksterne sekretærtjenester knyttet til administrerende direktørs verv som president i den internasjonale sammenslutningen av spillerselskaper World Lottery Organisation. I forbindelse med at Norsk Tipping AS har lagt ut for kostnader ved direk-

tørens reisefravær i forbindelse med dette vervet har Riksrevisjonen ikke funnet tilstrekkelig dokumentasjon til å konstatere om disse utleggene er viderefakturert WLO.

Departementet anser det uheldig dersom selskapet har lagt ut for sekretærtjenester og reiser som skulle vært viderefakturert WLO, uten at dette er gjort. Departementet er ikke kjent med at eventuell mangelfull dokumentasjon rundt dette er tatt opp av Riksrevisjonen qua * ved revisjonen av selskapets regnskap i den aktuelle perioden.

5.3 Norsk Tippings sponsorvirksomhet – rapporten punkt 2.6

Riksrevisjonen redegjør i rapporten for en rekke av selskapets sponsoraktiviteter. Det er noe uklart hva som er formålet med redegjørelsen ut over å fremheve at selskapet bruker omfattende midler årlig til sponsing av idrett og kulturaktiviteter, i tillegg til den løpende reklame og informasjon om de enkelte spilltilbudene.

Som nevnt over under punkt 4.5 anser departementet at det tilligger selskapet og eventuelt styre å utarbeide retningslinjer for selskapets sponsorvirksomhet, i det denne aktiviteten til en hver tid må ligge innenfor det som anses forretningsmessig forsvarlig. Selskapets hovedoppgave er å formidle pengespill som kan kanalisere befolkningens spillelyst inn mot moderate og forsvarlige pengespill istedenfor å delta i uregulert og illegal pengespillaktivitet. Selskapets arbeid med profilering og reklame for å oppfylle denne oppgaven har de senere år blitt langt mer utfordrende, blant annet på grunn av internasjonale pengespill som formidles gjennom internett og pengespillreklame som formidles gjennom fjernsynssendinger fra England.

For departementet er det uklart på hvilket grunnlag Riksrevisjonen eventuelt kritiserer dette arbeidet. Selskapets arbeid med markedsføring og profilering har vært grundig gjennomgått i en rekke rettsaker de senere år, både for EFTA-domstolen og for nasjonal rett opp til Høyesterett, uten at det er påvist kritikkverdige forhold. Fra departementets side framstår det som sannsynlig at Norsk Tipping AS ved å bruke mer midler på markedsføring og profilering, ville kunne økt sin omsetning betydelig i forhold til den relativt moderate omsetningsutviklingen de siste 10 år. Dette har imidlertid ikke vært ansett ønskelig på bakgrunn av det allerede opphetede tilbudet av pengespill knyttet til automater og internasjonale pengespill via internett. Riksrevisjonens påstand om at sponsingen har gått ut over overskuddet er derfor etter departementets vurdering ikke riktig.

Når departementet har valgt å utarbeide retningslinjer for markedsføring av pengespill som formidles av Norsk Tipping AS skyldes dette et ønske om å tydeliggjøre at Norsk Tippings spillreklame ikke i seg selv innebærer en risiko for at selskapets spillere kan ledes inn i problemer knyttet til pengespill. Når det gjelder selskapets forretningsmessige sponsing har det ikke vært fremmet påstander om at denne kan føre til avhengighetsproblemer for selskapets spillere. Departementet finner det derfor uproblematisk at denne aktiviteten er overlatt til selskapets og styrets løpende forretningsmessige vurderinger. Det vises for øvrig til at sponsorvirksomheten i selskapet skjer med utgangspunkt i fastsatte interne retnings-

linjer. Disse ble oppdatert senest ved styrebeslutning 23.2.2009.

5.4 Prøvespill – rapporten punkt 2.7

Riksrevisjonen skriver i sin rapport at selskapets ansatte, for selskapets regning, kan drive såkalt prøvespill av ulike pengespill ved besøk på messer og annet i utlandet. Riksrevisjonen reiser spørsmål om hvorvidt gevinster fra slikt prøvespill skal godskrives den ansatte eller selskapet, og konstaterer at det ikke er utarbeidet retningslinjer for slik prøvespill.

Som nevnt over har problemstillingen med prøvespill vært ukjent for departementet fram til dette, etter tips til Riksrevisjonen, ble tatt opp i Riksrevisjonens brev 12.2.2009. I det vedlagte brev 20.5.2009 fra Norsk Tipping AS til departementet opplyser selskapet følgende om prøvespillaktiviteten:

'Norsk Tipping AS er godt fornøyd med at Riksrevisjonens meget omfattende undersøkelser på dette punkt ikke har avdekket prøvespilling som er i strid med god forretningsskikk og selskapets etiske retningslinjer.

Norsk Tipping AS har per i dag etablert egne retningslinjer for prøvespill. Når slike retningslinjer ikke har vært etablert tidligere, har dette sammenheng med at omfanget av prøvespill har vært vurdert som ubetydelig. Prøvespill vil kunne variere avhengig av hvilke oppgaver Norsk Tipping AS står overfor, men vil anslagsvis utgjøre mindre enn kr 2.000,- per år i gjennomsnitt.'

Departementet legger til grunn at eventuelle spørsmål om såkalt prøvespill raskt ville blitt avklart av selskapet i forhold til sine ansatte dersom dette var blitt tatt opp under den løpende regnskapsrevisjonen. Departementet anser det selvsagt at gevinster fra prøvespill som skjer på selskapets regning skal godskrives selskapet. Det er imidlertid vanskelig å se at spørsmål om prøvespill hører inn under departementets eierstyringsansvar, eller Stortingets konstitusjonelle kontroll med forvaltningen av selskapet, med mindre det kan dokumenteres at selskapet i forbindelse med revisjonen av selskapets regnskaper har motsatt seg å avklare premissene for slikt prøvespill i forhold til sine ansatte.

5.5 Kjøp av fast eiendom – rapporten punkt 2.8

Riksrevisjonen opplyser i rapporten til Stortinget at Norsk Tipping AS har utvidet selskapets tomteareal ved kjøp av to naboeiendommer, men påpeker at selskapet samtidig hadde tilbud fra kommunen om å kjøpe to andre tomter, uten at dette tilbudet ble skriftlig vurdert. Norsk Tipping AS overtok i stedet den såkalte Toyotatomten fra 1. januar 2004 for 25 mill kr, og kjøpte 15.9.2005 den såkalte Statoiltomta for samlede kostnader på 16.9 mill kr.

Riksrevisjonens redegjørelse i rapporten etterlater et inntrykk av at Norsk Tipping AS har brukt unødige mye penger ved tomtekjøpene, og i stedet burde fortsatt dialogen med kommunen om kjøp av kommunale tomter.

Selv om Norsk Tipping AS har redegjort for sine vurderinger i forhold til tomtekjøpene i brev 13.3.2009 til Riksrevisjonen, er ingen av de avgjørende grunnene for selskapets tomtevalg tatt med i rapporten til Stortinget. Blant annet opplyser Norsk Tipping AS i sitt brev til Riksrevisjonen at kommu-

nens tomter var boligtomter som ville måtte omreguleres til industriformål. I tillegg ønsket kommunen at Norsk Tipping AS ved kjøp av de kommunale tomtene skulle ta ansvar for bygging av 14–16 boenheter i andre områder av Hamar til erstatning for de eksisterende boligene på de aktuelle tomtene. Norsk Tipping AS opplyser i brevet at de tomter som ble innkjøpt av selskapet i tillegg ble ansett som klart bedre egnet for utvidelse, både adkomstmessig, parkeringsmessig og i forhold til allerede eksisterende bygningsmasse. Norsk Tipping AS har i brev 20.5.2009 til departementet i tillegg påpekt følgende:

'Arealet på nordsiden utgjør samlet 4137 m². Det samlede areal på sørsiden utgjør 9500 m². Størrelsen og arronderingsmessige forhold gjør at tomtene på nord- og sørsiden ikke var sammenlignbare, utover at de til felles hadde den egenskapen at de grenset mot Norsk Tipping AS' opprinnelige eiendom. Det er på det rene at arealet på sørsiden ikke bare gir større handlingsrom i forhold til de planer for utvidelse som forelå i på beslutningstidspunktet, men også ville innebære at selskapet hadde fleksibilitet med tanke på behov for arealer i fremtiden. Disse strategiske verdiene for Norsk Tipping AS som kjøper gjenpeiles ikke i takstmannens verddivurdering, noe som også er nevnt i takstmannens rapport. De strategiske verdiene er heller ikke omtalt i Riksrevisjonens rapport.'

Riksrevisjonen har pekt på at Norsk Tipping AS betalte 25 mill kr for Toyotatomta ved overtakelsen i 2004, mens en verddivurdering fra 2000 anslø salgsværdien til 15,5 mill kr. Det er videre pekt på at det ikke foreligger 'dokumentasjon av kjøpsforhandlingene'.

Departementet registrerer at Norsk Tipping AS i brevet til Riksrevisjonen har opplyst at de etter kjøpet av Toyotatomta har hatt 4 mill kr i leieinntekter på tomten i løpet av 2 år. Dersom dette er markedsleie vil Norsk Tipping AS kunne tjene inn kjøpesummen i løpet av 13 år. Når i tillegg formålet med eiendoms-kjøpene ikke var å drive eiendomsspekulasjon, men å ivareta selskapets arealbehov, kan departementet på bakgrunn av selskapets redegjørelse vanskelig se hvorfor de to eiendoms-kjøpene er et relevant tema i forhold til departementets eierstyring eller Stortingets konstitusjonelle kontroll med denne.

6. AVSLUTNING

Riksrevisjonens utvidede revisjon av Norsk Tipping AS har pågått i over ett år, og det er utarbeidet til dels omfattende dokumenter både i selskapet og i departementet. Departementets avsluttende kommentarer til Riksrevisjonens påstander framgår ovenfor, mens de avsluttende kommentarene fra Norsk Tipping AS framgår av selskapets brev til departementet av 20.5.2009

Stortinget har ved eget lovvedtak, jf pengespilloven av 1992, fastsatt at Riksrevisjonen skal være regnskapsrevisor for Norsk Tipping AS. Dette innebærer at Norsk Tipping AS, i motsetning til andre statlige aksjeselskaper, ikke har anledning til å velge egen revisor.

Departementet legger selvfølgelig til grunn Stortingets vedtak og den rett, og plikt, Riksrevisjonen har til å utføre regnskapsrevisjon i Norsk Tipping AS.

Departementet tar også til etterretning at Riksrevisjonen ikke ser det hensiktsmessig å drøfte nærmere med departementet hvordan regnskapsrevisjonen skal utformes – selv om departementet, og selskapet, gjentatte ganger har uttrykt behov for en mer revisjonsfaglig vurdering av ulike forretningsmessige disposisjoner i selskapet. Departementet vil likevel tillate seg å gjenta sitt ønske om en nærmere dialog med Riksrevisjonen om hvordan regnskapsrevisjonen i Norsk Tipping AS kan utformes slik at både selskapets og departementets behov for revisjonsfaglige råd kan ivaretas.»

1.6 Riksrevisjonens uttalelse

Stortinget har gjennom pengespilloven besluttet at Riksrevisjonen skal være Norsk Tipping AS' revisor. Rollen som revisor praktiseres som for andre statlige virksomheter, med tilpasninger av hensyn til Norsk Tipping AS' organisasjonsform og rammeverk. Det vil si at Riksrevisjonen som ekstern revisor forholder seg til både administrasjonen og styret i selskapet. Riksrevisjonen kontrollerer gjennom denne revisjonen også om selskapets disposisjoner er i tråd med Stortingets vedtak og forutsetninger. Oppgavene må således ses under ett, og er derfor ikke motstridende. For øvrig viser Riksrevisjonen til Ot.prp. nr. 44 (2002–2003) Om lov om endringer i pengespill- og lotterilovgivningen, der betydningen av offentlig kontroll og innsyn i pengespill er omtalt, og hvor det heter: «Dette er ytterligere understreket ved at Norsk Tipping som eneste statlige [aksje]selskap har Riksrevisjonen som revisor». At Riksrevisjonen, ved utvidet revisjon av Norsk Tipping AS gjennom et Dokument nr. 3 til Stortinget, ikke samtidig finner det naturlig å inngå i en debatt med Kultur- og kirke departementet om revisorrollen, kan etter Riksrevisjonens vurdering ikke forstås dit hen at dialog er uønsket.

Riksrevisjonen merker seg at Kultur- og kirke departementet i flere tilfeller stiller spørsmål ved at Riksrevisjonen, som selskapets revisor, ikke har tatt opp problemstillingene tidligere. Til dette viser Riksrevisjonen til at revisjonen, i henhold til gjeldende standarder og retningslinjer, er basert på en årlig risiko- og vesentlighetsvurdering. Dette innebærer selvsagt at Riksrevisjonen i den årlige revisjonen ikke kan vurdere alle problemstillinger knyttet til Norsk Tipping AS' virksomhet. Riksrevisjonen peker imidlertid på at flere av de forhold som er omtalt i rapporten tidligere har vært påpekt skriftlig av Riksrevisjonen overfor selskapet, med departementet som gjenpartsadressat. Enkelte av forholdene er også tatt opp i brev til departementet, og i etterkant rapportert til Stortinget i Dokument nr. 1. Dessuten har Riksrevisjonens undersøkelse vist at dokumentasjon kan være vanskelig tilgjengelig i Norsk Tipping AS. Riksrevisjonen konstaterer at Kultur- og kirke departementet, som eier av Norsk Tipping AS, synes å

være mer opptatt av Riksrevisjonens rolle som revisor, og i mindre grad retter oppmerksomheten mot alvorligheten i forholdene som omtales i Riksrevisjonens rapport. For øvrig viser Riksrevisjonen til brev fra Norsk Tipping AS av 20. mai 2009 til Kultur- og kirke departementet som følger som vedlegg.

Riksrevisjonens utvidede undersøkelse har synliggjort flere kritikkverdige og uheldige forhold i Norsk Tipping AS. På grunn av mangelfull oppfølging fra styret mener Riksrevisjonen at administrerende direktør i disse sakene ble gitt et større handlingsrom enn hva styret formelt sett burde ha akseptert. For øvrig viser undersøkelsen at administrasjonen i Norsk Tipping AS i enkelte tilfeller har forvaltet selskapets økonomiske verdier på en lite rasjonell måte, herunder foretatt disposisjoner utenfor selskapets formål. Ineffektiv ressursbruk kan, etter Riksrevisjonens vurdering, ha bidratt til at overskuddsandel til samfunnsnyttige formål er redusert. Videre kan det etter Riksrevisjonens vurdering synes som om styret ikke i tilstrekkelig grad har ivaretatt sitt formuesforvaltningsansvar i oppfølgingen av de undersøkte forhold, som har stor betydning for selskapets måloppnåelse. Riksrevisjonen ser imidlertid positivt på at Kultur- og kirke departementet i mars 2008 iverksatte tiltak for å styre kostnadsutviklingen i selskapet.

Norsk Tipping AS har et stort samfunnsansvar gjennom sin rolle som politisk virkemiddel på pengespillområdet. Det framkommer av Norsk Tipping AS' års- og samfunnsrapporter at selskapets verdier og ønskede identitet står sentralt i den interne styringen. Norsk Tipping AS er avhengig av allmennhetens tillit og bør derfor rette spesiell oppmerksomhet mot problemstillinger omkring dobbeltroller, habilitet og etiske verdier gjennom systemforsvarlig organisering, innretning og drift. Riksrevisjonen ser det derfor som nødvendig at selskapet arbeider aktivt med å forebygge at personlige interesser kan komme i konflikt med selskapets virksomhet.

Kultur- og kirke departementet «er overrasket over at Riksrevisjonen på et tilsynelatende løst og ufullstendig grunnlag finner grunn til å etterlate tvil» om kjøpesummen på 6 mill. kroner var en forretningsmessig forsvarlig markedspris for selskapet Video Øst AS (nå Fabelaktiv AS). Riksrevisjonen bemerker at Norsk Tipping AS ikke kan dokumentere at andre alternativer enn kjøp av Video Øst AS var utredet, og at selskapet således ikke kan vise til om kjøpesummen var en forretningsmessig forsvarlig pris. Riksrevisjonen finner det uheldig at grunnlaget for transaksjonen ikke er etterprøvbart.

Riksrevisjonen merker seg at Kultur- og kirke departementet finner det mest relevant å spørre hvorvidt Norsk Tipping AS samlet sett har fordeler av selv å eie et produksjonsselskap, og at Riksrevisjo-

nen ikke har reist spørsmål om dette. Riksrevisjonen konstaterer at departementet med dette ikke svarer på Riksrevisjonens bemerkning. Etter Riksrevisjonens vurdering er den sentrale problemstillingen knyttet til at det i hovedsak er tjenestekjøpsavtalene med Norsk Tipping AS som bærer Fabelaktiv AS økonomisk. Riksrevisjonen fastholder på denne bakgrunn at det er kritikkverdig at Kultur- og kirkedepartementet uttaler at det «ikke [kan] se at det er noe grunnlag for mistanke om misbruk av midler eller ulovlig kryss-subsidiering».

I forbindelse med det felleskontrollerte selskapet Buypass AS, viser Kultur- og kirkedepartementet til at Riksrevisjonen ikke på noe punkt i sin redegjørelse kan dokumentere kritikkverdige forhold i form av uforsvarlig forretningsdrift eller brudd på EØS-avtalen. Riksrevisjonen vil bemerke at ettergivelse av lån til Spillverden AS, og rentefrie lån gitt av Norsk Tipping AS via Spillverden AS til Buypass AS, ikke er i tråd med EØS-avtalens regler om offentlig støtte. I tillegg viser den utvidede undersøkelsen at Norsk Tipping AS feilinformerte både Riksrevisjonen og Kultur- og kirkedepartementet om den økonomiske utviklingen i Buypass AS. Et negativt omsetnings- og driftsresultatavvik på henholdsvis 479 og 310 mill. kroner for perioden 2001–2006, anses fra Riksrevisjonens side å være vesentlig i denne sammenheng. Riksrevisjonen mener at Kultur- og kirkedepartementet i større grad skulle ha fulgt opp styret i forhold til risiko- og konsekvensforhold knyttet til selskapets engasjement i Buypass AS, og særlig i utviklingsfasen da risikoen var stor.

Kultur- og kirkedepartementet anfører at Riksrevisjonen tar feil når det i rapporten opplyses at alle med spillerkort har tilgang til Buypass AS' betalings- og sikkerhetstjenester, og at spillerkortet ikke kan benyttes til andre varer og tjenester enn Norsk Tipping AS' spill. Riksrevisjonen er kjent med at departementet har satt begrensinger overfor Norsk Tipping AS i forhold til dette. Riksrevisjonen bemerker at det elektroniske spillerkortet kan og blir benyttet til andre varer og tjenester.

Kultur- og kirkedepartementet sidestiller aksjekjøpsordningen for ansatte i Buypass AS med andre innsatsbaserte godtgjørelser i elektroniske utviklingsselskaper. Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at departementet ikke vurderer denne ordningen opp imot det faktum at 90 prosent av omsetningen i Buypass AS var generert fra Norsk Tipping AS, og at den innsatsbaserte faktoren dermed var svært begrenset.

Riksrevisjonen merker seg Kultur- og kirkedepartementets kommentar om at verken gartneravtalen eller manglende lønnsinnberetning ble tatt opp av Riksrevisjonen under revisjonen av selskapet i perioden. Riksrevisjonen viser i denne forbindelse til at

gartneravtalen ble inngått mellom administrerende direktør og styreleder uten å bli kommunisert internt, og at kopi av avtalen ikke ble lagt i administrerende direktørs personalmappe. Videre ble avtalen ikke opplyst i notene til årsberetningene for noen av de aktuelle årene, slik regnskapsloven bestemmer. Riksrevisjonen merker seg også at Kultur- og kirkedepartementet stiller seg bak styrets oppfølging av saken, og finner det svært uheldig at departementet ikke ser problematikken rundt styreleders rollehåndtering tatt i betraktning hans sentrale rolle i forholdet som var oppstått. Riksrevisjonen finner det også uheldig at departementet ikke tar stilling til om ytelsen i gartneravtalen var å anse som en nettoytelse eller en form for naturalytelse som administrerende direktør skulle fordelsbeskattes av.

Riksrevisjonen merker seg at det for Kultur- og kirkedepartementet fremstår som uklart hva som er formålet med redegjørelsen om Norsk Tipping AS' sponsorvirksomhet utover å fremheve at selskapet bruker omfattende midler årlig til sponsing av idrett og kulturaktiviteter. Fra departementets side framstår det som sannsynlig at Norsk Tipping AS, ved å bruke mer midler på markedsføring og profilering, ville kunne økt sin omsetning betydelig, men at dette ikke har vært ansett ønskelig. Riksrevisjonens påstand om at sponsingen har gått utover overskuddet er derfor etter departementets vurdering ikke riktig. For øvrig viser departementet til at det tilligger selskapets styre å utarbeide retningslinjer, at sponsorvirksomheten i selskapet skjer med utgangspunkt i fastsatte interne retningslinjer, og at disse nylig ble oppdatert.

Riksrevisjonen har i denne sammenheng merket seg at Norsk Tipping AS har oppdatert sine interne retningslinjer, men finner det uheldig at Kultur- og kirkedepartementet ikke ser det som hensiktsmessig å legge føringer for sponsorvirksomhetens omfang. Riksrevisjonen merker seg også at departementet omtaler sponsing og markedsføring under ett, til tross for at den utvidede undersøkelsen tydelig sonderer mellom disse kostnadene. Etter Riksrevisjonens vurdering kan det store omfanget av utdelte sponsormidler redusere overskuddsfordelingen til samfunnsnyttige formål, fastsatt av Stortinget. Bruk av sponsormidler som virkemiddel i et så stort omfang kan oppleves som forhåndsutdeling fra Norsk Tipping AS' side. Dette særlig sett i lys av at det i enkelte tilfeller har vært vanskelig å etterprøve de vurderinger som ligger til grunn for tildeling av sponsormidler, og at det ikke alltid har framstått som klart hvilken gjensytelse selskapet får. Norsk Tipping AS er avhengig av allmennhetens tillit, og det er derfor viktig at selskapet har klare retningslinjer og god praksis, slik at det ikke kan stilles spørsmål ved Norsk Tipping AS' tildeling av sponsormidler.

Riksrevisjonen konstaterer at Kultur- og kirkedepartementet i spørsmålet om prøvespill viser til Norsk Tipping AS' egen redegjørelse. Der framkommer det at selskapet er godt fornøyd med at Riksrevisjonens meget omfattende undersøkelser på dette punktet ikke avdekket prøvespilling i strid med god forretningsskikk og selskapets etiske retningslinjer. Videre framkommer det at bakgrunnen for at Norsk Tipping AS ikke på et tidligere tidspunkt etablerte retningslinjer for prøvespill, var at omfanget av prøvespillingen ble ansett som ubetydelig. Riksrevisjonen finner grunn til å tilbakevise Norsk Tipping AS' vurdering av Riksrevisjonens konklusjoner. Norsk Tipping AS har verken totaloversikt over prøvespilte beløp, samlet oversikt over reiser hvor prøvespilling har foregått eller oversikt over i hvilken grad prøvespill faktisk har medført gevinst. I tillegg til mangelfull sporbarhet i selskapets regnskaper har Norsk Tipping AS heller ikke hatt retningslinjer for eventuell gevinsthåndtering. Således har det ikke vært mulig for Riksrevisjonen å vurdere i hvilket omfang prøvespill har foregått. Riksrevisjonen fastholder at det er kritikkverdig at selskapet ikke har hatt samlet oversikt over og rutiner for prøvespill og gevinsthåndtering.

I forbindelse med spørsmål om eiendomskjøp, viser Kultur- og kirkedepartementet til at Norsk Tipping AS' begrunnelse for tomtevalg ikke er inntatt i rapporten. Særlig gjelder dette de krav Hamar kommune gjennom brev stilte som betingelser for salg av tomt. Til dette bemerker Riksrevisjonen at brevet Riksrevisjonen har mottatt i kopi fra kommunen, ikke oppstiller slike betingelser. Riksrevisjonen bemerker videre at det i utgangspunktet ikke er kjøpesummene i seg selv som anses kritikkverdige, men det at selskapet, da det kjøpte eiendommer til langt over takst, ikke skriftlig har dokumentert de vurderinger og forhandlinger som lå til grunn for beslutningene. Riksrevisjonen fastholder at dette er uheldig, særlig sett i forhold til spørsmålet om eventuell overpris. Etter Riksrevisjonens vurdering må det kunne forventes at et statlig selskap dokumenterer slike transaksjoner på en måte som gjør at prosessene og beslutningene kan etterprøves.

Monopolposisjonen på nasjonale pengespill medfører et særskilt ansvar for Norsk Tipping AS, og selskapet er avhengig av tillit hos befolkningen. Selskapet skal tilrettelegge for at mest mulig av overskuddet fordeles til samfunnsnyttige formål. Samtidig skal selskapet være en ansvarlig operatør, en god arbeidsgiver og en god, kompetent og pålitelig samarbeidspartner. Den utvidede undersøkelsen viser at Kultur- og kirkedepartementets styring, kontroll og kommunikasjon med Norsk Tipping AS i enkelte tilfeller er gjennomført i uformelle former uten notoritet omkring beslutninger. Etter Riksrevisjonens vur-

dering har departementet i noen grad fokusert mer på å sette rammer for spillvirksomheten enn å ivareta det styringsansvaret som ligger til en eier av et statlig særlovselskap. Riksrevisjonen merker seg at departementet ikke er enig i dette. Riksrevisjonen vil understreke betydningen av at Kultur- og kirkedepartementet forvalter statens eierskap i Norsk Tipping AS i samsvar med Stortingets vedtak og forutsetninger, slik at de betydelige inntektene som følger med pengespill, kommer fellesskapet til gode fullt ut.

2. Riksrevisjonens videre behandling

Ved Riksrevisjonens rapportering til Stortinget i juni 2009 om en utvidet revisjon av Norsk Tipping AS, jf. Dokument nr. 3:14 (2008–2009), lå ytterligere to saksforhold i ØKOKRIM til vurdering. Disse sakene ble derfor ikke omtalt i dokumentet til Stortinget.

I brev av 5. februar 2010 til Riksrevisjonen ba kontroll- og konstitusjonskomiteen om svar på når det kunne forventes en tilleggsrapport i saken.

I svarbrev av 16. februar 2010 viste Riksrevisjonen til at Stortinget samme dag hadde fått oversendt en kort redegjørelse for de to saksforhold som ikke ble omtalt i rapportering til Stortinget i juni 2009. Det fremgikk videre:

«Riksrevisjonen vil med dette anse saken for formelt avsluttet i forhold til Stortinget.»

Riksrevisjonens brev til kontroll- og konstitusjonskomiteen og til Stortinget datert 16. februar 2010 følger som vedlegg til innstillingen.

Det fremgår av redegjørelsen at Riksrevisjonen ved brev av 16. desember 2009 oversendte de to saksforholdene til Kulturdepartementet til uttalelse. Departementet opplyste i brev til Riksrevisjonen datert 1. februar 2010 at det ville bli iverksatt en uavhengig gransking med sikte på en nærmere klargjøring av de forhold som var tatt opp av Riksrevisjonen.

Av hensyn til Stortingets videre behandling av Dokument nr. 3:14 (2008–2009) har Riksrevisjonen funnet det ønskelig og hensiktsmessig å avslutte saken i forhold til Stortinget.

Riksrevisjonen har på denne bakgrunn i brev av 16. februar 2010 til Stortinget redegjort kort for følgende to saksforhold:

– Norsk Tipping AS' anskaffelser av terminaler

Riksrevisjonen har sett på Norsk Tipping AS' anskaffelser av kommisjonærterminaler og spillterminaler. Revisjonen viser at det foreligger bånd mellom leverandøren, administrerende direktør og enkelte ansatte i Norsk Tipping AS. Det er foretatt

pengeoverføringer mellom personer og deres tilknyttede selskaper. Riksrevisjonen har stilt spørsmål ved grunnlaget for flere transaksjoner, og finner det kritikkverdig at kontrakter er inngått uten at konkurransemessige prinsipper som åpenhet og likebehandling har vært fulgt. Etter Riksrevisjonens vurdering har dette medført at Norsk Tipping AS i flere tilfeller har gjennomført disposisjoner i strid med formålet om rasjonell drift, og det kan stilles spørsmål om noen har beriket seg urettmessig på de transaksjonene som er foretatt.

– *Norsk Tipping AS' engasjement i Future Center Norway Intellectual Capital AS, senere kalt Innovation Studios Norway AS*

Riksrevisjonen har i den utvidede revisjon også sett på Norsk Tipping AS' støtte til selskaper innen rådgivning og såkalt intellektuell kapital/humankapital. Undersøkelsen viser at Norsk Tipping AS har betalt om lag 17 mill. kroner til Future Center Norway Intellectual Capital AS, senere kalt Innovation Studios Norway AS, og tilknyttede selskaper. Det fremstår for Riksrevisjonen uklart hva Norsk Tipping AS har fått igjen for pengene. Kostnadene synes i stor grad å ikke være styrebehandlet. Det foreligger bånd mellom sentrale personer i de private selskapene og enkelte ansatte i Norsk Tipping AS. Etter Riksrevisjonens vurdering er Norsk Tipping AS' engasjement i de to private selskapene i strid med gode forretningsmessige prinsipper og således i strid med formålet om rasjonell drift, og det kan stilles spørsmål om noen har beriket seg urettmessig på de transaksjonene som er foretatt.

3. Komiteens behandling

Som et ledd i behandlingen av saken ble Riksrevisjonen hørt i et lukket møte torsdag 29. april 2010.

Mandag 3. mai 2010 gjennomførte komiteen en åpen kontrollhøring i saken.

Følgende ble invitert og møtte til høring:

- Kulturminister Anniken Huitfeldt
- Tidligere kultur- og kirkeminister Trond Giske
- Styreleder i Norsk Tipping AS, Lars Sponheim
- Tidligere styreleder i Norsk Tipping AS, Sigbjørn Johnsen
- Tidligere styreleder i Norsk Tipping AS, Sigmund Thue

De hovedproblemstillinger komiteen ønsket å få belyst under høringen var:

1. Hvordan har departementet håndtert styringsdialogen med Norsk Tipping AS?

2. I hvilken grad harmonerer Norsk Tipping AS' sponsorstrategi med formålet til organisasjonen?
3. Hva slags fullmakter og informasjonsplikt er knyttet til Buypass-kortet?
4. Hvilke grep er gjort i Norsk Tipping AS for å endre bedriftskulturen fra den som var gjeldende da gartneravtalen ble inngått?
5. Hvordan sikrer man åpenhet, sporbarhet og innsyn i Norsk Tipping AS for å sikre selskapets legitimitet som samfunnsaktør?
6. Hvordan fungerer Riksrevisjonens dobbeltrolle som revisor for selskapet og som kontrollorgan for Stortinget?

Det ble tatt stenografisk referat fra høringen. Referatet følger som vedlegg til denne innstillingen.

4. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Bendiks H. Arnesen, Martin Kolberg og Marit Nybakk, fra Fremskrittspartiet, lederen Anders Anundsen, Ulf Erik Knudsen og Øyvind Vaksdal, fra Høyre, Per-Kristian Foss, fra Sosialistisk Venstreparti, Hallgeir H. Langeland, fra Senterpartiet, Ola Borten Moe, fra Kristelig Folkeparti, Hans Olav Syversen, og fra Venstre, Trine Skei Grande, viser til at Norsk Tipping AS (Norsk Tipping) ble gjort om til et heleid statlig aksjeselskap underlagt Kultur- og kirke departementet i 1993. Komiteen vil påpeke at Norsk Tippings mål er todelt; å drive en forretningsmessig virksomhet og ivareta samfunnshensyn.

Komiteen vil understreke at Norsk Tippings spesielle situasjon som selskap må ses på bakgrunn av at næringsmessig spillvirksomhet uten hjemmel i lov er straffbart i Norge. Norsk Tippings rettslige grunnlag er pengespiloven. Komiteen vil vise til at Norsk Tipping i dag har enerett på visse typer pengespill og lotteri. Komiteen mener denne situasjonen stiller høye krav både til driften og eierstyringen av selskapet.

Komiteen viser til at Norsk Tipping er et særlovselskap som ikke reguleres av aksjeloven, men komiteen vil understreke at selskapet reguleres av pengespiloven, regnskapsloven og bokføringsloven. Komiteen vil videre peke på at selv om selskapet er unntatt forvaltningsloven og tjenestemannsloven er det viktig at heleide statlige selskaper opptrer med åpenhet og på en tillitvekkende måte. Komiteen deler Riksrevisjonens syn på at monopolsituasjonen for nasjonale pengespill gir Norsk Tipping et særlig ansvar for at driften er ansvarlig og for at selskapet har tillit hos befolkningen.

Komiteen viser til at Riksrevisjonen i desember 2007 besluttet å gjennomføre en utvidet revisjon av Norsk Tippings virksomhetsområder. Komiteen har merket seg at revisjonen ble satt i gang etter at en ansatt varslet om flere kritikkverdige forhold i selskapet, blant annet den såkalte gartneravtalen. Komiteen er glad for at en enkeltperson hadde mot til å varsle offentligheten om disse forholdene, men er bekymret over at disse ikke ble oppdaget ved selskapets internkontroll. Komiteen viser til at det er uvanlig at Riksrevisoren er så skarp i sin kritikk som i Dokument nr. 3:14 (2008–2009). Komiteen mener det fortsatt er uklart hvorfor ikke de meste graverende forholdene ble avdekket før. Komiteen vil understreke at enkelte av de forholdene som Riksrevisjonen har kritisert Norsk Tipping for er av en slik karakter at de burde vært oppdaget og tatt tak i tidligere.

Komiteen vil understreke at det er krevende både å drive og eie Norsk Tipping og at det stiller særskilte krav til driften og eierstyringen av selskapet. Komiteen viser til at Norsk Tipping har en spesiell oppgave som selskap ved å skulle tilby ansvarlige spill, bekjempe negative konsekvenser av spilleavhengighet og overskudd til samfunnsnyttige formål. På denne bakgrunn er det bekymringsfullt at Riksrevisjonens utvidede revisjon av Norsk Tipping har ført til omfattende kritikk av selskapet. Komiteen har gjennom behandlingen av revisjonen fått en forståelse av at både Kulturdepartementet, ledelsen og styret for Norsk Tipping tar kritikken seriøst. Komiteen viser blant annet til at det har blitt utarbeidet nye etiske retningslinjer, retningslinjer for verv og bierverv, retningslinjer for markedsføring og en varslingspolicy.

Eierstyring

Komiteen vil understreke at det i lys av Norsk Tippings samfunnsoppgaver er viktig at staten bidrar til å sikre at driften både drives forretningsmessig, at spillene er ansvarlige og at overskuddet går til de lovpålagte samfunnsnyttige formålene. Komiteen vil understreke at disse forholdene krever en særskilt aktsomhet når det gjelder eierstyringen.

Komiteen har merket seg at eierstyringen av selskapet har blitt langt tydeligere i de siste årene. Komiteen viser blant annet til at det nå avholdes årlige generalforsamlinger, at selskapets formål er beskrevet i vedtektene og at kontakten mellom departementet og selskapet skjer i mer formelle former. Komiteen har også merket seg at opprettelsen av Lotteritilsynet i 2001 var vellykket og at tilsynet har bidratt til å bedre kontrollen med Norsk Tipping.

Komiteen viser til at Norsk Tipping fikk nytt styre i 2008, ny administrerende direktør fra 1. januar 2009 og ny styreleder i november 2009. Komiteen

har tillit til at den nåværende ledelsen jobber med interne rutiner, men vil understreke at også departementet må ta et sterkere grep om sin eierstyring av selskapet.

Komiteen viser til at de generelle prinsipper for statens eierstyring i stor grad er nedfelt i Innst. S. nr. 163 (2006–2007), jf. St.meld. nr. 13 (2006–2007). Et aktivt og langsiktig eierskap. Komiteen viser til at Stortinget gjennom behandlingen av denne meldingen drøftet prinsippene for og utøvelsen av statens eierskap knyttet opp mot de kommersielle delene av statens direkte eierskap samt de største og viktigste sektorpolitiske selskapene. Disse prinsippene ligger også til grunn for styring av Norsk Tipping.

Komiteen har merket seg at Kulturdepartementet har flere tilgjengelige instrumenter for styringen av Norsk Tipping. Komiteen viser til at departementet som eier kan velge styre, fastsette vedtekter og instruksjer, retningslinjer gjennom generalforsamling i tillegg til brev og kontaktmøter. Komiteen har merket seg at Riksrevisjonen i sin utvidede revisjon av Norsk Tipping har vurdert om departementet i tilstrekkelig grad har fulgt opp selskapet og utøvd nødvendig eierstyring. Komiteen har merket seg at Riksrevisjonen har avdekket betydelige svakheter ved departementets eierstyring. Komiteen har videre merket seg at Riksrevisjonen har kritisert departementet for at noe av styringen av Norsk Tipping har skjedd på uformelle måter mellom administrasjonen og embetsverket i departementet. Komiteen deler Riksrevisjonens syn på at styringsdialogen mellom departementet og Norsk Tipping skal finne sted i formelle former og være dokumenterbar. Manglende klarhet og tydelighet vil etter komiteens syn svekke tilliten til at departementet engasjerer seg i tilstrekkelig grad i styringen av Norsk Tipping. Komiteen forventer at departementets styring skjer i åpenhet, har notoritet og vil være etterprøvbart.

Komiteen understreker likevel at kontaktmøter på administrativt nivå både er en vanlig og hensiktsmessig måte å drive eierstyring, men er i likhet med Riksrevisjonen opptatt av at møtene må ha notoritet og at det må skrives referater. Komiteen viser til at det fremkommer av Norsk Tippings vedtekter at det «skal føres referat fra møtene» (§ 6). Komiteen mener manglende formalitet rundt styringen av statlige selskaper fører til mindre åpenhet, noe som kan undergrave tilliten til selskapet.

Komiteen vil understreke at departementets eierstyring både omhandler forretningsdriften og regulering av spillpolitikken. Komiteen har merket seg at Riksrevisjonen har kritisert departementet for ikke å ha vært tilstrekkelig engasjert i Norsk Tippings forretningsdrift, herunder Norsk Tippings tilknyttede selskaper. Komiteen har også blitt gjort oppmerksom på at departementet ikke har intervenert

i selskapets forretningsdrift på generalforsamling. Komiteen har merket seg at kulturminister Anniken Huitfeldt på komiteens høring delvis sa seg enig i denne kritikken og at det «har vært stort fokus på regelstyringen av Norsk Tipping». Komiteen vil understreke at eierrollen ikke bare innebærer kontroll med spillpolitikken, men også med styringen av selskapets forretningsdrift. Komiteen er derfor tilfreds med at statsråd Huitfeldt kunne forsikre komiteen under høringen om at departementet har tilstrekkelige forutsetninger for å følge opp selskapet, og komiteen forventer at departementet følger opp med tydeligere kontroll som eier og ikke bare som regulator over spillvirksomheten. Komiteen mener videre at departementet bør fokusere mer på generalforsamlingen i sin eierstyring og at det bør vurderes om departementet bør gi mer instruksjoner og retningslinjer for driften av selskapet. Komiteen vil i den sammenhengen peke på at Norsk Tipping er et selskap som skal balansere mellom forretningsdrift og å være en spillpolitisk aktør. Komiteen vil imidlertid understreke at det ikke er naturlig for departementet å engasjere seg i detaljene i den løpende forretningsdriften, men vil vise til at god eierstyring først og fremst dreier seg om organisering, styreoppnevning, retningslinjer for virksomheten, strategi, behandling av årsregnskapet og andre viktige trekk ved virksomheten.

Komiteen mener eierstyringen kan forbedres ved å styrke og formalisere kontakten mellom departementet og styret. Komiteen er derfor tilfreds med at kulturminister Anniken Huitfeldt i komiteens høring kunne fortelle at beslutninger fra departementet om styringsspørsmål eller regelverksspørsmål skal fastsettes skriftlig og at det er møte mellom statsråd og styreleder en til to ganger i året. Komiteen er også tilfreds med at Kulturdepartementet foretar en gjennomgang av sin eierstyring.

Komiteen forutsetter at departementet følger opp de nye rutinene og at dette vil føre til en bedre eierstyring av Norsk Tipping. Komiteen forventer at statsråden orienterer Stortinget om resultatet av denne gjennomgangen på en egnet måte.

Åpenhet og tillit

Komiteen viser til at verken forvaltningsloven, offentlighetsloven eller tjenestemannsloven gjelder for Norsk Tipping og Norsk Tippings ansatte. Komiteen vil likevel understreke at heleidde statlige selskaper bør opptre særlig ryddig og åpent og at formålene som ligger bak disse lovene i stor grad også vil gjelde for statlige selskaper og at det bør etterstrebes en tillitvekkende forretningsdrift med stor grad av åpenhet.

Komiteen har merket seg at den utvidede revisjonen av Norsk Tipping har avdekket bånd mellom

leverandører av terminaler og enkelte ansatte i Norsk Tipping. Særsilt bekymringsfullt finner komiteen at Riksrevisjonen har funnet grunn til å stille spørsmål om grunnlaget for pengetransaksjoner mellom ansatte og tilknyttede selskaper. Komiteen vil understreke viktigheten av at konkurransemessige prinsipper som åpenhet og likebehandling følges og mener at statlig eide selskaper må være ekstra varsomme og opptre ryddig forretningsmessig. Komiteen viser videre til at Norsk Tippings mål ikke bare er å drive en forretningsmessig virksomhet, men at selskapet er i særskilt stilling ved å skulle ivareta samfunnshensyn.

Komiteen er svært kritisk til det som er fremkommet gjennom den utvidede revisjonen av Norsk Tipping AS. Komiteen viser til at det åpenbart har eksistert en ukultur i Norsk Tipping AS. Denne ukulturen har blant annet gått ut på manglende habilitet og armlengdes avstand i forhold til leverandørsiden. Det har foreligget tette bånd mellom ledelsen og deler av styret i Norsk Tipping AS og leverandørsiden som er utfordrende. Etter komiteens vurdering har den tidligere ledelsen i Norsk Tipping AS ikke utvist tilstrekkelig aktsomhet i denne forbindelse.

Komiteen vil understreke at det bør tilstrebtes stor grad av åpenhet og etterprøvnbarhet og ryddighet i forhold til ansattes bierverv som kan være egnet til å svekke tilliten til Norsk Tippings profesjonalitet. Komiteen er av den oppfatning at departementet bør gi retningslinjer på dette området, dersom dette ikke allerede er gjort. Komiteen er derfor tilfreds med at kulturminister Anniken Huitfeldt på komiteens høring kunne fortelle at Norsk Tipping «må ha ekstra fokus på sine etiske retningslinjer for å ha tillit i befolkningen» og at etiske retningslinjer nå ligger til grunn i innkjøpsprosessene.

Videre er komiteen tilfreds med at styret i Norsk Tipping har iverksatt en uavhengig granskning av to forhold som ikke ble omtalt i Dokument nr. 3:14 (2008–2009).

Revisjon

Komiteen viser til at Riksrevisjonen som Stortingets revisjons- og kontrollorgan skal føre tilsyn med at Stortingets vedtak og forutsetninger følges, jf. riksrevisjonsloven § 1. Komiteen viser videre til at Riksrevisjonen foretar regnskapsrevisjon av Norsk Tipping, jf. pengespilloven § 7. Dette innebærer at Riksrevisjonen både har ansvaret for selskapets bedriftsregnskap og forvaltningsrevisjon for å kontrollere at Norsk Tippings midler og verdier blir brukt og forvaltet på en økonomisk forsvarlig måte, og i samsvar med Stortingets vedtak og forutsetninger.

Komiteen viser til at flere som deltok i komiteens høring enten var kritiske til at Riksrevisjonen er

selskapsrevisor for Norsk Tipping eller var positive til at Norsk Tipping får en ny selskapsrevisor. Komiteen viser blant annet til at tidligere kultur- og kirkeminister Trond Giskes uttalte at Riksrevisjonen, som Stortingets kontrollorgan og som selskapsrevisor, får «en problematisk dobbeltrolle». Komiteen viser også til at tidligere styreleder Sigbjørn Johnsen mente det «ville vært en betydelig styrke for selskapet å ha en vanlig bedriftsrevisor». Komiteen har merket seg at tidligere styreleder Sigmund Thue i komiteens høring uttalte at de store nasjonale og internasjonale revisjonsbyråene er bedre egnet til å være revisor for Norsk Tipping.

Komiteen vil understreke at den har tillit til at Riksrevisjonen har gjort og gjør en god jobb som selskapsrevisor for Norsk Tipping.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, mener generelt at Riksrevisjonen har svært god kompetanse til å foreta regnskapsrevisjon av Norsk Tipping. Likevel vil flertallet påpeke at det kan være fornuftig å bytte revisor med jevne mellomrom.

Flertallet har merket seg at andre statlig eide selskaper som helseforetakene, Innovasjon Norge, NRK osv. revideres av ekstern revisor og at det dermed ikke er saklige argumenter for at Norsk Tipping forblir det eneste statlige foretaket som har Riksrevisjonen som revisor. Flertallet mener styrken med ekstern revisjon først og fremst handler om raskere og mer hensiktsmessig håndtering av eventuelle feil slik at disse raskt kan rettes opp, noe som gjør revisor til et sentralt og nyttig kontrollredskap. Flertallet ser at Riksrevisjonen, som forholder seg til Stortinget, derimot ikke kan gi slike anvisninger.

Flertallet mener imidlertid ut ifra et prinsipielt ståsted at en ordning der departementet kan støtte seg til en ekstern revisor i sin eierstyring vil gi den sterkeste tilsynsordningen. Flertallet vil understreke at Riksrevisjonen i henhold til lov om Riksrevisjonen vil ha ansvaret for å kontrollere statens interesser i selskapet og at Stortinget dermed er sikret fullt innsyn i måten departementet forvalter sitt eierskap i Norsk Tipping på. Flertallet ber på denne bakgrunn departementet vurdere om regnskapsrevisjonen av Norsk Tipping i fremtiden kan foretas av ekstern revisor.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at Riksrevisjonen har svært god kompetanse til å foreta regnskapsrevisjon av Norsk Tipping og har tillit til at Riksrevisjonen gjør og har gjort en god jobb. Disse medlemmer vil poengtere at dersom Norsk Tipping har behov for å skaffe seg mer regnskapsfaglig kompetanse, kan

dette enkelt kjøpes inn fra de store revisjonselskaperne som et supplement til Riksrevisjonens kontroll.

Markedsføring og sponsorvirksomhet

Riksrevisjonen har i sin rapport påpekt at Norsk Tipping er engasjert i omfattende sponsorvirksomhet. Komiteen viser til at Norsk Tipping har inngått mange kontrakter som skal styrke selskapets omdømme og som skal kanalisere spillaktivitet over på Norsk Tippings spill. Komiteen har merket seg at Norsk Tipping ser på markedsføring som nødvendig for å kanalisere spillaktivitet til det regulerte spillmarkedet. Komiteen viser blant annet til at tidligere kirke- og kulturminister Trond Giske på komiteens høring påpekte at «(s)elv om Norsk Tipping har monopol, skal man være klar over at Norsk Tipping egentlig er i en ganske beintøff konkurranse-situasjon med utenlandske spill» og at «det å kanalisere spillene inn i lovlige, ansvarlige rammer er noe som også krever markedsføring og synliggjøring av Norsk Tippings produkter».

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Venstre deler langt på vei dette synet, men vil vise til at Riksrevisjonen i sin utvidede revisjon skriver at det er «uheldig at Kultur- og kirke departementet ikke finner det hensiktsmessig å gi føringer for omfanget av Norsk Tipping AS' sponsorvirksomhet (...)». Disse medlemmer deler Riksrevisjonens bekymring for manglende engasjement fra departementets side tatt i betraktning at sponsorvirksomheten i perioden 1998–2007 økte forholdsmessig mer enn økningen i spillinntektene. Disse medlemmer viser også til at det i perioden 2000–2007 ikke ble gjennomført habilitetsvurderinger i selskapet og styret, og Riksrevisjonen peker på flere sponsoravtaler som avdekker en uryddighet med hensyn til gjenytelser til ansatte og avtaler med lag og organisasjoner med tilknytning til ledere eller styremedlemmer i selskapet. Disse medlemmer mener enkelte av disse avtalene er svært lite tillitskappende og stiller seg noe spørrende til om det har vært nødvendig med en så stor satsing på sponsorvirksomhet. Disse medlemmer mener departementet i fremtiden bør involveres i den overordnede sponsorstrategien. Disse medlemmer viser til at det kom frem i komiteens høring at departementet ikke har gitt noen retningslinjer eller strategi for sponsorvirksomhet. Tidligere kultur- og kirkeminister Trond Giske uttalte at størrelsen på sponsorbudsjettet og reklamebudsjettet «er noe som Norsk Tipping bestemmer alene». Disse medlemmer mener ikke dette fullt ut er hensiktsmessig. Disse medlemmer ser det som hensiktsmessig at styret tar de detaljerte avgjørelsene og inngår de konkrete avtalene, men mener det hører inn under departementets

eierstyring å ha kontroll med den overordnede sponsorstrategien. Disse medlemmer viser til at Norsk Tipping er et selskap som ikke bare skal drive forretningsmessig rasjonelt, men hvor overskuddet går til samfunnsnyttige formål. Det er disse medlemmers syn at departementet bør være involvert i sponsorstrategien.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti, viser til statsråd Anniken Huitfeldts innlegg og svar i den åpne høringen om Norsk Tipping's sponsorvirksomhet og slutter seg til dette, jf. s. 30 i det vedlagte referatet.

Komiteen vil understreke at det må være full åpenhet rundt både markedsføring og sponning.

Komiteen merker seg at både nåværende styreleder og administrerende direktør på komiteens høring forsikret komiteen om at det nå er strammet inn på sponsorvirksomheten gjennom en ny sponsorstrategi og at det er laget retningslinjer for markedsføring av sponsor. Komiteen har også merket seg

at selskapets reklamebudsjett har vært synkende de siste årene. Komiteen er fornøyd med denne utviklingen og forventer at strategien følges.

Komiteen mener at kan det stilles spørsmål ved om ressursbruken har vært forsvarlig. Dette gjelder for eksempel kjøp av virksomheter som ligger på siden av selskapets formål, manglende kostnadskontroll og utstrakt sponsingsvirksomhet med manglende styring. Manglende kostnadsstyring går etter komiteens syn ut over overskuddsfordelingen og kan oppfattes som en forhåndsutdeling fra Norsk Tipping AS' side.

5. Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og rå Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument nr. 3:14 (2008–2009) – om Riksrevisjonens utvidede revisjon av Norsk Tipping AS – vedlegges protokollen.

Oslo, i kontroll- og konstitusjonskomiteen, den 8. juni 2010

Anders Anundsen

leder

Trine Skei Grande

ordfører

Vedlegg 1**Brev fra Riksrevisjonen til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 16. februar 2010****Ad behandlingen av Dokument nr. 3:14 (2008-2009) Riksrevisjonens utvidede revisjon av Norsk Tipping AS**

Vi viser til Kontroll- og konstitusjonskomiteens brev av 5. februar 2010 der kontroll- og konstitusjonskomiteen ønsker svar på når det kan forventes en tilleggsrapport i saken.

Riksrevisjonen har i dag oversendt til Stortinget en kort redegjørelse for de to saksforhold som ikke ble omtalt i vår rapportering til Stortinget i juni 2009, se vedlegg.

Riksrevisjonen vil med dette anse saken for formelt avsluttet i forhold til Stortinget.

Vedlegg 2**Brev fra Riksrevisjonen til Stortinget, datert 16. februar 2010****Dokument nr. 3:14 (2008-2009) Riksrevisjonens utvidede revisjon av Norsk Tipping AS**

Ved Riksrevisjonens rapportering til Stortinget i juni 2009 om en utvidet revisjon av Norsk Tipping AS, jr. Dokument nr. 3:14 (2008-2009), lå ytterligere to saksforhold i ØKOKRIM til vurdering. Disse sakene ble derfor ikke omtalt i dokumentet til Stortinget. Forholdene ble først oversendt Kulturdepartementet til uttalelse ved Riksrevisjonens brev av 16. desember 2009, noe Kontroll- og konstitusjonskomiteen ble informert om.

Kulturdepartementet har i brev til Riksrevisjonen av 1. februar 2010 opplyst at det vil bli iverksatt en uavhengig granskning med sikte på en nærmere klargjøring av de to ovennevnte forhold som er tatt opp av Riksrevisjonen. Norsk Tipping AS har opplyst at rapporten forvente å foreligge senest juni 2010. Kulturdepartementet skriver at først *"når resultatet av ovennevnte faktainnsamling er gjennomgått vil departementet på forsvarlig vis kunne gjennomgå og vurdere nærmere oppfølging av forholdene samt vurdere spørsmål om eventuell anmeldelse. Kulturdepartementet vil komme tilbake med et svar til Riksrevisjonen så snart denne prosessen er gjennomført"*. På bakgrunn av at departementet ikke har svart på de spørsmål som Riksrevisjonen har reist i brev av 16. desember 2009, kan Riksrevisjonen ikke avlevere en endelig rapport til Stortinget på nåværende tidspunkt. Dette er meddelt Kontroll- og konstitusjonskomiteen i brev av 3. februar 2010.

Av hensyn til Stortingets videre behandling av Dokument nr. 3:14 (2008-2009) har Riksrevisjonen

kommet til at det er ønskelig og hensiktsmessig at Riksrevisjonen avslutter saken i forhold til Stortinget. Riksrevisjonen vil derfor kort redegjøre for de to saksforholdene som er til vurdering i departementet, og forutsetter at Kulturdepartementet selv informerer Stortinget på dertil egnet måte når resultatet av granskingen foreligger. Riksrevisjonen vil imidlertid fortsette et pågående samarbeid med Skattedirektoratet for å avklare eventuelle skattemessige konsekvenser av forholdene, jfr. riksrevisjonsloven § 15.

Nedenfor gis en kort beskrivelse av de to forholdene:

1 Norsk Tipping AS' anskaffelser av terminaler

Riksrevisjonen har sett på Norsk Tipping AS' anskaffelser av kommisjonærterminaler og spillterminaler. Revisjonen viser at det foreligger bånd mellom leverandøren, administrerende direktør og enkelte ansatte i Norsk Tipping AS. Det er foretatt pengeoverføringer mellom personer og deres tilknyttede selskaper. Riksrevisjonen har stilt spørsmål ved grunnlaget for flere transaksjoner, og finner det kritikkverdig at kontrakter er inngått uten at konkurransemessige prinsipper som åpenhet og likebehandling har vært fulgt. Etter Riksrevisjonens vurdering har dette medført at Norsk Tipping AS i flere tilfeller har gjennomført disposisjoner i strid med formålet om rasjonell drift, og det kan stilles spørsmål om noen har beriket seg urettmessig på de transaksjonene som er foretatt.

2 Norsk Tipping AS' engasjement i Future Center Norway Intellectual Capital AS, senere kalt Innovation Studios Norway AS

Riksrevisjonen har i den utvidede revisjon også sett på Norsk Tipping AS' støtte til selskaper innen rådgivning og såkalt intellektuell kapital/humankapital. Undersøkelsen viser at Norsk Tipping AS har betalt om lag 17 mill kroner til Future Center Norway Intellectual Capital AS, senere kalt Innovation Studios Norway AS, og tilknyttede selskaper. Det fremstår for Riksrevisjonen uklart hva Norsk Tipping AS

har fått igjen for pengene. Kostnadene synes i stor grad å ikke være styrebehandlet. Det foreligger bånd mellom sentrale personer i de private selskapene og enkelte ansatte i Norsk Tipping AS. Etter Riksrevisjonens vurdering er Norsk Tipping AS' engasjement i de to private selskapene i strid med gode forretningsmessige prinsipper og således i strid med formålet om rasjonell drift, og det kan stilles spørsmål om noen har beriket seg urettmessig på de transaksjonene som er foretatt.

Vedlegg 3

Referat
fra åpen høring i kontroll- og konstitusjonskomiteen
om

Riksrevisjonens utvidede revisjon av Norsk Tipping AS
(Dokument nr. 3:14 (2008-2009))

Høring mandag den 3. mai 2010:

Tidligere kulturminister Trond Giske.	* 3
Tidligere styreleder Sigmund Thue	* 12
Styreleder Lars Sponheim og tidligere styreleder Sigbjørn Johnsen.	* 21
Kulturminister Anniken Huitfeldt.	* 28

**Åpen høring i kontroll- og konstitusjonskomiteen
mandag den 3. mai 2010 kl. 9.15**

Møteleder: Anders Anundsen (FrP)
(komiteens leder)

S a k :

Riksrevisjonens utvidede revisjon av Norsk Tipping AS
(Dokument nr. 3:14 (2008–2009))

Møtelederen: På vegne av kontroll- og konstitusjonskomiteen vil jeg få ønske velkommen til denne kontrollhøringen, der temaet er Riksrevisjonens utvidede revisjon av Norsk Tipping AS, Dokument nr. 3:14 for 2008–2009.

De hovedproblemstillingene komiteen ønsker å bli orientert om under høringen, er:

1. Hvordan har departementet håndtert styringsdialogen med Norsk Tipping AS?
2. I hvilken grad harmonerer Norsk Tipping AS' sponsorstrategi med formålet til organisasjonen?
3. Hva slags fullmakter og informasjonsplikt er knyttet til Bypass-kortet?
4. Hvilke grep er gjort i Norsk Tipping AS for å endre bedriftskulturen fra den som var gjeldende da gartneravtalen ble inngått?
5. Hvordan sikrer man åpenhet, sporbarhet og innsyn i Norsk Tipping AS for å sikre selskapets legitimitet som samfunnsaktør?
6. Hvordan fungerer Riksrevisjonens dobbeltrolle som revisor for selskapet og som kontrollorgan for Stortinget?

Komiteen har invitert følgende til høringen: Kulturminister Anniken Huitfeldt, tidligere kultur- og kirkeminister Trond Giske, styreleder i Norsk Tipping AS Lars Sponheim, tidligere styreleder i Norsk Tipping AS Sigmund Thue og tidligere styreleder i Norsk Tipping AS Sigbjørn Johnsen.

Det blir tatt stenografisk referat fra høringen, og referatet vil følge som vedlegg til komiteens innstilling til Stortinget.

De prosedyrene som er fastsatt i reglementet for åpne kontrollhøringer vil bli fulgt. Den inviterte får først holde en innledning, etter det får saksordføreren, som er Trine Skei Grande fra Venstre, og deretter representanter fra de ulike partiene anledning til å spørre ut de inviterte. For at komitémedlemmene skal få stilt de spørsmålene som er nødvendig, vil jeg be om at svarene blir så korte og konsise som mulig. Jeg gjør også oppmerksom på en nyvinning i dagens kontrollhøring, nemlig denne lampen, som nå vil gi signal når det er 30 sekunder igjen av taletiden til den som har ordet – og det betyr 30 sekunder, ikke 32 eller 33. Det vil bli klubbet når lampen slutter å lyse. Til slutt får komiteen anledning til å stille noen få oppfølgings spørsmål, og den inviterte får så helt til slutt ordet til en kort oppsummering.

Dette er en åpen høring, og det er derfor viktig at alle deltakerne unngår å omtale forhold som er underlagt taus-

hetsplikt. Dersom spørsmål ikke kan besvares uten å gi opplysninger som er taushetsbelagt, bør den innkalte gjøre komiteen oppmerksom på det.

Jeg gjør oppmerksom på at alle mobiltelefoner bør slås av, eller i det minste være satt på stille, slik at vi unngår forstyrrelser underveis.

Pressen har anledning til å ta bilder av dem som er til høring, inntil høringen er igangsatt. Etterpå forventer vi at pressen holder seg rolig.

Jeg vil også presisere at mikrofonen har en lydknapp som må slås av og på – i motsatt rekkefølge vanligvis. Det er viktig at alle husker å slå på når de skal snakke, og slå av når de er ferdig, slik at vi ikke får problemer med lydanlegget.

Det er komiteens håp at høringen vil gi nødvendige opplysninger i saken som bakgrunn for de konklusjoner komiteen skal treffe i sin innstilling til Stortinget.

Da er vi ferdig med formalitetene, og vi er klare til å starte opp med selve høringen.

Høring med tidligere kulturminister Trond Giske

Møtelederen: Jeg vil få lov til å ønske velkommen tidligere kirke- og kulturminister Trond Giske. Velkommen også til bisitterne, som er fungerende ekspedisjons-sjef Nina Økland og avdelingsdirektør Eivind Tesaker fra Kulturdepartementet.

Da gir jeg ordet til Trond Giske, som har inntil 5 minutter til en innledning, vær så god.

Trond Giske: Takk for det. Jeg må bare spørre først: Var det 5 minutter eller 10 minutter?

Møtelederen: 5 minutter.

Trond Giske: 5 minutter, ja. Ok.

Takk for invitasjonen til å delta i høringen om Riksrevisjonens utvidede gjennomgang av Norsk Tipping AS. Jeg har vært på mange høringer i Stortinget, men aldri på denne siden av bordet, så det blir en spennende anledning til å kunne delta i en refleksjon over statens forvaltning av sine selskaper og av Riksrevisjonens gjennomgang av dette. Det er viktig og betryggende at Stortingets revisjons- og kontrollorgan fører tilsyn med Regjeringens forvaltning av statens eiendeler. Det øker kvaliteten på vårt arbeid, og ikke minst bidrar det til nyttige lærdommer som gjør at vi kan bedre den kvaliteten ytterligere.

For meg som statsråd er det viktig å følge Stortingets pålegg og forordninger. Samtidig er det viktig å følge de generelle ordningene som Stortinget har pålagt alle aksjeselskapers styringsform, at vi som statlig eier er like ryddig i vår forvaltning av selskaper når de er organisert etter aksjeloven, som det andre eiere forlanges å være. Det fører jo også til noen dilemmaer mellom staten som regelgiver og som kontrollorgan i seg selv og som eier etter aksjeloven. Ikke bare på dette området, men på andre områder, kan dette føre til noen dilemmaer.

En slik høring gir også en anledning til å reflektere over det politiske ansvaret rundt statens interesser, et ansvar som man møter hver dag, men som selvsagt blir spe-

sielt tydelig når det blir avdekket ting som ikke er slik som man ønsker det. Hvordan og når burde det politiske systemet trådt inn? Og hvordan og når skal en statlig eier gripe inn overfor et styre og et selskap?

Innledningsvis har jeg også lyst til å si at jeg jo var kulturminister fra oktober 2005 til oktober 2009. Veldig mye av det som omtales i Riksrevisjonens rapport, strekker seg jo helt tilbake til 2000. Både etablering av ulike datterselskap, bruk av sponsormidler og andre spørsmål, inngåelse av gartnerkontrakt etc., ligger i en tidligere periode. Selv om komiteen ikke har invitert noen fra den perioden, er det vanskelig for meg å gå i detalj om ting som ikke ligger i den perioden som jeg selv var statsråd. Jeg må svare for mitt, og så får man selv vurdere hvordan man eventuelt skal innhente de opplysninger som trengs om hvordan det politiske nivået håndterte disse spørsmålene før min tid.

Da forholdene rundt avgangen til adm. direktør i Norsk Tipping ble kjent i november 2007, gjennom en varsler, handlet Riksrevisjonen raskt og besluttet i desember 2009 å iverksette en utvidet gjennomgang av Norsk Tipping. Vi foretok oss også raskt ting i kontakt med styrets leder, etter hvert også gjennom ulike gjennomganger av styringsdialogen med selskapet, og egentlig ble kulminasjon i dette en omfattende utskifting i styret. Så dette ble fulgt opp på mange måter fra departementets hold. Jeg er imidlertid kjent med at kartleggingen av de forholdene Riksrevisjonen har påpekt på bakgrunn av den utvidede gjennomgangen, ennå ikke er avsluttet. Jeg må bare også understreke her at hva som har skjedd etter oktober 2009, har ikke jeg detaljert kjennskap til, men jeg forstår at min etterfølger også kommer til å være med på høringen, og hun kan helt sikkert svare på det.

Så vil jeg bare også si – vi kommer sikkert til å gå mer i detalj – at overordnet har Norsk Tipping vært en suksess. Norsk Tipping har hatt som formål å styre folks spillelyst inn i ansvarlige former. Det er velkjent fra forskningen at pengespill er noe som både kan skape avhengighet og sosiale problemer og egentlig ikke har noen avtakende etterspørsel etter hvert som man tilbyr mer av det – veldig parallelt med alkohol, f.eks., hvor vi har bestemt at vi skal organisere dette på en ansvarlig måte, at det er en monopolist som skal styre dette, og også sørge for at overskuddet kommer fellesskapet til gode.

Vi har, sammenlignet med mange andre land, færre spilleproblemer enn andre. Vi har fått styrt store overskudd til fellesskapet, og at dette har vært en suksess, mener jeg det er grunn til å si. Det betyr ikke at alt har vært bra. Det betyr heller ikke at departementet fra begynnelsen av har hatt god nok trening i hvordan man forvalter et slikt selskap som er så regelbundet. Jeg tror at Riksrevisjonens rapport gir oss lærdom som vi kan trekke på, for å forbedre den styringsformen enda mer.

Møtelederen: Da er tiden ute. Takk for redegjørelsen!

Jeg presiserer nå, før jeg gir ordet videre til saksordføreren, Trine Skei Grande, at det er den som nå spør ut, som styrer sin egen tid direkte overfor den som blir utspurt.

Da er det saksordføreren, Trine Skei Grande, som har inntil 10 minutter.

Trine Skei Grande (V): Jeg skal bare spørre statsråden om den tida da statsråden sjøl var ansvarlig for dette selskapet.

Tidligere statsråd påpekte at dette er en monopolbedrift. Dette er en bedrift som opererer i monopollignende tilstander, sjøl om den egentlig bare har monopol på spilleautomater. Er det ikke da viktig å være ekstra årvåken overfor hvordan kulturen er i bedriften, hvordan marginer bedriften opererer med – så lenge det er en monopolbedrift? Var det ikke i det hele tatt en del av Kulturdepartementets forvaltning at man her faktisk forvaltet en monopolbedrift?

Trond Giske: Leder, jeg mener at vi skal være like tydelige og like solide i vår forvaltning av statens eierskap uavhengig av om det er en monopolbedrift eller ikke. Det man kan si er en ekstra fare i selskaper som Norsk Tipping, er at man automatisk, nærmest, får veldig store overskudd. Man skal på en måte ikke være romforsker for å klare å drive Norsk Tipping med overskudd, og dermed ligger det en fare for at kostnadskontrollen, pengebruken, blir litt mindre rigid enn i et selskap som kjemper hver eneste dag for å få positive tall på bunnlinsen.

Trine Skei Grande (V): Det var inngangen.

Da er det slik at i din tid som statsråd ble det ikke avholdt generalforsamlinger. Ifølge Riksrevisjonen ble det en veldig uformell måte å styre bedriften på. Det gjøres ikke med formelle strukturer, det føres ikke referat fra eierstyringsmøter. Nå er Giske blitt næringsminister. Er dette en form å styre et AS på som en næringsminister har stor tillit til?

Trond Giske: Igjen, leder, må jeg si at her tar saksordføreren feil. Det er avholdt generalforsamling hvert eneste år mens jeg var kulturminister.

Trine Skei Grande (V): Det står det ikke i kontrollrapportene, og Riksrevisjonen påpeker at ...

Trond Giske: Jo, det står i kontrollrapportene.

Trine Skei Grande (V): Det ble også påpekt at man ikke førte referat fra eierstyringsmøter, og Riksrevisjonens bemerkninger ble ikke fulgt opp når det gjelder de enkelte. Hvorfor hadde man en så uformell styring i departementet?

Trond Giske: Jeg skal gladelig, leder, sørge for at saksordføreren får referat fra hver eneste generalforsamling hvert eneste år da jeg var kulturminister. Det er riktig at det i regjeringsperioden før ikke ble avholdt generalforsamling hvert eneste år, under kulturminister Valgerd Svarstad Haugland, men det ble innført – så vidt jeg husker – i 2005. Deretter har det vært avholdt generalforsamling hvert eneste år, med de sakene på dagsordenen som en generalforsamling i et aksjeselskap krever.

Så skal det nok sies at det er alltid løpende dialoger mellom et selskap og en eier, definitivt, men også av og til med en stor eier. Det som er viktig der, er at de sty-

ringssignalene som eventuelt gis, blir formalisert i form av et referat eller i form av at de samme signalene blir tatt opp i andre formelle sammenhenger. Og der kan det nok sikkert, som Riksrevisjonen sier, stilles spørsmål ved om dette har vært godt nok, f.eks. om det har vært ført gode nok referater fra alle møter. Det får departementet vurdere og ta selvkritikk på hvis det ikke har skjedd. Men generalforsamlinger har vi da holdt. Jeg er litt overrasket over at saksordføreren ikke er klar over det.

Trine Skei Grande (V): Det er det som står i den rapporten som er gitt ut i 2010.

Men de siste bemerkningene fra Riksrevisjonen om styring kom i 2009, så dette har også skjedd i statsrådets egen periode – at dette skjedde på uformelle måter, og at man ikke hadde kontroll.

I perioden 1998–2007 – halvparten av den tida har statsråden vært statsråd – økte spilleinntektene med 35,7 pst., mens de administrative utgiftene økte med 79,1 pst. Samtidig kommer Riksrevisjonen med merknader hvert eneste år til ulike deler av driften. De inntreer først og fremst i statsrådets periode. Hva skjedde egentlig med de merknadene da Riksrevisjonen kom med dem?

Trond Giske: Det jeg ble mer og mer oppmerksom på etter at jeg overtok som statsråd høsten 2005, var at kostnadsnivået på Hamar var for høyt, og at det ikke ble drevet godt nok effektiviseringsarbeid. Derfor tok vi faktisk opp i departementet – før gartnersaken kom, og varslingssaken kom – at vi måtte ha en gjennomgang av kostnadene i Norsk Tipping. Dette tok vi også etter hvert opp med Norsk Tipping og fikk en kostnadsgjennomgang. Dette er fulgt opp av det nye styret og i Norsk Tipping i etterkant. Det er ikke noen tvil om at det utviklet seg etter hvert kanskje et kostnadsnivå i Norsk Tipping som etter mitt syn ikke var i samsvar med særlig den økonomien og den situasjonen som formålene til Norsk Tipping hadde, altså disse frivillige lag og organisasjoner. Jeg mener særlig at selskap som skal gi sitt overskudd til dugnadshelter og folk som jobber gratis i lag og foreninger, må vise en nøkternhet selv i måten man bruker penger på, og den nøkternheten oppfattet vi nok ikke var godt nok til stede.

Trine Skei Grande (V): Var du enig i at Stortinget hadde gitt et mandat som gjorde at Norsk Tipping kunne bruke såpass mye penger på sponing og på egenreklame?

Trond Giske: Vel, dette er jo et dilemma. For det første skal jo Norsk Tipping være tilbakeholden med å bruke penger på reklame i det hele tatt, for formålet med Norsk Tipping er jo ikke størst mulig overskudd, det er en ansvarlig spillpolitikk.

Trine Skei Grande (V): Er 180 mill. kr tilbakeholdende, synes du?

Trond Giske: Ja, jeg vet ikke om tallet på 180, men Riksrevisjonen påpeker vel at det er 600 mill. kr over noen år. Det er vel det tallet som Riksrevisjonen operer

rer med. I tillegg bruker de godt over milliarder til vanlig markedsføring. Så hvor mye som brukes på reklame i TV 2, i avisene og i andre kanaler, og hvor mye som brukes til merkevarebygging gjennom sponing, det er jo et markedsførings spørsmål, egentlig. Samtidig prøver nok ethvert selskap å bygge merkevaren – soliditeten, tryggheten, tilliten – gjennom f.eks. penger til frivillige lag og organisasjoner.

Trine Skei Grande (V): Men oppfatter du at Stortinget på noen måte har behandlet og gitt et mandat til Norsk Tipping om at dette er aktivitet de kan bedrive?

Trond Giske: Ja, jeg mener at det er helt soleklart at Norsk Tipping må kunne drive med reklamevirksomhet.

Trine Skei Grande (V): Og sponing?

Trond Giske: Sponing er jo en form for reklamevirksomhet som enkelte analytikere og reklameselskap mener kanskje gir mer for pengene enn TV-reklame. Så det er jo ting som, etter vårt syn, Norsk Tipping måtte vurdere på kommersielt grunnlag – i tillegg til at de da bygger sin egen profil og tillit ved å støtte opp under lag og organisasjoner.

Trine Skei Grande (V): Men det betyr at du ikke fant noen grunn til å sjekke med Stortinget. Ble du kontaktet av Norsk Tipping om hva størrelsen skulle være på sponsorbudsjettet og reklamebudsjettet, eller var det noe Norsk Tipping bestemte helt alene?

Trond Giske: Det er noe som Norsk Tipping bestemmer alene. Det er ikke en generalforsamlingssak hvor mye som brukes på markedsføring kontra hvor mye som brukes på sponing. Men vi gjorde én stor endring som jeg mener virkelig har grepet fatt i dette, og det var innføringen av grasrotandelen, som kombinerer at overskuddet går til formålene – lag og foreninger – samtidig som det gir en fantastisk markedsføring – profilering – av Norsk Tipping merkevare. Det mener jeg er det virkelig store grepet, og i 2009 gikk det 200 mill. kr ut til lag og foreninger, som er formålet, gjennom et slikt ...

Trine Skei Grande (V): Men det er jo et stortingsvedtak, så det er jo ikke noe ... Det er jo vedtatt i Stortinget, grasrotandelen ... Men her er det et selskap med uendelig inntektsinntjening som sjøl blir satt til å vurdere hvor mye de skal bruke på egenreklame og sponing. De pengene tar man da direkte fra frivillige lag og organisasjoner, penger som egentlig fordeles via statsråd. Og du mener det er ingen grenser for hvor stor den potten skulle vært før du skulle reagert som statsråd?

Trond Giske: Jo, vi har til og med et system hvor vi har et eget organ som kontrollerer hvor mye og hvordan Norsk Tipping markedsfører seg – det er Lotteri- og stiftelsestilsynet – fordi det er klare begrensninger på hvor offensiv, eller skal vi si, aggressiv Norsk Tipping skal være. Men det finnes ingen selskaper i Næringsdepartementets porte-

følge eller i Kulturdepartementets portefølje som er organisert som AS-er hvor eier går inn i generalforsamlingen og styrer i detalj hvordan dette selskapet bruker markedsførings- og sponsorpengene sine. Det departementet har vært opptatt av gjennom regelsetting, er jo at denne markedsføringen ikke skal være for omfattende, og i enkelt saker kritiserer faktisk Lotteritilsynet Norsk Tipping for det.

Trine Skei Grande (V): Jeg bare bemerker at sjøl en reklame som Forbrukerombudet har angrepet aggressiviteten på, synes man da er greit.

Men til slutt: Statsråden bevilget penger til frivillige organisasjoner av spillelegalskapsporten, til at de skal gå her på Stortinget og reklamere for Norsk Tipping. Mener du det er en riktig bruk av den potten som Stortinget har bestemt skulle være for å bekjempe spillelegalskap?

Trond Giske: For det første skjønner jeg igjen ikke hva saksordføreren snakker om når hun sier at det er ting som Forbrukerombudet har kritisert som vi synes er greit. Vi har f.eks. når Lotteritilsynet har tatt opp enkeltreklamekampanjer, tatt dette opp, også i generalforsamling. Vi har tatt opp med selskapet at vi forventer at de følger de pålegg som Lotteri- og stiftelsestilsynet gir.

Så har vi en pott som skal gå til bekjempelse av spillelegalskap. Der fikk vi en søknad fra Norges største frivillige organisasjon, Norges idrettsforbund, som ønsker å bruke sine kjente profiler i arbeidet mot spillelegalskap. Det synes vi var et godt tiltak, og derfor bevilget vi penger til det.

Møtelederen: Takk for det. Da er tiden omme. Vi må huske å slå av mikrofonene etter at svarene er avgitt og spørsmålene er stilt.

Da er det Arbeiderpartiets tur til å stille spørsmål – først Marit Nybakk, som har inntil 5 minutter, vær så god.

Marit Nybakk (A): Takk, komitéleder.

Det kan kanskje være greit for referatets skyld først å nevne at bare de siste to minuttene har undertegnede funnet omtale av i hvert fall to generalforsamlinger i Riksrevisjonens rapport. På side 82 nevnes en ekstraordinær generalforsamling høsten 2005, og på side 109 en generalforsamling våren 2007. Det kan sikkert være flere generalforsamlinger – men bare slik at det er sagt innledningsvis.

Jeg har først følgende spørsmål til stastråden, og det er: Riksrevisjonen anfører at departementets oppfølging når det gjelder Norsk Tipping, har vært for fokusert på regler for pengespill og i for liten grad har fulgt opp forretningsdriften, og at departementet ikke har skilt godt nok mellom de to styringsformene. Har statsråden noen kommentarer til det?

Trond Giske: Ja, jeg tror det er en riktig beskrivelse. Som jeg leser Riksrevisjonens rapport, har dette gradvis endret seg fra å være veldig regelstyrt til å bli mer og mer bevisst på forretningsdriften. Jeg tror at det overordnede, både politisk og i embetsverket, har vært å passe på at

Norsk Tipping egentlig ikke skal «tjene» for mye penger og ikke «selge» for mye – altså man har vært veldig opptatt av spillelegalskap, av de sosiale sidene ved tippingens virksomhet. Og så lenge Norsk Tipping har generert store overskudd på en ansvarlig måte, så har man stolt på at styret og administrasjonen har hatt full kontroll med det.

Så har man etter hvert – helt riktig, mener jeg – innført generalforsamling, blitt mer formell i styringsdialogen sin med selskapet, og fått mer ryddige former. Det skyldes sikkert mange ting. Det skyldes kanskje at Kulturdepartementet har liten erfaring med å forvalte aksjeselskap som driver inn i det kommersielle, og det skyldes sikkert også at hovedfokus har vært på det sosiale ved Norsk Tipping. Så jeg tror det er en riktig beskrivelse.

Marit Nybakk (A): Hvordan mener du Kulturdepartementet har ivaretatt det styringsansvaret som ligger til eier av et statlig særlovsselskap, altså ikke forvaltning, men et aksjeselskap?

Trond Giske: Igjen må jeg svare for min tid. Det er jo alltid lett når man ser ting i ettertid, at man gjerne skulle tatt opp ting. Hadde man visst det man vet i dag, så hadde jo jeg på generalforsamlingen i 2006, allerede, spurt: Blir direktøren trukket for gartnerutlegg? Ikke sant? Men det er jo veldig lett å se i ettertid. Det er jo ikke et åpenbart naturlig spørsmål å stille på en generalforsamling hvis man ikke har informasjon på forhånd om det.

Jeg mener at vi har fulgt det som aksjeloven sier, at det er eiers ansvar gjennom generalforsamlingen å overlate til styret det som er styrets ansvar. Så har man jo i ettertid sett behovet for å forsterke kravet om interne etiske retningslinjer. Man har stilt mer relevante spørsmål på generalforsamlingene ut fra de kunnskapene man har fått. Så kan man si at dette er kunnskap man gjerne skulle ha hatt tidligere også, og så får man vurdere hvordan det skulle gå til, bl.a. gjennom dialog med selskapsrevisor.

Marit Nybakk (A): Når vi har gått gjennom papirer og også hørt Riksrevisjonen i den lukkede høringen, er det jo slik at den ukulturen som er dokumentert, kanskje overgår veldig mye av det vi er vant til å se. Veldig mye som kunne gå galt, har gått galt. Mange har sviktet. Styret har sviktet. Det kan anføres at man mangler internkontroll. Hvordan er departementets styring? Men hvordan er revisjonen av selskapet? Er det slik at Norsk Tipping burde ha hatt en ekstern bedriftsrevisor som hadde fulgt styrets arbeid fra dag til dag?

I oversendelsesbrevet fra komiteen til departementet nevnes det at Riksrevisjonen har hatt en dobbeltrolle her. Har statsråden noen kommentarer til revisjonen av selskapet?

Trond Giske: Når en eier, generalforsamlingen, skal godkjenne regnskap og årsberetning, er man helt avhengig av at selskapsrevisor har gått gjennom ting på en god måte. Nå er det også for en selskapsrevisor ting som det er nesten umulig å oppdage, så det skjer jo også i andre selskaper at ting kan holdes skjult, i hvert fall hvis det ligger i en

gråsone med hensyn til lovgivning osv. Det er nå så. Men det å ha en løpende dag til dag-selskapsrevisjon som hjelper oss, er viktig. I den eksterne gjennomgangen som departementet selv bestilte fra Wikborg Rein, anbefales det at Norsk Tipping får en annen revisor enn Riksrevisjonen – ikke nødvendigvis fordi Riksrevisjonen har gjort en dårlig jobb med selskapsrevisjonen, men Riksrevisjonen får jo en dobbeltrolle, både som Stortingets kontrollorgan, som skal kontrollere alt som ligger rundt Norsk Tipping, inkludert revisjon av Norsk Tipping, og som selskapsrevisor. Det kan være en problematisk dobbeltrolle.

Møtelederen: Takk for det. Tiden er ute. Jeg ber alle om å se nøye på den røde lampen. Når den slukner, er det altså stopp.

Neste ut er Fremskrittspartiet, og ordet går til Ulf Erik Knudsen, som har 5 minutter. Vær så god.

Ulf Erik Knudsen (FrP): Takk, leder.

Statsråden tar opp, som et av hovedfokusene sine i styringen av Norsk Tipping, dette med spilleproblemene som man har hatt i samfunnet. Da bringer man gjerne tankene hen mot automatsaken og automatmonopolet som ble innført.

Det hevdes overfor meg at den store endringen i spilleproblematikken i Norge ikke skjedde med monopoliseringen, men ved at det ble innført et seddelforbud. Finnes det, ut fra det statsråden er kjent med, faktisk dokumentasjon på at monopoltiltak som sådanne har ført til en reduksjon i spilleavhengigheten i Norge?

Trond Giske: Det blir jo vanskelig å dobbeltsjekke noe som vi ikke kan gjøre kontrollerte eksperimenter på i Norge. Men det vi kan gjøre, er å sammenligne spilleproblemer og spillehyppighet mellom land med ulike spillregimer. Der ser vi at vi har en bedre statistikk på både omfanget av spill og også spillrelaterte problemer enn andre land. Nå har ikke jeg forberedt dokumentasjon på dette med meg her, men det kan helt sikkert både departementet og Lotteritilsynet, som forvalter Hjelpelinjen for spillavhengige, sørge for at komiteen får, hvis det er ønskelig. Så det finnes det omfattende forskning og dokumentasjon på.

Ulf Erik Knudsen (FrP): Jeg takker for det svaret.

Nå til noe som kanskje kan være lettere å svare på. Statsråden sa i sitt innlegg at det finnes «klare begrensninger» på hvor offensiv Norsk Tipping har lov til å være i sin markedsføring. Noen vil hevde at Norsk Tipping er svært aggressiv. De har jo også betydelige budsjetter på dette området.

Hvor står de klare begrensningene nedfelt, og i hvilken form forholder selskapet seg til det?

Trond Giske: Det er laget egne retningslinjer for markedsføring av Norsk Tipping og Rikstoto. Det er lagt til Lotteritilsynet å se til at Norsk Tipping følger dette. Av og til har det skjedd at Lotteritilsynet har kritisert enkeltkampanjer eller enkelte markedsføringer fra Norsk Tipping, og da har vi fra departementets side tatt

det opp med Norsk Tipping og bedt om at de tingene følges.

Så skal man være klar over at det at Norsk Tipping har et slikt monopol, ikke betyr at man skal prøve å få spillingen ned mot null. Saken er jo å prøve å kanalisere spillelysten inn i ansvarlige rammer. Selv om Norsk Tipping har monopol, skal man være klar over at Norsk Tipping egentlig er i en ganske beintøff konkurransesituasjon med utenlandske spill. Man skal ikke se mange minuttene på TV3 før man ser Betson og Unibet og mange andre markedsføre ganske aggressive spill som man kan spille rett fra datamaskinen sin hjemme. Så det å kanalisere spillene inn i lovlige, ansvarlige rammer er noe som også krever markedsføring og synliggjøring av Norsk Tippings produkter.

Ulf Erik Knudsen (FrP): Til statsrådets styring av eget departement: Hvis man ser på korrespondansen som har vært mellom departementet og Riksrevisjonen, er jo den noe spesiell i forhold til andre korrespondanser som ble lagt frem for denne komiteen gjennom Riksrevisjonens rapporter. Ofte er jo departementene selvransakende, har en viss grad av ydmykhet og ønsker å løse opp i problemer, mens man kanskje kan ha en følelse av at korrespondansen er annerledes i denne saken. Hvordan analyserer statsråden forholdet mellom toppene i departementet under hans styring, og de bånd de har hatt til Norsk Tipping?

Trond Giske: Igjen vet jeg ikke helt om jeg har skjønnet sammenhengen mellom premisset og spørsmålet, fordi båndene mellom embetsverket og Norsk Tipping er en løpende dialog hvor man jobber tett sammen og blir godt kjent – det skal man alltid være bevisst på. Det tror jeg skjer i alle systemer at man alltid lever i en viss fare for ikke å få luft nok mellom folk som jobber sammen. Så det er noe som egentlig ligger i hele linjen i et departement, å passe på og påse at det ivaretas.

Ulf Erik Knudsen (FrP): For å presisere: Føler du at departementsfolk har forsøkt å forsvare Norsk Tipping i for stor utstrekning?

Trond Giske: Nei, egentlig føler jeg at i Riksrevisjonens og departementets dialog har vi forsøkt å svare på det som Riksrevisjonen spør om. Men vi har nok av og til syntes at enkelte ting har vært litt vanskelig å håndtere, f.eks. når Riksrevisjonen beskriver at det er vesentlig – jeg tror det er det ordet som brukes – dokumentasjon som ikke er framlagt. Når vi etter en grundig dialog altså ikke klarer å finne at det er annet enn ett vedlegg til ett dokument, mener vi kanskje at da har vi ikke en konstruktiv dialog. Men vi prøver selvsagt å legge til rette for at Riksrevisjonen skal gjøre jobben sin. De gjør en viktig jobb, og det er Stortinget som er vår oppdragsgiver.

Møtelederen: Takk for det.

Da er lampen sluknet igjen, og det er Høyres tur. Per-Kristian Foss har 5 minutter til disposisjon. Vær så god.

Per-Kristian Foss (H): Jeg skjønner den misnøyen med Riksrevisjonen du nå ga uttrykk for. Men med ettertidens blikk, synes du nå at Riksrevisjonen har vært for streng?

Trond Giske: Nei, for det første tror jeg ikke at det er min oppgave å vurdere det. Det er det kontrollkomiteen som nå gjennomgår. Vi har vel som jobb å legge til rette for at all dokumentasjon kommer på bordet, og så må Riksrevisjonen gjøre sine vurderinger uten at vi skal stille oss som noen dommere over det.

Per-Kristian Foss (H): Et av hovedpunktene i Regjeringens eierskapsmelding er at eierdepartementet jevnlig skal evaluere styret. Når gjennomførte du en evaluering av Norsk Tippings styre?

Trond Giske: Vi gjennomfører jo en indre evaluering i departementet hver gang vi forbereder oss til en generalforsamling, for da skal vi vurdere om styret skal gjenoppnevnes ...

Per-Kristian Foss (H): Er svaret at det har du gjort hvert år før generalforsamlingen?

Trond Giske: Det har vi gjort hvert år foran generalforsamlingen, internt i departementet – ja.

Per-Kristian Foss (H): Og dere hadde ingen kritiske bemerkninger i den evalueringen?

Trond Giske: Vel, det var litt forskjellig fra år til år. Noen ganger foretok vi små utskiftninger, men særlig etter gartnersaken ...

Per-Kristian Foss (H): Ja, det skjønner jeg.

Trond Giske: ... foretok vi en omfattende utskifting av styret.

Per-Kristian Foss (H): Det var vel ganske åpenbart.

Trond Giske: Ja.

Per-Kristian Foss (H): Du sa også at departementet ble mer og mer bevisst på forretningsdriften – altså i beskrivelsen av at dere har vært mer opptatt av regelverk og etikk knyttet til spill, og kanskje ikke har utøvd den profesjonalitet når det gjelder eierstyring som kanskje er til stede i andre departementer. Når mener du at gjennombruddet for mer og mer bevisst forretningsdrift skjedde? Skjedde det før varslet kom i november 2007?

Trond Giske: Ja, jeg mener at det egentlig til en viss grad skjedde før min tid. Det er altså særlig det med at det ble innført generalforsamling årlig – som det vel var min forgjenger som vedtok i 2005 – som egentlig var det tydeligste gjennombruddet for å ha ryddighet i forvaltningen av selskapet.

Per-Kristian Foss (H): Takk!

Så: Hva har dere gjort med de bemerkningene som har kommet fra Riksrevisjonen? Et gjennomgående trekk – når jeg har studert bemerkningene som har kommet i din periode – har vært at Riksrevisjonen har kritisert manglende etterlevelse av regelverket for offentlige anskaffelser hele veien – først i 2006 og hele veien fremover.

Hva gjorde du første gang denne bemerkningen kom – altså at man bryter anskaffelsesregelverket? Den kom i gjennomgangen av regnskapet for 2005, i det avsluttende revisjonsbrevet i juni 2006, så la oss konsentrere oss om 2006: Hva gjorde du da, etter denne første bemerkningen?

Trond Giske: Jeg tror den viktigste endringen i måten departementet styrte Norsk Tipping på, kom ved at man egentlig ...

Per-Kristian Foss (H): Nå spurte jeg konkret om hva du gjorde med bemerkningen om anskaffelsesregelverket i 2006.

Trond Giske: Anskaffelsesregelverket ligger jo ikke under Kulturdepartementet å styre. Det ligger jo fast for staten.

Per-Kristian Foss (H): Jo, det gjør faktisk det. Hvis det er en bemerkning fra Riksrevisjonen om et selskap som ligger under ditt departement, er det ditt ansvar å følge det opp. Hva gjorde du for å følge det opp?

Grunnen til at jeg spør, er at dette er årsaken til forhold som er blitt verre og verre etter hvert – når man ser at anskaffelsesregelverket knapt har vært kjent for selskapet, og i alle fall ikke vært praktisert av styret, med de implikasjoner det medfører. Så jeg spør om denne bemerkningen i 2006, for det var da det første gang startet, og jeg lurer på: Hva gjorde du da for å innskjerpe at selskapet må bruke anbud og følge anskaffelsesregelverket, i 2006?

Trond Giske: Jeg mener at dette er en feil beskrivelse. Det som Riksrevisjonen tar opp, går jo langt tilbake, bl.a. til ...

Per-Kristian Foss (H): Nei, unnskyld at jeg sier ...

Trond Giske: Er det mulig at jeg kan svare, leder, eller er det slik at ...

Per-Kristian Foss (H): Det er jeg som bestemmer hvor mye du skal svare. Det er mine 5 minutter.

Trond Giske: Ja, da tror jeg at jeg overlater de 5 minuttene til representanten.

Per-Kristian Foss (H): Jeg spør: Hva gjorde du i 2006, da du fikk bemerkningen på ditt bord? Riksrevisjonen skriver at de forutsetter at de tiltak som er beskrevet i svaret, vil bli fulgt opp. Ett av tiltakene som du har svart at du vil følge opp, er nettopp brudd på anskaffelsesregelverket. Hvordan gjorde du det i 2006?

Trond Giske: Det viktigste i min periode rundt anskaffelsesregelverk og selskapets eksterne bestillinger: Det var etablert et faktum at opprettelse av datterselskapene ble generalforsamlingssak. En av Riksrevisjonens viktigste innvendinger var jo at dette – særlig i forhold til Bypass – ikke var godt nok håndtert oppover i systemet, og det var etablert et faktum at dette skal til generalforsamling. Nå mener jeg at f.eks. etableringen av Bypass likevel var riktig, men at det ble en generalforsamlingssak, er en vesentlig systemsikring.

Per-Kristian Foss (H): Unnskyld at jeg sier det, dette er ikke svar på spørsmålet.

Jeg gjentar spørsmålet: Hva gjorde du med bemerkningen om brudd på anskaffelsesregelverket? Det er noe annet enn det du nå svarer på. Tok du det opp med selskapet da Riksrevisjonen første gang tok det opp i 2006?

Trond Giske: Ja, i generalforsamlingen 17. april 2007 står det i referatet under statens merknader – og da viser vi til Riksrevisjonens beretning – at vi avventer endelig beretning i oktober–november, men dette ble tatt opp av selskapet i protokollen på generalforsamlingen 17. april 2007.

Møtelederen: Takk for det. Da er tiden ute.

Bare en kort merknad: Det er altså spørteren selv som fullt ut styrer sine 5 minutter. Det er derfor lederen ikke griper inn i dialogen mellom spørteren og den som blir utspurt.

Neste er Senterpartiet. Det er Ola Borten Moe, som har 5 minutter – vær så god.

Ola Borten Moe (Sp): Takk, leder.

Jeg vil litt tilbake til det som går på Norsk Tippings bruk av midler til sponing og egenreklame. Vi har jo brakt på det rene at det har vært generalforsamlinger – aksjelovens bestemmelser har vært fulgt – og så har det jo vært eiermøter i tillegg. Mitt spørsmål er ganske enkelt: I denne dialogen mellom eier og selskap, ble denne type spørsmål tatt opp, diskutert, drøftet, og så ble det gitt signal fra departementet til Norsk Tipping i de fora om sponing og reklame?

Trond Giske: Ja, det ble jo det, fordi vi også i min periode hadde saker fra Lotteritilsynet der en mente at Norsk Tipping hadde gått ut over sine fullmakter. Da tok vi det opp i generalforsamling. Det gjorde vi også når det gjelder det som foregående spørter spurte om – kanskje representanten her tillater meg å svare, det er jo alltid en fordel ved en høring.

Både i generalforsamlingen i 2007 og i generalforsamlingen i 2008 ble spørsmålet om anskaffelsesregelverket tatt opp. I 2008 står det i referatet at det understrekes fra eiers side at Norsk Tipping etter instruks fra 2004 av departementet er pålagt å følge statens anskaffelsesreglement.

Så det som framkom her i stad om at dette ikke ble tatt opp, er rett og slett feil.

Ola Borten Moe (Sp): Opplever statsråden at signalene ble tatt til etterretning og fulgt opp av Norsk Tipping?

Trond Giske: Ja, jeg oppfattet at Norsk Tipping var veldig lydhør for den kritikken som kom fra Lotteritilsynet. De gikk aldri etter mitt syn i noen polemikk med Lotteritilsynet om de hadde handlet riktig eller galt. De tok Lotteritilsynets ord som lov, og fulgte det.

Ola Borten Moe (Sp): Så vil jeg stille et siste spørsmål om forholdet mellom Riksrevisjonen som revisor og en selskapsrevisjon. Statsråden sa jo at det forelå en tilråding fra Wikborg, Rein & Co om å få en ordinær selskapsrevisjon siden dette er et aksjeselskap. Hva er statsrådens oppfatning av det spørsmålet?

Trond Giske: Jeg er enig i det, ikke fordi Riksrevisjonen ikke nødvendigvis har den kompetansen som skal til for å gjøre selskapsrevisjon, men fordi det blir litt bukken og havresekken. Jeg mener at selskapsrevisjon og måten det både bestilles på, håndteres på og gjennomføres på, er en del av hele forvaltningen av dette eierskapet, og at man trenger Stortingets kontrollorgan eller revisjonsorgan til også å revidere det. Det å revidere et selskap er en del av måten eier kontrollerer at ting etterleves på, og hvis den som skal kontrollere at revisjonen f.eks. er gjennomført etter boken, også er den som har gjort revisjonen, kan det være trøblete.

Det er også slik at jeg tror det er sunt for staten å skifte revisjon med jevne mellomrom. Det er andre selskaper Kulturdepartementet har som kan ligne litt på Norsk Tipping, som Norsk rikskringkasting. Der har vi funnet det fornuftig at vi av og til skifter revisor for at man skal få se ting med nye øyne og komme inn med et nytt blikk, og også for at man skal ha anbud på dette og få en god pris. Så det har vært en god måte å gjøre det på.

Ola Borten Moe (Sp): Jeg synes argumentasjonen er god for akkurat det, men den er veldig generell når det gjelder denne saken. Du sa tidligere at det standpunktet ikke nødvendigvis var grunnet i at det var gjort en dårlig jobb fra Riksrevisjonens side i denne saken. Men er det din vurdering at disse tilfellene kunne ha kommet tidligere på bordet og blitt tidligere oppdaget hvis det hadde vært gjennomført ordinær revisjon med ekstern revisor?

Trond Giske: Det er vanskelig å si. Det er klart at hvis den selskapsrevisjonen hadde vært gjort like grundig som den forvaltningsrevisjonen som Riksrevisjonen nå har gjennomført, hadde jo dette kommet tidligere på bordet til oss som eiere. Men som jeg sa innledningsvis, det er ikke alltid at slike ting engang kan bli avdekket av selskapsrevisor. Det er tusenvis av bilag i et slikt regnskap. Det er mange beslutninger som tas. Skulle selskapsrevisor ha sett at det aldri ble gjort noe styrevedtak om gartnerarbeidet? Skulle man ha sett at det aldri ble gjort noe lønnstrekk i det omfanget som tilsvarte arbeid som ble utført? Vel, vi skulle ønsket at selskapsrevisjonen hadde sett dette og

lagt det fram som merknad til årsregnskapet, men det er ikke alltid at selskapsrevisjonen heller klarer å avdekke så detaljerte spørsmål. Så dette er det vanskelig for meg å vurdere.

Møtelederen: Og der var tiden akkurat ute, idet svaret var slutt. Så det var veldig bra.

Kristelig Folkeparti er siste parti ut. Det er Hans Olav Syversen, vær så god.

Hans Olav Syversen (KrF): Takk for det, leder.

Så vidt jeg skjønner, er vi da enige om at du som tidligere statsråd i Kulturdepartementet hadde et selvstendig ansvar for at anskaffelsesreglementet i Norsk Tipping faktisk ble etterlevd, og å påpeke det overfor styret. I ditt første svar sa du vel at dette lå under en annen statsråds portefølje. Men det er vel ansvaret for regelverkets utforming som sådan, og ikke at det følges opp overfor de til enhver tid gjeldende selskap man har ansvar for. Ellers kunne jo det være et svar på hvorfor det ikke var fulgt opp, for å si det slik.

Trond Giske: Nei, men utformingen av anskaffelsesregelverket ligger under en annen statsråd og et annet departement. Gjennomføringen og etterlevelsen av anskaffelsesregelverket ligger til hver enkelt etat og hvert enkelt selskap. En må bare ta med i betraktningen at dette faktisk er organisert som et aksjeselskap. Det betyr at vi har helt egne bestemte regler for hva selskapet har ansvaret for, hva styret har ansvaret for og hva eier og generalforsamling har ansvaret for. Det er faktisk sågar slik i et aksjeselskap at styremedlemmer kan gjøres økonomisk ansvarlig for misligheter. Så her må vi være tydelige på at vi ikke, fordi det er et heleid statlig aksjeselskap, begynner å rote med hva generalforsamlingen og eieren skal blande seg inn i i et selskap og hva styret faktisk må ta ansvaret for.

Hans Olav Syversen (KrF): Ja, det er greit. Jeg tror vel kanskje at statsrådets første svar indikerte at man nærmest fraskrev seg et ansvar for å følge opp, men så rettet jo statsråden selv det ved å peke på at man faktisk hadde fulgt opp i en senere generalforsamling. Da tror jeg vi kan la det være oppklart.

Jeg har da lyst til å gå til det sted hvor språkbruken fra Riksrevisjonen er sterkest. Det går på sponsorvirksomhetens omfang, og jeg siterer fra rapporten:

«Riksrevisjonen finner det meget uheldig at Norsk Tipping AS i perioden 2000–2007 har benyttet nærmere 620 mill. kroner til sponing ...»

Og så sies det at man i departementet ikke har sett det som hensiktsmessig å legge føringer for sponsorvirksomhetens omfang.

Synes tidligere statsråd at den kritikken treffer?

Trond Giske: Vel, dette er en kritikk som kan rettes mot selskapet. Har man brukt for mye på sponing og for lite på markedsføring, eller har man totalt brukt for mye på markedsføring? Jeg mener i hvert fall at det ikke

er departementets oppgave å vurdere avveiningen mellom de to. Vår oppgave er å holde igjen på Norsk Tippings totale markedsføringsaktivitet, slik at de ikke går utover sitt sosiale mandat. Når det er gjort, mener jeg at det må være selskapet selv som vurderer hva som forretningsmessig er mest hensiktsmessig – reklame på TV 2, i avisene eller sponsoravtaler med ulike lag og organisasjoner. Grasrotandelen mener jeg var et gjennombrudd i det. Da kombinerer man penger ut til formålene samtidig som det er en fantastisk synliggjøring av Norsk Tippings profil.

Hans Olav Syversen (KrF): Det var jo nesten sponing.

Jeg vil bare si at du er da klart helt uenig i den kritikken som Riksrevisjonen retter mot departementet for manglende føring for sponsorvirksomhetens omfang.

Den avviser du, bare så jeg har det klart.

Trond Giske: Nå må jeg bare si til representanten at den perioden som Riksrevisjonen kritiserer, tror jeg er fra 2000 eller 2001 fram til 2007, så to tredjedeler av dette er i en annen periode enn min. Det er ...

Hans Olav Syversen (KrF): Ja, jeg ber deg ikke svare for andre enn deg selv.

Trond Giske: ... forrige statsråds periode. Men jeg mener, for å forsvare henne også, at dette er det selskapet som må vurdere, og at det ikke er en generalforsamlingssak å vurdere detaljert hvordan markedsførings- og sponsorpenger disponeres.

Hans Olav Syversen (KrF): Greit, da har jeg fått etablert denne klare uenigheten.

Så har jeg lyst til å spørre om noe som vil bli mitt siste spørsmål, og som andre har vært inne på. Departementet svarer under nåværende statsråd at man for så vidt mangler å ha en fortrolighet med Riksrevisjonen om revisjonsfaglige råd om ulike forretningsmessige forhold selskapet er involvert i. Synes du det også var gjeldende for din periode?

Trond Giske: En gang til.

Hans Olav Syversen (KrF): Føler departementet at man mangler å ha fortrolige revisjonsfaglige råd med Riksrevisjonen om forretningsmessige transaksjoner osv.? Synes du det også var gjeldende for din periode? Var det noe du tok opp med Riksrevisjonen – at man ikke hadde den fortrolighet i det mer forretningsmessige som man skulle ønske å ha med revisor?

Møtelederen: Der er tiden ute, men Giske får 10 sekunder til svar, hvis det er mulig.

Trond Giske: Ja, i ettertid er det i hvert fall lett å se at det er ting som man gjerne skulle ha avdekket og fått råd om også fra selskapsrevisoren.

Møtelederen: Takk for det. Da er det slik at vi har lagt opp til 5 minutter med oppklarende spørsmål fra komiteen. Dette er en fellestid, og det betyr at både spørre og svarer oppfordres til å være usedvanlig korte i sine formuleringer. Først er det saksordfører Trine Skei Grande, deretter Martin Kolberg. Trine Skei Grande, vær så god.

Trine Skei Grande (V): Du har egentlig konkludert slik at det ikke er så lurt at Riksrevisjonen er revisor. Grunnen til at vi sitter her i dag, er en modig varsler som sa fra om ting. Det som er avslørt, er ganske grove ting om en grunnleggende ukultur. Kan du si noe om hva du tror skulle til for at vi hadde hatt systemer i den norske stat som gjorde at vi kunne kontrollere en sånn type misbruk som vi nå har sett av offentlige midler? Hvordan kan vi få en revisjon som faktisk stopper sånne ting? Hvordan kan man som statsråd være sikker på at sånne ting som det vi har avslørt her, ikke skjer i selskaper? For dette er ganske ekstraordinært, det som her har kommet fram. Tror du ikke det er noen grep en statsråd kan gjøre for å få kontroll med det?

Trond Giske: Jo, jeg tror en statsråd som eier og generalforsamling i et sånt selskap kan bidra. Den dialogen man har f.eks. på en generalforsamling, hvor man tar opp ulike spørsmål, kan bidra. Utnevning av styremedlemmer er en nøkkelsak – at man sørger for å utnevne styreledere og styremedlemmer som bringer med seg den etikken og den kulturen som skal til i et sånt selskap. Så er det også til sjuende og sist eier som i dialog med Stortinget kan gjøre de endringene som skal til for å få selskapsrevisjonen enda skarpere og enda tydeligere.

Trine Skei Grande (V): Og du synes du gjorde alt du kunne?

Møtelederen: Hvis svaret er avgitt, er det Martin Kolberg som er neste spørre. Vær så god.

Martin Kolberg (A): Som det nettopp ble sagt, er det et faktum at det er i særlig grad det at vi har hatt en varsler her som har bidratt til at denne saken har kommet dit den er kommet. Og du har også sagt nå, i denne høringen, at du skulle hatt mer informasjon tidligere. Da er det et spørsmål som melder seg, mener jeg, som er et hovedspørsmål. Dette har pågått over lang tid, over ganske mange år. Vi har hatt styrer, og vi har hatt generalforsamlinger. Styret har ikke meddelt seg til departementet om disse tingene. Spørsmålene er ikke kommet opp på generalforsamlingen. Og kontakten – altså den løpende kontakten – mellom departementet og Norsk Tipping har heller ikke avslørt noe. Med andre ord: Hva er din vurdering av hvorfor dette har fått lov til å utvikle seg slik? Hvorfor har dette i det hele tatt kunnet skje?

Trond Giske: Jeg tror det går tilbake til det jeg sa helt innledningsvis, at dette er et selskap som er gått med veldig store overskudd nærmest av seg selv. Og det er krevende å drive kostnadskontroll og nøkternhet i et selskap som ge-

nerer så enorme overskudd. Det er krevende å få hele organisasjonen til å tenke som dem som mottar pengene – at 10 000 kr og 50 000 kr faktisk er store summer – når man går med milliardoverskudd. Så der får man bare lære. Og det var jo en av de tingene som vi så også i 2007 – egentlig før gartnersaken kom opp – at her var det nødvendig med en full kostnadsgjennomgang – å se på hvordan pengene brukes og hvordan man skal vise den nøkternhet som reflekterer den nøkternhet som pengemottakerne har. Så vil jeg også bare si det: All ære til varsleren og for at vi har systemer som gjør det mulig å varsle og være trygg på at slike tips blir tatt imot og behandlet på en god måte.

Møtelederen: Jeg presiserer behovet for langt kortere spørsmål og langt kortere svar. Ulf Erik Knudsen, vær så god.

Ulf Erik Knudsen (FrP): For å oppsummere oppfatter jeg at statsråden er fornøyd med oppfølgingen av innkjøpsreglementet. Han mener at det ikke er for aggressiv markedsføring fra Norsk Tipping, og han mener det ikke er noe kritikkverdig når det gjelder kontakten mellom departementets folk og Norsk Tipping. I sum, hvordan vurderer statsråden måten han i sin periode styrte Norsk Tipping på – hvordan han styrte butikken – og føler han at han har gjort noe som er kritikkverdig i den sammenheng?

Trond Giske: Når man får en slik rapport fra Riksrevisjonen, tror jeg vi alle skal tilnærme oss den med en viss ydmykhet for å se om ting kunne vært gjort annerledes. Det er klart man skulle gjerne ha gjort ting annerledes hvis man hadde visst det man i dag vet. Spørsmålet er: Hadde man forutsetninger for det da det skjedde?

Jeg mener man ikke skal forsvare f.eks. Norsk Tipping's bruk av innkjøps- eller anskaffelsesreglementet, fordi Riksrevisjonen har jo kritisert dette. Det må vi ta til etterretning. Men mye av dette gjelder ting før min tid, så jeg kan ikke ta ansvar for annet enn det som skjedde i min tid. Og også når det gjelder dialogen mellom departementet og Norsk Tipping, mener jeg at vi skulle vært tydeligere på at her skulle man hatt større grad av skriftlighet, større grad av referat fra møtene, slik at man hadde hatt mer dokumentasjon. Det tror jeg vi kan erkjenne.

Møtelederen: Vi rekker et veldig kort spørsmål fra Per-Kristian Foss.

Vær så god.

Per-Kristian Foss (H): Mener statsråden at det faktum at Norsk Tipping var et aksjeselskap, hindrer departementet i å ta opp revisjonsbemerkninger og kritikk – altså i dette tilfellet brudd på anskaffelsesregelverket – annet enn på generalforsamlingen? Grunnen til spørsmålet er at det tok ni måneder fra riksrevisjonsbemerkningen forelå i juni, til dere tok det opp på generalforsamlingen i april året etter – ni måneder. Kunne dere gjort det på en annen måte på et tidligere tidspunkt?

Trond Giske: Uten at jeg har den dokumentasjonen med meg her, er jeg ganske trygg på at når Riksrevisjonen kom med disse merknadene, ble det fort et tema i den dialogen som var mellom embetsverket i departementet og Norsk Tipping. Men igjen, dette er et spørsmål om det finnes referater som tidlig nok dokumenterer det, og en av de tingene som Riksrevisjonen kritiserer, kanskje med rette, er jo at man her ikke har vært tydelig nok på hvordan man dokumenterer og formaliserer den dialogen.

Møtelederen: Da er tiden for oppklarende spørsmål godt og vel ute, og den tidligere ansvarlige statsråden for dette får anledning til en kort oppsummering på inntil 3 minutter dersom han ønsker det – vær så god, Trond Giske.

Trond Giske: Jeg tror ikke jeg har så veldig mye å tilføre, annet enn at jeg mener at man må ha både det overordnede blikket og det detaljerte blikket i en slik sak. Når det gjelder det overordnede blikket og om staten, Norge, har organisert spillvirksomheten sin på en fornuftig måte, mener jeg svaret på det er et veldig tydelig ja. Norsk Tipping har generert store overskudd som har kommet lag og organisasjoner til gode, og bl.a. gjennom grasrotandelen har man i enda tydeligere grad fått disse pengene ut til dugnadsheltene og de folkene som driver på grasrota.

Så får vi også ta til etterretning at man ikke har vært tidlig nok ute med å passe på kostnadsutviklingen i Norsk Tipping på Hamar, og at vi i ettertid også ser at man gjerne skulle ha fått både etiske retningslinjer og andre ting på plass tidligere. Det får vi lære av, og så får vi også, mener jeg, i framtiden se på hvordan selskapsrevisjonen, organiseringen av dialogen mellom departement og selskap, kan bidra til at slike ting raskere avklares, og at vi ikke nødvendigvis er avhengig av varslere for å avdekke misligheter eller ukultur, men at dette kommer opp i den løpende kontrollen med selskapet.

Så jeg tror at vi skal lære av Riksrevisjonens rapport, samtidig som vi slår ring om den organiseringen av tippevirksomheten i Norge som vi har valgt, for det tror jeg er en veldig fornuftig måte å gjøre det på.

Møtelederen: Takk for det. Da takker jeg for de bidragene som du har gitt, og for svarene på de spørsmålene som er stilt.

Vi tar nå en kort pause, og høringen tas opp igjen kl. 10.30.

Høringen avbrutt kl. 10.10.

- - -

Høringen ble gjenopptatt kl. 10.30.

Høring med tidligere styreleder Sigmund Thue

Møtelederen: Da er klokken slagen, og vi går videre i programmet.

Jeg har lyst til å ønske tidligere styreleder Sigmund Thue velkommen. Vi har lagt det opp slik at du har inntil 5 minutter til en innledning, hvis du ønsker det.

Sigmund Thue: Takk for det.

Jeg har vært styreleder i Norsk Tipping fra 1. mai 1997 til 30. april 2008, slik at overfor eier er jeg øverst ansvarlig for alle de vedtak og disposisjoner som er foretatt i den perioden da ettersynet fra Riksrevisjonen foregikk.

Først lite grunn om styrets oppgaver i Norsk Tipping. Det foreligger beskrivelse av disse både i vedtekter og ikke minst i instruks fra departementet til styret – en styringsinstruks hvor man beskriver de kontrolloppgavene som styret skal ivareta. I tillegg er det slik at styret også skal fatte vedtak på rent forretningsmessige prinsipper i saker hvor det er forretningsmessige vurderinger som skal legges til grunn for vedtaket.

I min styrelederperiode var, som dere alle vet, Riksrevisjonen selskapsrevisor, og samarbeidet mellom Norsk Tipping og Riksrevisjonen var hele tiden i den perioden – iallfall fram til 2007, da gartnersaken dukket opp – betegnet som meget konstruktivt og godt. Men det skjedde vel en endring da gartnersaken dukket opp. Jeg antar at det kanskje kan bli anledning til å komme tilbake til det spørsmålet litt senere.

Det er vel ingen i komiteen som reagerer på at jeg har litt problemer med innholdet i og formen på Riksrevisjonens rapport. Jeg stiller meg noe undrende til en del av de tingene som står i rapporten, men jeg mener at en rekke forhold som Riksrevisjonen peker på, for så vidt er riktig å peke på. Der må selskapet gjennomføre forbedringer, i den utstrekning man ikke allerede hadde gjort det på et tidligere tidspunkt, slik at Riksrevisjonens påpekninger er på enkelte områder berettiget. Men så er det andre områder der jeg mener at Riksrevisjonen tar direkte feil i sine vurderinger. Jeg skal komme noe tilbake til det underveis.

Jeg nevner nå at når man leser rapporten, sitter man med det inntrykk at Norsk Tipping manglet systemer og hadde for dårlig internkontroll. Det er vel slik at Norsk Tipping helt sikkert kunne ha vært bedre på en del områder. Når ettersynet er fra 2000 og framover, er det klart at også kravene til internkontroll endret seg vesentlig i denne perioden, ikke minst på grunn av Enron-saken i 2001. Da fikk man en klart skjerping av internkontrollen.

Men det som er et faktum, er at Riksrevisjonen aldri i sine årlige rapporter har påpekt at det har vært svikt i internkontrollen i Norsk Tipping. Det er et faktum at Norsk Tipping etter min oppfatning hadde en god internkontroll i denne perioden. Det var også Riksrevisjonen enig i, for representanter for Riksrevisjonen sa i et møte med styret den 6. mars 2006, og jeg siterer fra protokollen fra møtet:

«Videre hadde de» – altså Riksrevisjonen – «sett på noen forhold vedrørende internkontrollen som de ønsket å diskutere med administrasjonen.»

Men de understreket at de mente at selskapet har god internkontroll. De sakene de ville diskutere om internkontrollen, ville de altså diskutere med administrasjonen – bagatellsaker, de ville ikke bry styret med de sakene engang. Dette var i 2006.

Riksrevisjonens rapport bærer da også tydelig preg av at Riksrevisjonen i hovedsak beskjeftiget seg med å kontrollere utgiftsposter. Den forretningsmessige tenkningen er på mange områder helt fraværende i rapporten. Rap-

porten trekker f.eks. fram at kostnadssiden – og det var jo også et tema under utspørringen av statsråden – i perioden økte mer enn inntektene. Dette sier Riksrevisjonen skyldtes økning i sponsor- og markedsføringskostnader, høyt konsulentforbruk og ikke minst:

«Den store økningen i selskapets driftskostnader kan til en viss grad skyldes lav effektivitet.»

Men Riksrevisjonen ofrer ikke ett ord på hvorfor kostnadene økte. Hva var bakgrunnen for det? Det hadde kanskje ikke vært så dumt å ta inn over seg at markedssituasjonen for Norsk Tipping i denne perioden endret seg totalt ved at konkurrentene på automatmarkedet økte omsetningen fra 5 milliarder kr til 27 milliarder kr. Markedssituasjonen ble altså helt endret. I tillegg er det vitterlig en kjensgjerning at det i årene 2004, 2005 og 2006 er kostnadsført 420 mill. kr i Norsk Tippings regnskap som følge av at man ikke klarte å få gjennomført Stortingets reform om nye automater. Norsk Tipping inngikk kontrakter og ...

Møtelederen: Beklager å måtte bryte inn, men tiden er ute.

Sigmund Thue: Ja, vi kan sikkert komme tilbake til dette underveis.

Møtelederen: Det kan vi helt sikkert.

Det er saksordføreren, Trine Skei Grande, som nå tar over. Hun styrer selv sin tid i spørsmålsstillingen. Hun har inntil 10 minutter til disposisjon. – Vær så god, Skei Grande.

Trine Skei Grande (V): Som vi snakket om med tidligere statsråd, er det slik at hvis man jobber med Norsk Tipping, skal man ha stor aktsomhet når det gjelder å bruke fellesskapets midler, og alle kroner man bruker til andre ting, tar man bort fra norsk frivillighet. Er det slik at tidligere styreleder deler det synet? Og er det slik at man lager systemer for å følge opp at en monopollignende bedrift ikke kan la utgiftene skyte i været i det uendelige?

Sigmund Thue: Det er helt opplagt etter min mening at det er en riktig problemstilling. Men det som på mange måter har blitt borte i rapporten, er at de utgiftene som er brukt, er utgifter som har vært med på å øke inntektene og øke avkastningen til fondene.

Trine Skei Grande (V): Men inntektsøkningen var jo bare på 35 pst. i perioden.

Sigmund Thue: Jo, men jeg sa jo nettopp at 420 mill. kr – over 420 mill. kr – av økningen skyldes kostnader med automatreformen som Stortinget vedtok, og som ikke var mulig å gjennomføre, fordi det forelå rettsavgjørelse som sa at man ikke fikk utplassert automaten. Det er utgiftsført 420 mill. kr i Norsk Tippings regnskaper i den perioden, og revisjonsrapporten sier – ikke Riksrevisjonens rapport, men den andre revisjonsrapporten som gjennomgikk kostnadsbildet – at det forklarer hele kostnadsøkningen i den perioden.

Trine Skei Grande (V): Mener du at hele kostnadsøkningen i den perioden gikk til innføring av automatmonopolet?

Sigmund Thue: Ja, i alle fall kombinert med at vi ikke klarte å øke inntektene i den perioden på grunn av konkurransesituasjonen. Vi fikk jo en inntektsnedgang i disse årene, fordi konkurransen endret seg radikalt for Norsk Tipping.

Trine Skei Grande (V): Så det betyr at for Norsk Tipping var det viktig å få dette monoopolet og utkonkurrere de frivillige organisasjonene på området?

Sigmund Thue: Nei, det var ikke så viktig for Norsk Tipping å få dette monoopolet, fordi det var et politisk spørsmål som vi ikke hadde noen mening om. Vi skulle være operatør, vi. Styret har aldri hatt noen mening om hvorvidt vi skulle ha automater eller ikke automater. Vi var egentlig litt tilbakeholdne med å ikke ville ha det.

Trine Skei Grande (V): Jeg synes det kom litt i konflikt med hverandre. Men det var ikke hovedpoenget mitt. Poenget mitt er: Hvis man skal ha en ordentlig internkontroll som skal avdekke de tingene som faktisk er avdekket – sjøl om styrelederen er uenig i deler av det, er det avdekket grove ting – mener du at internkontrollen i Norsk Tipping var god nok da du var styreleder?

Sigmund Thue: Både ja og nei. Jeg slutter meg til det som Riksrevisjonen sa i 2006, at man hadde gode systemer for å fange opp ting. Men jeg er jo enig i at når man leser rapporten nå, er det ting der som man burde ha avdekket underveis. Det er jeg den første til å erkjenne. Så systemene kan helt åpenbart forbedres, og kunne ha vært forbedret.

Trine Skei Grande (V): Hvordan var kontakten med departementet i den tiden du var styreleder? Hvordan syntes du det utførte sin eierstyring?

Sigmund Thue: Jo, jeg synes at vi hadde et veldig nært samarbeid med departementet. Departementet grep inn og ga oss råd, og vi søkte råd i en god del spørsmål. Jeg vil særlig nevne et eksempel fra den perioden hvor automatrettssakene gikk. Da var det et poeng at man ikke skulle øke markedsføringen i Norsk Tipping, fordi man ikke ønsket å øke spillet i en opphetet situasjon, som det var da, og derfor har selve den kjøpte markedsføringen i den perioden gått ned, i to–tre år.

Trine Skei Grande (V): Tidligere statsråd sa her at man ikke så det som viktig å diskutere med Norsk Tipping andelen som ble brukt til sponsor. Det ligger ikke noen myndighetsbestemmelse fra Stortinget om at Norsk Tipping skal drive noen utstrakt sponsorvirksomhet. Men hvor synes du grensen går for hva man kan gjøre på sponsor, og hva man ikke kan gjøre?

Sigmund Thue: Riksrevisjonen sier at Norsk Tipping tildelte sponsormidler. Det er jo helt feil. Norsk Tipping tildelte ikke noen sponsormidler. Norsk Tipping kjøpte sponsoravtaler fordi det forretningsmessig var fornuftig å gjøre det, og hvis det ikke var forretningsmessig fornuftig å gjøre det, kunne verken styret eller Norsk Tipping inngå slike avtaler. Slik at sponseringen var en del av den markedsføringen som man gjorde totalt sett av virksomheten i Norsk Tipping, for å skaffe mer inntekter til de gode formål. Og vi vet jo at f.eks. når det er jackpot og man kjører 1 mill. kr mer i ekstra markedsføring, får man 10 mill. kr mer i omsetning, og resultatet er 30 pst. av det, altså 1 mill. kr i innsats i økt markedsføring gir 3 mill. kr i bedre resultat. Så dette blir en balansegang om hvordan man skal gjøre det, og det som da er noe av problemstillingen med hensyn til Riksrevisjonens rapport, er at den stuper inn i kostnadsbildet uten at den ser på hvilke konsekvenser det har at man har brukt disse pengene – har omsetningen økt, og har resultatet bedret seg?

Trine Skei Grande (V): Men markedsføringen var på en måte regulert av både forbrukerlovgivning og Lotteritilsynets tilsyn. Men sponsorvirksomheten, hvor var rammene gitt for sponsorvirksomheten?

Sigmund Thue: Nei, det var vel ikke – det var opp til styret, eller selskapet, å foreta en vurdering av det, for sponsingen ble sett på som en del av markedsføringsbudsjettet, eller markedsføringen, det totale kommunikasjonsbudskapet som Norsk Tipping skulle ha ut. Og da er det klart at enkelte av sponsorkontraktene er mer effektive som markedsføringsorgan enn det å kjøpe annonser på TV 2, f.eks.

Trine Skei Grande (V): Men ser ikke du som da styreleder i Norsk Tipping at den måten å gjennomføre sponsing på også er en forfordeling av noen felter innenfor frivilligheten, da noen felter blir sett på som veldig effektive i markedsføring, mens noen andre felter, som kanskje ikke er fullt så sexy på TV-skjermen, da får mindre penger, fordi de ikke er så gode å bruke i markedsføring? Hadde dere ingen vurdering av det?

Sigmund Thue: Jo, vi hadde vurdering ut fra hva som er kommersielt forsvarlig å gjøre. Og det er klart at der hvor man får mest igjen for innsatsen på pengene på sponsing, de avtalene kan man inngå, og hvis man verken blir synlig eller på annen måte bedrer sin profil, har ikke Norsk Tipping anledning til å gå inn på slike sponsingsprosjekter, for da er man med på å fordele penger som skulle ha gått til overskuddsfordeling, og det har ikke vi noe med.

Trine Skei Grande (V): Men ser ikke du at det griper inn i fordelingen mellom de frivillige organisasjonene når noen har en stor markedsføringsverdi, slik som f.eks. noen deler av idretten, mens 4H og Speideren har litt begrenset markedsføringskapasitet og da får mindre av de midlene som man egentlig skal fordele via statsbudsjettet?

Sigmund Thue: Jo, men vi som styre har ikke noe med den vurderingen å gjøre. Vi skal gjøre de forretningsmessige disposisjoner, og hvis man da mener fra eier eller fra reguleringsmyndighet at man ikke skal gjøre dette, er sikkert Norsk Tipping lydhør for det. For vårt mandat var knyttet til forretningsmessige disposisjoner, og utover det kunne vi ikke gå.

Trine Skei Grande (V): Men hendte det at du sjekket med departementet om hvorvidt dere beveget dere på disse grensene? Og hvem var det som foretok de vurderingene av hva som var forretningsmessig riktig?

Sigmund Thue: Det var jo en vurdering som administrasjonen gjorde, som foretok en innstilling overfor styret som satte rammene for hvor mye midler man kunne bruke i sponsing.

Trine Skei Grande (V): Tilbake til internkontrollen – jeg har bare 2 minutter igjen. Ser du nå i ettertid at det er noen grep du kunne ha gjort som styreleder for å unngå noen av de avsløringene som vi nå har fått? Og er det grep som ble gjort i din tid som styreleder, som var for å forbedre internkontrollen?

Sigmund Thue: Ja, det jobbet vi hele tiden med, å forbedre internkontrollen.

Trine Skei Grande (V): Kan du være litt konkret på hva dere gjorde?

Sigmund Thue: Ja, altså, for det første ga vi ut en samfunnsrapport, fra 2004 av, som beskrev nøyaktig hvordan vi forvaltet vårt samfunnsansvar, hva vi hadde gjort, og hva vi hadde planer om å gjøre neste år. Det var ett tiltak. I tillegg hadde vi også en kapasitetsmangel – og det var dere inne på i sted – på innkjøpsreglements-håndtering. Det innskjerpet vi, og vi bygget opp kapasitet for å kunne tilpasse oss regelverket. Men der er det da den situasjon at Norsk Tipping var ikke undergitt de offentlige innkjøpsreglene før 2005, og da hadde vi altså ingen avdeling som var kjent med reglene, vi hadde ingen kompetanse, vi hadde ikke folk som kunne håndtere dette. Vi bygget opp den avdelingen for at vi skulle kunne takle den dramatiske overgangen det var å gå over fra å være innkjøper uten å bruke offentlige innkjøpsregler.

Trine Skei Grande (V): Og du mener at alle reglene ble fulgt, f.eks. ved innkjøp av automatene, og at dere hadde nok kompetanse til å ivareta det på en skikkelig måte?

Sigmund Thue: Jeg skal ikke nå uttale meg for mye om innkjøp av automatene, for der er det i gang en gransking, så det får vi kanskje komme tilbake til. Men jeg er i alle fall i dag ikke kjent med at det var regelbrudd i forhold til offentlige anskaffelser. Det hadde vi revisjon på. Vi engasjerte Ernst & Young til å gå inn og se på det, og de

konkluderte med at det innkjøpet var i overensstemmelse med regelverket.

Møtelederen: Takk for det. Der er tiden i praksis ute, og det er Arbeiderpartiets tur til å stille spørsmål. Jeg gir ordet til Marit Nybakk, som har inntil 5 minutter til disposisjon. Vær så god.

Marit Nybakk (A): Takk skal du ha, komitéleder.

Til tidligere styreleder: Du var altså styreleder for et statlig aksjeselskap med store inntekter. Det inntrykket som vi sitter med etter å ha gått gjennom Riksrevisjonens rapport, og for så vidt også av mediebildet, er at vi har et selskap der administrerende direktør i økende grad ble en slags konge på haugen, hvis det går an å bruke det uttrykket, med en lettere stormannsgalskap, som i økende grad blandet privat økonomi med selskapets økonomi. Der mener jeg at gartnersaken bare er en liten del av dette. Vi ser altså ukultur, manglende sporbarhet og åpenhet. Da er mitt spørsmål: Hadde administrerende direktør for stort handlingsrom? Og da er det igjen fristende å gjenta det spørsmålet som har vært stilt, om internkontroll. For dette mener jeg er noe av hovedsaken i denne rapporten.

Sigmund Thue: Vi hadde et system i forhold til evaluering av administrasjonsordningen i Norsk Tipping én gang i året, og derunder vurdering av administrerende direktør og den jobben han gjorde i denne perioden. Med i disse vurderingene var ansattrepresentanter, som satt i styret. I tillegg hadde vi møte årlig med hele tillitsmannsapparatet i Norsk Tipping. Vi fikk ikke noen signaler som skulle tilsi at det var behov for å foreta korrigerende tiltak. Vi fikk det ikke fra Riksrevisjonen ved at de sa at internkontrollen ikke var god nok. Vi fikk det ikke fra tillitsmannsapparatet. Vi fikk det ikke fra de ansatte, og vi fikk det heller ikke andre veier. Da vi fikk det, i 2007, og vi skjønnte at her var bildet noe annet enn det vi hadde levd med, handlet styret umiddelbart, og administrerende direktør måtte gå.

Marit Nybakk (A): Det er altså slik at administrerende direktør hadde verv – noe jeg for øvrig tror han fortsatt har – som honorær konsul for Sverige, av en eller annen merkelig grunn. Det var selvfølgelig et verv av ren privat karakter, men konsulatet hadde adresse Norsk Tipping, og en sekretær i Norsk Tipping utførte sekretær oppgaver for konsulen. Var styreleder kjent med dette?

Sigmund Thue: Ja. Dette var jo noe som oppsto før min tid som styreleder. Selv om jeg har sittet der lenge, var dette altså en historie som var før min tid. Da var det etablert en praksis som jeg ikke så noen grunn til at vi behøvde å gripe inn i, for dette var ikke omfattende oppgaver. Det var å utstede et pass, når det var gått ut, for svensker, og så var det å hjelpe dem hvis de kom i vanskeligheter. Det var svært få oppgaver, ikke noe bebyrdende.

Marit Nybakk (A): Men vel neppe noe særlig for Norsk Tipping.

Det kan sikkert anføres at det kan være greit at administrerende direktør var president i World Lottery Association, men det er vittrig slik at Norsk Tipping har betalt mange millioner kroner til hans utgifter i den anledning. Blant annet ble Norsk Tipping fakturert 4,2 mill. kr for en sekretær som Nordby brukte i den forbindelse. Er dette også ting som hele tiden var klarert med styret?

Sigmund Thue: Det var klarert med styret at apparatet rundt ham som følge av denne omfattende jobben, skulle styrkes. Det var også avtalt at det skulle være en refusjonsordning fra World Lottery Association for kostnadsbildet. Jeg ser av Riksrevisjonens rapport at det er noe som ikke er søkt refundert, og at man ikke klarer å finne ut av hvorfor det ikke er søkt refundert. Og det kan jeg ikke svare på, jeg heller.

Marit Nybakk (A): Var styreleder kjent med at Nordby i perioden 2000–2007 hadde over 30 verv, hvorav halvparten var private, og at han hadde i snitt 102 fraværsganger pr. år på grunn av reise? Ble noe av dette også dekket av Norsk Tipping?

Sigmund Thue: Ja, i den utstrekning reisefraværet skyldtes utøvelse av embets medfør blir det jo dekket på vanlig måte, men hvis det var av andre grunner... Det var jo en del av dette som også ble dekket av World Lottery Association.

Jeg var kjent med at han hadde et stort fravær. Det var hele organisasjonen kjent med, det var styret kjent med, og det var klarert med styret. Vi fikk ikke på noe tidspunkt signaler om at det skapte problemer for styringen av Norsk Tipping.

Marit Nybakk (A): Det måtte altså en «whistleblower» eller en varsler til for at disse tingene skulle komme opp til overflaten. Én ting er nå internkontrollen, men hvordan vurderer du den løpende bedriftsrevisjonen av selskapet?

Møtelederen: Der er tiden ute, men Thue får inntil 10 sekunder til å komme med et kort svar. Vær så god.

Sigmund Thue: Jeg er kritisk til den. Det foreligger stort sett rene revisjonsberetninger uten at det er tatt opp veldig mange av de spørsmålene som nå dukker opp igjen inntil ti år etterpå.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Fremskrittspartiets tur, og det er Ulf Erik Knudsen som nå har 5 minutter til disposisjon. Vær så god.

Ulf Erik Knudsen (FrP): Takk, leder.

I forbindelse med økningen av de private automatene mener jeg at styreleder sa at Norsk Tippings styre ikke hadde noen mening om dette med automater. Men så foreligger det, så vidt jeg skjønner, et vedtak fra styret i mars 1998 hvor man sier at man skal inn på spilleterminal- og

automatmarkedet innen år 2000. Disse tingene står jo diametralt mot hverandre. Samtidig hevdes det overfor oss at Norsk Tipping har hatt kontakt med de store aktørene innenfor frivillig sektor. Man har lagt en egen presse-, PR- og markedsstrategi for å knekke det private automatmarkedet. Og man har hatt kontakt med departementet om hvordan dette skal stoppes.

Er disse opplysningene helt feil, eller er dette noe som kan bekreftes av tidligere styreleder?

Sigmund Thue: Nå har ikke jeg sjekket ordlyden i vedtaket fra 1998 til dette møtet, men jeg mener at det som står i vedtaket, er at hvis myndighetene ønsker det, kan Norsk Tipping være operatør for automater – slik at vi i prinsippet ikke hadde noen mening om det spørsmålet. Hvis myndighetene ville at Norsk Tipping skulle være operatør, var Norsk Tipping beredt til å bli det.

Når det gjelder den andre problemstillingen, om man hadde møter med organisasjoner om dette, så er situasjonen slik at man ble kontaktet av Redningssselskapet, man ble kontaktet av Røde Kors, som ønsket å samtale om denne saken, og man gikk deretter og informerte departementet om disse samtalenene. Noe mer kom det ikke ut av dette.

Ulf Erik Knudsen (FrP): Og man la en presse-, PR- og markedsstrategi for å knekke det private markedet?

Sigmund Thue: Nei, det er ikke riktig.

Ulf Erik Knudsen (FrP): I pressemeldingen fra Norsk Tipping den 12. januar 2010 sies det:

«Dessverre viser det seg at det kan ha eksistert en ukultur i det øvre sjikt i organisasjonen i perioden som har vært gjenstand for revisjon. Dette går på ting som manglende habilitet og armlengdes avstand i forhold til leverandørsiden, kostnadsfokus og økonomiske disposisjoner, handlinger utover fullmakter gitt av styret og informasjon til styret.»

Spørsmål a: Er du enig i denne beskrivelsen? Og spørsmål b: Var du en sentral del av denne kulturen?

Sigmund Thue: Jeg tar det siste først: Jeg var den øverste ansvarlige for Norsk Tipping i forhold til eier i denne perioden.

Jeg er ikke enig i beskrivelsen, i det som står der, men jeg registrerer at det nye styret har den oppfatning. Det er helt klart at Norsk Tipping kunne ha hatt bedre systemer – det viser rapporten. Jeg skal ikke bestride det. Men på mange områder – og særlig de økonomiske vurderingene som ligger i rapporten – mener jeg at den tar feil. Den tar feil i at det foreligger kryssubsidiering i forbindelse med datterselskaper – noe som er i strid med EØS-reglene. Det gjør det ikke. Det foreligger riktignok forretningsmessige disposisjoner som er foretatt i denne perioden, som gjør at man stiller til disposisjon midler i en oppbyggingsfase. Da er det slik at enkelte ganger er man i en oppbyggingsfase, og så kommer høstingsperioden etterpå.

Ulf Erik Knudsen (FrP): Grunnen til at jeg stiller spørsmålet om du selv var en sentral del av denne virksomheten, er at jeg er blitt forelagt informasjon som sier at du eier 22 pst. av et rådgivningsselskap, Thue & Selvaag, som har hatt oppdrag for Norsk Tipping. I tillegg er direktøren i dette selskapet gift med en som er svært sentral i selskapet Essnet, hvilket skulle tilsi at det her er snakk om at man har hatt gode kontakter og vært en meget sentral del av den kulturen som styret i Norsk Tipping nå sier går på ting som «manglende habilitet og manglende armlengdes avstand i forhold til leverandørsiden», osv.

Sigmund Thue: Det kunne ha vært greit, dette, hvis det ikke hadde vært slik at jeg har erklært meg inhabil i alle de sakene som har berørt dette. Jeg har ikke deltatt i behandlingen. Saken ble tatt opp av meg overfor Kulturdepartementet på det tidspunkt da jeg ble spurt om å bli styreleder i Norsk Tipping – skriftlig – og Kulturdepartementet sa at det var greit. Riksrevisjonen har vært informert, og så vidt jeg skjønner, har også Stortinget av statsråden blitt informert om dette – uten at det har vært flere bemerkninger til den siden.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Høyres tur, Per-Kristian Foss har 5 minutter til disposisjon.

Per-Kristian Foss (H): Du kom med ganske sterk kritikk av Riksrevisjonen for at de aldri har påpekt det de nå skriver i rapporten. Da går jeg tilbake til Riksrevisjonens rapport om regnskapet for 2005 – som ble levert i 2006 – hvor de bl.a. påpeker, sammen med en del andre ting, mangel på etterlevelse av regelverket for offentlige anskaffelser. I rapporten året etter, 2007, påpeker de mangelfull konkurranseutsetting, habilitets- og interessekonflikter, leveranser uten skriftlig kontrakt, overskridelser av fullmakter, mangelfull etterlevelse av systemer og rutiner for anskaffelsesprosessen, og de setter også spørsmålsteget ved toppledelsens oppmerksomhet om disse tiltakene.

Fastholder du fortsatt at den kritikken som de nå kom med, var ukjent i 2006, 2007 og 2008 for deg, eller for styret?

Sigmund Thue: Nei, vi leste Riksrevisjonens rapporter og kommentarer. Disse ble tatt opp i de årlige møtene. Det foreligger svar fra Norsk Tipping på alle de forholdene som Riksrevisjonen tok opp, og det er beskrevet hvilke tiltak man treffer for å forbedre seg.

Per-Kristian Foss (H): Samtidig påpeker Riksrevisjonen at det ikke blir bedre – altså fra 2006-rapporten til 2007 og 2008 fremgår det at kritikken er forsterket opp gjennom disse årene. Og da kan jo ikke etterlevelsen av Riksrevisjonens kritikk være tilfredsstillende – eller sagt på en annen måte: Var dere uenig i kritikken?

Sigmund Thue: Når det gjelder enkeltsaker, når det gjelder offentlige anskaffelser, sa jeg i sted at Norsk Tipping var ikke undergitt regler for offentlige anskaffelser.

Per-Kristian Foss (H): Det er greit. Men jeg har sitert fra 2006.

Sigmund Thue: Ja. Hvis jeg ikke husker Riksrevisjonens bemerkninger feil, så ramser Riksrevisjonen opp de tiltakene som er truffet. Og Riksrevisjonen sier at man sier seg tilfreds med den utvikling som er i saken når det gjelder offentlige anskaffelser, for man beskriver hva man nå gjør for at dette skal rettes. Jeg har det med meg, så jeg kan sikkert finne det fram, men jeg er ganske sikker på at Riksrevisjonen gir uttrykk for at man er tilfreds med den utviklingen som skjer.

Per-Kristian Foss (H): Det virker ikke slik, for hvis man leser rapporten for 2007-regnskapet – avgitt i 2008 – så er kritikken for manglende etterlevelse av det offentlige anskaffelsesregelverket forsterket i denne rapporten. Så der tror jeg din hukommelse svikter litt.

Sigmund Thue: Ja vel ...

Per-Kristian Foss (H): Så et spørsmål om du som styreleder mener at det å kjøpe tjenester av selskaper der ansatte – og til dels ledende ansatte – var eiere, er etisk forsvarlig?

Sigmund Thue: Det er helt avhengig av hvordan innkjøpet foregår. Hvis man har habilitetsreglene under huden og innretter seg etter det, kan jeg ikke se at det er noe slags yrkesforbud mot å kjøpe, selv om det skulle være ansatte som har en posisjon i et selskap. Men det er klart at da er man avhengig av å praktisere habilitetsreglene strengt, slik at det ivaretas.

Per-Kristian Foss (H): Det betyr altså at administrerende direktør aldri forberedte saker om innkjøp i selskaper der han selv var aksjonær?

Sigmund Thue: Jeg kan ikke huske en sak, og jeg kan ikke huske at det står noe om det i Riksrevisjonens rapport heller.

Per-Kristian Foss (H): Så du er helt sikker på at administrerende direktør aldri var i en slik inhabilitetssituasjon?

Sigmund Thue: Jeg har sagt om det som fortsatt er under granskning, at der er det en del informasjon som gjør at vi, hvis vi hadde visst det, antagelig hadde erklært administrerende direktør inhabil i å behandle noen saker.

Per-Kristian Foss (H): Ok – takk.

Sigmund Thue: Men på det tidspunktet var vi ikke kjent med det.

Per-Kristian Foss (H): Et litt annet spørsmål gjelder kontakten med departementet – nå snakker jeg om perioden under Trond Giskes statsråd. Var det mye kon-

takt med departementet utover generalforsamlingene, eller mellom generalforsamlingene?

Sigmund Thue: Ja, det var en del. Det er jo ikke riktig, den diskusjonen som dere hadde i sted, om generalforsamling/ikke generalforsamling – altså ...

Per-Kristian Foss (H): Nei, men det var bare det som gjaldt spørsmålet nå: Var kontakten med departementet begrenset til én embetsmann eller til et lite antall embetsmenn?

Sigmund Thue: Nei, det var det ikke. Det var jo begrenset til den avdelingen som håndterte Norsk Tipping-saker i departementet.

Per-Kristian Foss (H): Husker du hvem – hvem var den fremste representanten som dere møtte fra departementet jevnlig?

Sigmund Thue: Ja, det var jo Henning Gorholt, som ekspedisjonssjef ...

Per-Kristian Foss (H): Kan du gjenta det?

Sigmund Thue: Gorholt, som ekspedisjonssjef, Steinar Lien, som var underdirektør, og Tesaker, som var her i sted.

Møtelederen: Da er tiden ute. Takk for det.

Jeg vil minne om at en må snakke inn i mikrofonen, slik at det går ut til alle seerne på Internett og intern-tv.

Neste parti ut er Sosialistisk Venstreparti. Hallgeir H. Langeland har 5 minutter til disposisjon, vær så god.

Hallgeir H. Langeland (SV): Takk for det, leiar.

Eit spørsmål knytt opp til den 6. mars og rapporten, som du stadig vekk vender tilbake til: Du sa at Riksrevisjonen tok opp bagatellmessige saker, og at du nesten ikkje såg nokon vits i å ta omsyn til dei i det heile. Kan du gå litt meir inn i det?

Sigmund Thue: Hvis du har oppfattet det, har jeg ikke sagt det slik – iallfall ikke ment det. Det jeg sa, var at da Riksrevisjonen hadde kommentarer til internkontrollen som de ville ta opp, i 2006, var det av en slik karakter at de ikke ville bry styret med det engang, for det står i referatet og protokollen fra møtet at de ville ta opp disse spørsmålene med administrasjonen. Og det ga de uttrykk for i et styremøte, mens de for øvrig sa at internkontrollen var god i Norsk Tipping.

Hallgeir H. Langeland (SV): Men av kva slags karakter var desse sakene?

Sigmund Thue: Det var bl.a., som Foss har vært inne på, innkjøpsregler, og der må vi bare erkjenne at det var vi, som jeg har sagt flere ganger, ikke gode på. Vi hadde ikke noe apparat som var flink nok til å håndtere dette i

en startfase, for det var helt nytt for Norsk Tipping at vi skulle bli undergitt regler for offentlige anskaffelser. Så det krevde tid og overgangstid, for vi hadde mellom 1 000 og 1 500 leverandører og en masse løpende avtaler. Alle disse skulle ut på offentlige anbud, og det er klart at det hadde vi ikke kapasitet til å håndtere. Det var vi ikke gode nok på, så det aksepterer vi. Og jeg unnskylder det ikke, for det foreligger styreprotokollater som sier at administrasjonen må innskjerpe dette, men jeg prøver å forklare bakgrunnen for at det ble sånn. Det var en hovedproblemstilling, og det var en rekke punkter som Riksrevisjonen tok opp knyttet nettopp til disse forholdene, og som da ble besvart dels med at man la seg helt flat, og dels med at man forklarte hvorfor det var blitt slik.

Hallgeir H. Langeland (SV): Ja, no kom du med orda sjølv: leggja seg flat. Det er noko me kjenner til i politikken, det svarer seg som regel, men det verkar ikkje på meg som om du som tidlegare styreleiar legg deg flat. Tvert imot oppfattar eg deg slik at det er Riksrevisjonen sjølv som burde leggja seg flat. Kva kommenterer du det med?

Sigmund Thue: Jeg kommenterer det med at Riksrevisjonen av meget forståelige grunner er opptatt av habilitet. Det som jeg savner, bl.a. i rapportene, er at de vurderer sin egen habilitet når de avgir den siste rapporten, for de har sittet med ansvaret for revisjonen av dette selskapet, og veldig mange av de punktene de tar opp nå, har ikke vært inne i revisjonsanmerkninger underveis. Det er klart at da kan rapporten på en måte også være en slags dokumentasjon på ting de ikke så og ikke tok opp på det tidspunktet de burde ha sett det og burde ha tatt det opp.

Hallgeir H. Langeland (SV): Då oppfattar eg det slik at du meiner det er Riksrevisjonen som er problemet, og ikkje du.

Sigmund Thue: Nei, det mener jeg ikke. Jeg har ansvaret for det som har skjedd i Norsk Tipping i denne perioden, det er det ingen tvil om, men jeg har ikke ansvaret for revisjonshandlingene.

Hallgeir H. Langeland (SV): Eg har ikkje fleire spørsmål.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Senterpartiets tur, og det er Ola Borten Moe, som har inntil 5 minutter til disposisjon. Vær så god, Ola Borten Moe.

Ola Borten Moe (Sp): Takk, leder.

Jeg skal følge opp litt der Langeland slapp, og det handler om bruken av revisjonsrapporter, eller av internrevisjon som et støtteverktøy for å drive virksomheten videre. Altså: Hvordan opplevde du kvaliteten på revisjonsarbeidet i den tiden du var styreleder, og hvordan ble det brukt?

Sigmund Thue: Når vi fikk kommentarer som ble tatt opp av Riksrevisjonen underveis, ble de håndtert på den

måten at alle de sakene som da var brakt på bordet, ble skriftlig utredet, forelagt styret, og deretter ble det utarbeidet et svar til Riksrevisjonen på de spørsmålene som var reist, med en angivelse av hvilke tiltak man traff for å kunne rette opp i de spørsmålene som var reist fra Riksrevisjonen – i den utstrekning spørsmålene da krevde en handling av forbedrende karakter.

Ola Borten Moe (Sp): Er det noen av de forholdene som revisjonen pekte på, som du i ettertid ser at du burde ha fulgt tettere og nøyere opp?

Sigmund Thue: Ja, jeg har jo sagt offentlig at gartneravtalen burde vi aldri ha gått inn i, bedømt med blikket i dag, men det dreide seg altså om å refundere 4 000 kr, som skulle være Norsk Tippings kostnader. Det var jo ikke akkurat det som sto fremst i pannebrasken når vi skulle drive internkontroll i Norsk Tipping, i et selskap med en omsetning på 10 milliarder kr. Men jeg tar gjerne selvkritikk på det. Jeg skal ikke bruke tiden på å forklare mitt syn på en del av beskrivelsene i Riksrevisjonen rundt de forholdene, men den er ikke korrekt. Det kan jeg si nå.

Ola Borten Moe (Sp): Så et siste spørsmål. Du problematiserer det selv, og statsråden problematiserte det delvis tidligere, nemlig habiliteten til Riksrevisjonen. Det er det på sett og vis vår jobb å ha en oppfatning om til slutt. Men er det din oppfatning at ting kunne ha vært bedre eller annerledes eller vært tatt tidligere tak i hvis den hadde vært et bedre – mener du at man kunne ha gjort et kvalitativt bedre arbeid som revisor for Norsk Tipping i en tidligere fase?

Sigmund Thue: Ja, det ligger vel implisitt i det jeg har sagt, at jeg mener det. Jeg sitter i en del andre styrever og ser hvordan de store revisjonsselskapene håndterer revisjon, og da ikke slik som Riksrevisjonen, som synes kun å være opptatt av kostnadstall istedenfor å se på og bedømme forretningsmessige disposisjoner. Og når man har trukket fram en del av de disposisjonene som ligger der – dette eiendomskjøpet, vi har aldri hørt at det skulle være et problem. Det er tre styrever som har vurdert verdien av dette. Ingen har kommet på ideen at man skulle nedskrive verdien, hvilket man hadde plikt til å gjøre hvis det var kjøpt til overpris. Sponheims styre har nettopp avlagt et regnskap hvor de ikke har gjort det. Sigbjørn Johnsens styre har ikke gjort det, og de styrene jeg satt i, har ikke gjort det. Altså: Vi hadde ikke hørt om denne problemstillingen før nå.

En del av beskrivelsene rundt Buypass er etter min oppfatning ikke korrekte, og hvis Riksrevisjonen hadde lest hva Norsk Tipping skriver av faktumbeskrivelser rundt driften av Buypass, kunne de etter min oppfatning ikke ha opprettholdt det som er konklusjonen. Men de har ikke tatt inn over seg korrigerende opplysninger som nå bl.a. ligger i tilsvaret fra Norsk Tipping, som er inntatt som vedlegg til rapporten. Det tilsvaret forelå før Riksrevisjonen avga sin rapport, og de burde ha skrevet det inn i rapporten og tatt hensyn til det. Det har de ikke gjort.

Ola Borten Moe (Sp): Jeg har ingen flere spørsmål.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Kristelig Folkepartis tur, og det er Hans Olav Syversen, som har 5 minutter til disposisjon. Vær så god, Syversen.

Hans Olav Syversen (KrF): Takk for det.

Du har tidligere vært inne på at i og med at man ble underlagt det offentlige anskaffelsesregelverket, fikk man en del utfordringer. Vi er vel også enige om at når det gjelder en såpass pengesterk aktør som Norsk Tipping, er det ganske attraktivt å komme i posisjon til å være partner på ulike nivåer med Norsk Tipping. Så mitt spørsmål er: Tyder ikke dette på at man hadde et for svakt blikk på dette med anskaffelser før man ble undergitt lov om offentlige anskaffelser? For selskapet som sådant må det vel også før den tid ha vært svært viktig å ha gode rutiner for å sikre at man som en såpass pengesterk aktør ikke ble utsatt for utro tjenere.

Sigmund Thue: Man hadde systemer for å avsløre utro tjenere. Vi har en egen sikkerhetsavdeling bl.a. i Norsk Tipping som arbeider med dette hver dag. Når det gjelder det at vi skulle ha rutiner for innkjøp før vi hadde statlige regler, hadde vi jo det også, men vi hadde konkurranse bare på en del av leveransene og ikke på hele spekteret. Og det som ble den dramatiske endringen, var at alle avtaler over 500 000 kr – eller i prinsippet alle avtaler – skal ut i offentlig konkurranse. Det var det som på mange måter skapte en veldig vanskelig administrativ håndterbar situasjon i overgangsfasen. Der var vi ikke gode nok. Der klarte vi ikke å bygge opp kapasitet fort nok til å håndtere de utfordringene som det innebar. Men vi hadde altså systemer også i forkant av dette som var ...

Hans Olav Syversen (KrF): Men det var omfanget som ble utfordringen?

Sigmund Thue: Ja, det var omfanget og måten. Det å sende ut på offentlige anbud krever en helt annen prosedyre enn det som man gjør hvis man ikke er underlagt reglene for offentlige anbud.

Hans Olav Syversen (KrF): Det var en beskrivelse her tidligere i spørsmålsrunden om generalforsamling eller ikke generalforsamling. Da ble det ikke tid til å komme noe nærmere inn på det. Men jeg gir deg nå mulighet til å si noen ord om det.

Sigmund Thue: Endringen var at det for så vidt ble formalisert med generalforsamling, som da foregikk i lukket rom, i 2005. Men før det hadde man årsmøte hvor man avla og rapporterte regnskapet, hvor revisor leste sin årsberetning, og hvor man godkjente regnskapet. Det var offentlige møter hvor det kunne være et par hundre stykker til stede, fordi det var et ledd i et årsmøte med andre temaer også. Men formelt sett gjennomgikk man der både regnskapet og årsberetningen fra styret, og man gjennom-

gikk revisjonsberetningen og fikk en formell godkjenning i årsmøtet. Forskjellen er at etter 2005 gikk man i et lukket rom og formaliserte dette i en generalforsamling.

Hans Olav Syversen (KrF): Så i realiteten var det i grunnen ikke så stor forskjell. Så til det siste spørsmålet fra min side, dette med dialogen med Riksrevisjonen. Sånn som jeg oppfatter deg, mener du at de er veldig ensidige i hva de er opptatt av når det gjelder driften av Norsk Tipping. Har du noen eksempler på at dere har tatt opp med revisjonen i din tid spørsmål av mer forretningsvurderende karakter og ikke følt at man har hatt noen mulighet for den dialog med revisor som dere mente man burde ha?

Sigmund Thue: I farten kommer jeg på én situasjon, og det var i forbindelse med administrerende direktørs fratreden, hvor jeg konsulterte Riksrevisjonen. Som dere sikkert husker, var det noen spørsmål om konsulentavtaler knyttet til det. Jeg reiste da spørsmål overfor Riksrevisjonen om hvordan man skulle håndtere dette, og fikk da svar tilbake om at det er styrets oppgave, og vi gir ikke noe forhåndstilsagn. Det var for så vidt greit, det, men det var ikke noen dialog. Det var en påpeking av et formelt ansvar. Det var klart det var styrets ansvar, og vi håndterte det deretter.

Møtelederen: Da er det lagt inn fem minutter til oppklarende spørsmål. Av erfaring presiserer jeg at oppklarende spørsmål skal være korte og presise og oppklarende, bidra til oppklaring, og det er også viktig at svareren er så kort og konkret som mulig. Først har saksordfører Trine Skei Grande tegnet seg.

Trine Skei Grande (V): Det er tydelig at den eneste kritikken du er enig i i Riksrevisjonens rapport, gjelder gartneravtalen. Men vi har hatt en prosess som viser en bedrift med en grunnleggende ukultur på mange områder. Vi har avslørt underlige disposisjoner, alt fra lotteri i Israel til andre rause avtaler som ikke har noe å gjøre med aktiviteten til Norsk Tipping. Spørsmålet er egentlig ganske enkelt: Synes du at din tid som styreleder har styrket synet på Norsk Tipping, og at de disposisjonene du har vært med på å gjøre, har styrket tilliten til Norsk Tipping i det norske folket?

Sigmund Thue: Jeg synes at komitélederen nå er ganske unøyaktig og upresis i det som det blir spurt om. Men jeg kan for så vidt godt svare at når vi nå i ettertid ser Riksrevisjonens rapport, er det klart at det ikke har styrket Norsk Tippings omdømme. Samtidig vil jeg bare peke på at Norsk Tipping var et av de selskapene som var på topp i alle omdømmemålinger i denne perioden. Vi fikk priser for godt lederskap, til og med europeiske priser, i den perioden. Så iallfall omverdenen, slik man da håndterte saken, oppfattet Norsk Tipping som tillitskapende. Man hadde tillit til det, og man mente at det hadde et godt omdømme. Ellers hadde vi aldri fått disse prisene.

Møtelederen: For referatets del – det var neppe komitélederen som var unøyaktig, for han sitter her.

Neste er Martin Kolberg, vær så god.

Martin Kolberg (A): Du sa at du ikke hadde tid til å komme inn på styrets forhold til gartneravtalen. Det er konkret omtalt i rapporten. Det sies her at det kanskje var en avtale som bare var inngått med styreleder. Hva er din konkrete kommentar til det ettersom gartneravtalen i denne saken har den symboleffekten som den har på mange måter? Hvis – og da sier jeg hvis – det er slik at du har en korrigerende opplysning, er det viktig, selvfølgelig. Men jeg vil også tillate meg å legge til: Hvordan kunne dette utvikle seg slik som det er blitt, og dokumentert, uten at styret og du visste om det?

Sigmund Thue: Det er helt feil at dette var en avtale som jeg gjorde personlig. Jeg kunne ikke på vegne av Norsk Tipping inngå en eneste avtale. Jeg hadde ikke fullmakt til det. Det står i brevet til Nordby fra 14. juli at saken har vært drøftet i forbindelse med styremøtet som var 22. juni 2000. Det jeg gjorde, var at jeg effektuerte en felles forståelse som man hadde arbeidet seg fram til i styremøtet 22. juni. Så det er helt feil at dette er en personlig avtale som jeg har utvirket.

I tillegg kritiseres jeg for at jeg ikke erklærte meg inhabil i saken da den kom opp i 2007. Da vet Riksrevisjonen veldig godt – for jeg har personlig overlevert dem et notat som viser dette – at jeg tok opp med styret hvorvidt jeg var inhabil til å håndtere saken. Styret mente at det var jeg ikke. Det innrettet jeg meg etter. Det synes jeg Riksrevisjonen kunne ha vært stor nok til å gjengi i sin rapport.

Hvordan dette kunne utvikle seg som det gjorde, har flere enn meg spurt seg om. Det er en vitterlig kjensgjerning at dette var totalt ukjent for styret fram til varsleren kom med saken. Det har gått sju år hvor revisjonen har gjennomgått alle disse tingene, uten at de har oppdaget det. Vi hadde ingen indikasjoner – iallfall hadde ikke jeg personlig noen indikasjoner – på at det ikke var vaktmesteren som gikk opp til Reidar Nordby, klippet plenen hans og fikk kompensasjon for det.

Martin Kolberg (A): Altså Norsk Tippings vaktmester?

Sigmund Thue: Ja.

Møtelederen: Da er det Ulf Erik Knudsens tur til å stille tillegsspørsmål – vær så god.

Ulf Erik Knudsen (FrP): I forhold til den strategien som Norsk Tipping åpenbart har hatt for å knekke private konkurrenter, skrev Trygve Hegnar den 23. juni i fjor:

«Noe av det styggeste i Norsk Tippings arroganse og maktutøvelse er hvordan enkeltpersoner (bl.a. Egil Drillo Olsen) og klubber er blitt presset hvis de har forsøkt å etablere samarbeid med mulige konkurrenter til Norsk Tipping. En telefon fra Norsk Tipping til Norges Fotballforbund er nok, og alle legger seg flate. Alle vil

ha penger fra Norsk Tipping og ingen vil bli uvenner med Norsk Tipping.»

Dette høres ut som en ganske rå maktutøvelse. Er du kjent med denne virksomheten og måten å behandle konkurrenter på? Synes du at det er en måte å drive på som hører hjemme i en offentlig virksomhet med samfunnsansvar?

Møtelederen: Nå har Thue ca. 20 sekunder å svare på.

Sigmund Thue: Jeg er jo kjent med dette fra media, og jeg er kjent med den omtalen. Jeg mener den er uriktig. Det som var forholdet, var at de som utførte denne markedsføringen, gjorde det i strid med norsk lov.

Møtelederen: Takk for det. Da er tiden ute, og du får anledning til en kort oppsummering dersom du ønsker det, på inntil 3 minutter. Vær så god, Sigmund Thue.

Sigmund Thue: Som komiteen sikkert har oppfattet, har jeg på enkelte punkter vanskeligheter med å kunne akseptere det som står i Riksrevisjonens rapport. Jeg er ydmyk i forhold til en rekke av de spørsmålene de har tatt opp, fordi det er helt åpenbart at vi burde ha gjort en bedre jobb, og kommet under vær med at her var det ting som ikke fungerte som de skulle. Da er det ikke riktig, som komitélederen sa i sted, at det eneste jeg tar kritikk på, er gartneravtalen. Jeg tar kritikk på og selvkritikk på at vi på enkelte områder tydeligvis ikke gjorde en god nok jobb. Det burde vi ha gjort.

Når det er sagt, er jeg kritisk til de forretningsmessige vurderinger som ligger i rapporten. De er etter min oppfatning ikke riktige. Det gjelder både forholdet til Fabelaktiv og forholdet til Buypass. Det ble ingen krysssubsidierting. De lånene som man etablerte som ansvarlige lån, er tilbakebetalt til selskapet med renter, og selskapet har da fått tilbake de pengene som man disponerte i både Buypassoppbyggingen og til Fabelaktiv. Fabelaktiv alene har betalt 9 mill. kr i utbytte de tre siste årene til Norsk Tipping. Så pengene kom tilbake. Så når konklusjonen er at overskuddsformålene er blitt frarøvet midler, er det ikke korrekt. Disse forretningsmessige disposisjonene var fornuftige, og de var nødvendige på det tidspunkt man gjorde dem.

Det er klart at det er vel noe med rapportenes vesen at man skal trekke fram bare det som er negativt, mens f.eks. i forbindelse med automatsaken var situasjonen den at Norsk Tipping hadde i oppdrag å bestille 10 000 automater. Det foreligger skriftlig bekreftelse av bestilling fra Kulturdepartementet på det. Jeg hadde personlig en så dårlig magefølelse på den saken at jeg nektet å skrive under på en avtale som ikke innebar at man hadde anledning til å avbestille, hvis det viste seg at man ikke fikk utplassert disse automatene. Antagelig sparte det staten og Norsk Tipping for flere hundre millioner kroner fordi det ble en avbestillingsrett. Slike ting kommer ikke fram i rapporten. Når man skal gjøre en forretningsmessig vurdering av totalbildet i denne perioden, er det klart at da er også det en del av bildet.

Jeg mener at Norsk Tipping bør få en ny revisor. Det vil

Norsk Tipping være tjent med. Norsk Tipping har behov for det ut fra at det er mange forretningsmessige disposisjoner der man trenger råd, og man trenger et organ å rådføre seg med. Da er, etter min oppfatning, de store nasjonale og internasjonale revisjonsbyråene bedre egnet til det enn Riksrevisjonen.

Møtelederen: Takk for det.

Av hensyn til referatet vil jeg nevne at det nok ikke er komitélederen Thue viser til i avslutningen, men saksordføreren.

Sigmund Thue: Unnskyld.

Møtelederen: Jeg har lyst til å takke for dine bidrag og gode svar på spørsmål.

Vi tar pause i høringen mens det er møte i Stortinget, og vi gjenopptar kontrollhøringen kl. 16.15.

Høringen ble avbrutt kl. 11.23.

- - -

Høringen ble gjenopptatt kl. 16.15.

Høring med styreleder Lars Sponheim og tidligere styreleder Sigbjørn Johnsen

Møtelederen: Da er vi klare til å starte opp høringen igjen.

Jeg vil ønske styreleder i Norsk Tipping Lars Sponheim og tidligere styreleder Sigbjørn Johnsen velkommen. Som bisitter er administrerende direktør i Norsk Tipping, Torbjørn Almlid. Han er selvfølgelig også velkommen.

Siden det har vært en lang pause i høringen, må vi gå igjennom noen formaliteter først. Jeg vil minne om at de prosedyrene som er fastsatt i reglementet for åpne kontrollhøringer, vil bli fulgt. Den inviterte vil først få anledning til å holde en innledning. Så får saksordføreren, som er Trine Skei Grande fra Venstre, og deretter representanter fra de ulike partiene anledning til å spørre ut de inviterte. For at komitémedlemmene skal få stilt de spørsmål som de ønsker, og som er nødvendige, vil jeg be om at svarene blir så korte som mulig. Jeg gjør også oppmerksom på at lampen foran oss vil begynne å lyse når det gjenstår 30 sekunder av tiden, og den stopper å lyse når taletiden er ute. Til slutt vil komiteen få anledning til å stille noen få oppfølgingsspørsmål, og helt til slutt får den inviterte mulighet til å oppsummere.

Dette er en åpen høring. Det er derfor viktig at alle deltakere unngår å omtale forhold som er undergitt taushetsplikt. Dersom et spørsmål ikke kan besvares uten at opplysninger som er taushetsbelagte, blir gitt, bør den innkalte gjøre komiteen oppmerksom på det.

Jeg vil også gjøre oppmerksom på at mobiltelefoner skal være avslått – eller i det minste satt på stille – slik at vi unngår forstyrrelser underveis. Jeg vil også presisere at mikrofonene har en lydknapp som av hensyn til dem som følger med, og av hensyn til referentene må slås av og på. Det er viktig å huske å slå på når man snakker, og deretter slå av. Hvis ikke blir det tukkel med systemet.

Vi har lagt opp til at dere får til sammen 5 minutter til en innledning. Da gir jeg ordet til den av dere som skal innlede først, og det er, slik jeg har forstått det, Sigbjørn Johnsen – vær så god.

Sigbjørn Johnsen: Takk skal du ha, leder.

Jeg begynte som styreleder i Norsk Tipping i mai 2008. Det er vel riktig å si at selskapet da var i en slags mellomfase, med en styreleder som hadde gått av, og en administrerende direktør som hadde gått av. Vi hadde da en midlertidig administrerende direktør, og en av de første oppgavene vi i styret tok fatt på i 2008, var å ansette ny administrerende direktør – for på en måte å få på plass organisasjonen i Norsk Tipping.

Det er vel heller ingen grunn til å legge skjul på at de i organisasjonen følte seg noe mørbanket, for det hadde i en lang periode vært mye negativ oppmerksomhet rundt Norsk Tipping. En viktig del av det arbeidet som vi i styret skulle gjøre, var å bygge opp igjen selvtilliten i selskapet. Og jeg har lyst til å legge til at Norsk Tipping var og er en god bedrift, med veldig mange kunnskapsrike og flinke mennesker, slik at en hadde mye å bygge på i den jobben en skulle gjøre.

Siden vi har begrenset tid nå innledningsvis, vil jeg si at det var fire–fem punkter som etter hvert ble viktige, og som det selvsagt ble satt fullt trykk på da ny administrerende direktør var på plass fra 4. januar 2009. Det var å utvikle nye lederprinsipper – jeg nevner bare stikkordene – og etablere en ny verdiplattform for selskapet, noe vi brukte mye tid på. Det var å bygge opp en organisasjon som var åpen og gjennomiktig, slik at alt det som vi drev på med i Norsk Tipping, skulle tåle dagens lys – for øvrig et av hovedbudskapene jeg hadde på generalforsamlingen i fjor. Videre skulle vi bygge en ny organisasjonsstruktur og ikke minst fokusere mye på det å redusere kostnadene i selskapet, for én krone vunnet på å kutte kostnader er like viktig som én krone vunnet på økt omsetning på spillene i forhold til det formålet som Norsk Tipping skal ivareta.

Jeg avrunder her, leder, og gir ordet til Sponheim ved å si følgende: Det var tre hovedelementer som sto i sentrum for det styret som jeg i mai 2008 ble satt til å lede. Det var å holde orden i eget hus, bidra til samfunnsoppdraget gjennom å utvikle en ansvarlig spillpolitikk og, selvsagt, bygge det omdømmet som Norsk Tipping er så avhengig av.

Møtelederen: Lars Sponheim, vær så god.

Lars Sponheim: Takk for det, komitéleder.

Jeg kan selvsagt bekrefte alt det Sigbjørn Johnsen her sier.

Jeg overtok som styreleder den 24. november kl. 14, da fylkesmannen skulle gjøre viktigere arbeid og jeg skulle få overta dette. Jeg møtte en organisasjon som jeg ikke kjente mye til fra før av, men som imponerte meg ved å være en organisasjon som tok de utfordringene som vi nå står overfor, veldig alvorlig. Jeg møtte en ny administrerende direktør som en kan ha mer enn 100 pst. tillit til. Han har tatt tak i disse utfordringene i form av et systematisk ar-

beid, med oppfølging av alle de forhold som Riksrevisjonen har påpekt, og med en holdning til nøkternhet og kostnadsstyring som umiddelbart imponerte meg da jeg møtte den nye ledelsen i Norsk Tipping.

Jeg må også si at da jeg fikk telefon fra statsråden om å påta meg dette styrevervet, fikk jeg veldig klar beskjed om at kommandolinjene gikk gjennom styreleder og styret, og at det å følge opp nettopp Riksrevisjonens påpekninger og å arbeide med kostnadskontroll i selskapet var en veldig avgjørende jobb å gjøre.

Min korte styreperiode, et halvt år, har også vært preget av – skal vi kalle det – opprydding når det gjelder fortiden, som kjent. Bare noen dager etterpå ble den foreløpige rapporten fra Riksrevisjonen kjent, og også det at Økokrim hadde avvist å forfølge noen punkter. Mye av denne tiden har vært preget av det arbeidet, både av en foreløpig granskning og av en mer omfattende faktagjennomgang eller granskning, som nå pågår, og som vi foreløpig ikke kjenner innholdet av. Men jeg føler meg veldig sikker på at det oppryddingsarbeidet som nå gjøres, går systematisk og riktig framover. Og vi har tette styremøter. Det er mye arbeid – iallfall har det vært det så langt – der en ganske systematisk følger opp alle de punktene som er til behandling i komiteen i dag, og som Riksrevisjonen har påpekt.

Møtelederen: Takk for det.

Da gir jeg ordet videre til saksordføreren, som er Trine Skei Grande. Jeg vil bare presisere at under utspørringen er det den som spør, som styrer hele tiden på egne vegne. Komitelederen vil da ikke bryte inn i dialogen mellom utspørreren og dem som blir spurt ut. Trine Skei Grande, vær så god, du har inntil 10 minutter til disposisjon.

Trine Skei Grande (V): Takk for det, leder.

Vi har hatt inne her før pausen den tidligere styrelederen, som var veldig uenig i deler av rapporten fra Riksrevisjonen. Jeg spør de to styrelederne som sitter her nå, om de også er uenige i Riksrevisjonens rapport. Hva er det dere synes er mest graverende? Syns dere Riksrevisjonen har truffet med sin analyse?

Sigbjørn Johnsen: Det fungerer på den måten at vi får en foreløpig rapport til uttalelse, og vi hadde en ganske omfattende korrespondanse som er vedlagt rapporten, så jeg viser for så vidt til den. Det var nok ting der vi gjerne skulle ha sett var beskrevet på en litt annen måte, men de hovedpunktene som Riksrevisjonen pekte på, bl.a. behovet for sterkere kostnadskontroll, var jo noe vi allerede hadde satt i gang, og det var en viktig påpekning av Riksrevisjonen. Men jeg tror rett og slett jeg viser til det brevet vi sendte, og som var uttalelsen fra styret den gangen om den foreløpige rapporten fra Riksrevisjonen.

Trine Skei Grande (V): Da vil jeg fortsette å spørre Johnsen. I en pressemelding dere sendte ut den 16. juni 2009, som er laget av administrerende direktør, sa dere at dere hadde foretatt en opprydding, og at disse forholdene ikke kunne ha skjedd i dag. Kan dere i grove trekk gi

et bilde av hvilke endringer som er gjort i Norsk Tipping som gjør at dette ikke kunne skjedd i dag?

Sigbjørn Johnsen: For å ta noe – så kan Torbjørn Almlid fylle ut – av det som går på mer åpenhet og gjennomsynlighet i organisasjonen, altså hva som er viktig: Det å kunne ha en virksomhet som hele tiden tålte dagens lys, at kontrollrutinene var strammet opp, og, som jeg nevnte i sted, en veldig sterk kostnadskontroll og stort fokus på kostnadsutviklingen i selskapet.

Jeg vil vel også si at – i den grad noen har brukt det uttrykket – framveksten av en slags ukultur i deler av organisasjonen ville ikke ha skjedd med den åpenhet vi har bygget inn i organisasjonen. Jeg tror både styreleder, daværende styreleder og administrerende direktør har sine ord i behold i forhold til at mange av de tingene vi faktisk tok tak i, og som vi også presenterte på en pressekonferanse på SAS-hotellet den 16. juni, står ved lag. Men jeg må be om at Torbjørn fyller ut.

Torbjørn Almlid: Jeg skal bare nevne en del av det som er gjort. Det er laget en hel rekke retningslinjer når det gjelder policies internt i selskapet for å være tydelig på hva som gjelder av regler. Jeg nevner i fleng: reisepolicy, policy for verv og bierverv, nye etiske retningslinjer, policy for prøvespill, retningslinjer for markedsføring, og ny policy som styret har vedtatt for ansvarlig spillvirksomhet, nemlig hvordan hindrer vi at vi får uønsket spilleadferd hos kundene til Norsk Tipping. Det er vedtatt en varslingspolicy: Hvordan sørger vi for at folk som har noe på hjertet, kommer med dette dit det skal. Styret har vedtatt en ny sponsorstrategi. Vi har – vil jeg påstå – i stor grad åpnet opp organisasjonen, hvor informasjonen deles. Det er laget et tettere lag slik at det er ingen ting som holdes skjult.

Trine Skei Grande (V): Kan jeg spørre direkte om sponsorstrategi? Betyr det at dere har gjort noen endringer i sponsorpolitikken, i den som Thue framførte her?

Torbjørn Almlid: Den er i alle fall endret i den forstand at all sponsing skal opp på bordet og være synlig. Alle avtaler skal være i tråd med den styrevedtatte sponsorpolicyen, eller sponsorstrategien.

Lars Sponheim: Hvis jeg kan få supplere, saksordfører, så er det slik at vi har vedtatt en ny sponsorstrategi som er strammere. Det er fjernet en rekke sponsoravtaler, og det er innført klarere regler når det gjelder habilitet og sponsoravtaler, og det er selvsagt full åpenhet og transparens.

Når det gjelder denne store fotballavtalen som det er veldig mye godt å si om – for fotballen er viktig for Norsk Tipping – har styret også vedtatt at en tredjepart skal ha en gjennomgang av kost-nytte-forholdet når det gjelder den avtalen som blir lagt fram til høsten, tror jeg. Så her er det en endret sponsorstrategi.

Jeg også lyst til å si at det er viktig for oss både å reklamere og ha gode sponsorer for å kunne klare å leve-

re akkorden vår på tippenøkkelen, som er jobben. Så vi må ikke være imot sponning etter mitt skjønn, men vi må ha fornuftig sponning, og det må være full forståelse for viktigheten av det som foregår.

Trine Skei Grande (V): Så et spørsmål om revisor. Vi fikk jo et inntrykk av i runden før pausen at forholdet til Riksrevisjonen egentlig ikke var spesielt godt. Kan noen av styrelederne si noe om forholdet til revisor i dag? Har dere noen meninger om hvor revisoransvaret bør ligge? Og hvordan er den interne revisjonen bygget opp i dag?

Sigbjørn Johnsen: Jeg kan begynne, jeg. For å si det slik: Jeg oppfatter at det i hvert fall i min tid var et bra forhold til Riksrevisjonen, og har for så vidt ingenting å utsette på det.

Så er det viktig å være klar over hva revisjonen av Norsk Tipping er. Det er Stortinget som gjennom loven har sagt hvem som skal revidere Norsk Tipping. Så er det viktig, tror jeg, i den videre diskusjonen om dette å ta utgangspunkt i når den bestemmelsen kom. Norsk Tipping har endret betydelig karakter siden 1947, altså da selskapet så dagens lys. Jeg tror det er viktig at Stortinget gjør seg opp en oppfatning om hvordan Stortinget best kan utøve den konstitusjonelle kontrollen med statsråden og departementets styring med Norsk Tipping.

Trine Skei Grande (V): Kan dere si noe om internrevisjonen?

Sigbjørn Johnsen: Jeg vil be om at Torbjørn gjør det, og så kan Lars fylle ut om hvordan det er i dag. Men noe av det siste jeg var med på som styreleder, var å diskutere hva slags internrevisjon og internkontrollrutiner vi skulle ha, og ikke minst forholdet mellom det at styret også på en måte skal ha et organ som kan bidra til å utfylle styrets kontroll med administrasjonen, som er viktig i ethvert selskap.

Torbjørn Almlid: I dag vedtar styret en plan for årlige internrevisjoner. Administrasjonen legger fram for styret en oversikt over hvilke internrevisjoner vi planlegger å gjennomføre i løpet av arbeidsåret som ligger foran oss. Da får vi synspunkter fra styret på om vi er på rett spor. Finner vi ting i de revisjonene som styret bør få kjennskap til, blir styret orientert om det. Og så er det, som sagt, en prosess som er litt avventende til hva som skjer etter det som skjer nå, om vi skal etablere en internrevisjon som utgår direkte fra styret.

Trine Skei Grande (V): I runden med Thue ble habilitetsspørsmål reist i forhold til ansatte, innkjøpsordninger og eierforhold i ulike selskap.

Habilitetsreglementet er i utgangspunktet et tillitsreglement, et reglement som skal øke tilliten til et selskap. Thue mente at det at ansatte hadde eierforhold i et selskap, ikke hadde noen påvirkning på habiliteten. Mitt spørsmål til de to styrelederne er om de deler Thues vurdering.

Sigbjørn Johnsen: Nei, jeg tror det er avgjørende viktig at det ikke skal herske noen tvil om habiliteten. Det beste i den sammenhengen er at ikke noe kan utlegges som en interessekonflikt mellom eget eierskap og selskapets disposisjoner. Habilitetsregler er noe vi har diskutert og vært veldig nøye på at skal være både gjennomsynlig og oppe på bordet.

For øvrig når det gjelder de konkrete sakene, pågår det nå også en intern gransking i Norsk Tipping av ett av de forholdene som Riksrevisjonen har pekt på. Der må de to ved siden av meg i tilfelle si hvordan det står nå.

Lars Sponheim: Jeg vil først si at jeg har hatt opplæring i mye av dette i lokalpolitikken. Under små forhold lærer man mye om habilitetsregler og viktigheten av å holde avstand til det som kan kobles til egne personinteresser. Det betyr at gjennomsynlighet, åpenhet og det å kunne bli sett i kortene mest mulig er helt avgjørende for tillit.

Når vi har gått så langt som til å si at her må det ha vært en ukultur, er det mange av disse tingene som ikke synes å ha vært der. Det er en ryggmargsrefleks som synes å ha manglet i en periode, som jeg er helt sikker på er der i dag. Derfor er det helt nødvendig at det er skjerpet inn når det gjelder habilitetsregler og oppmerksomhet rundt dette. Hvilke muligheter ansatte har til å kunne ha ulike verv osv., er, som administrerende direktør redegjorde for, endret gjennom helt nye retningslinjer.

Torbjørn Almlid: Det er slik at jeg får årlig oversikt over alle verv som mine ledere har. Er det noe det kan stilles spørsmål ved, skal de ut av de vervene.

Skal jeg inn i noen verv, noe jeg har få av i den situasjonen jeg er nå, skal styret godkjenne dem, og de forelegges der.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Arbeiderpartiets tur, og jeg gir ordet til Marit Nybakk, som har inntil 5 minutter til disposisjon. Vær så god.

Marit Nybakk (A): Takk skal du ha, komitéleder.

Den ukulturen vi har fått dokumentert, i dette tilfellet i Riksrevisjonens rapport, overgår i grunnen det meste som i hvert fall jeg har sett. Alt som kunne gå galt, gikk galt, og man har hatt en sammenblanding av selskapsøkonomi og privat økonomi. Nå tok saksordføreren opp internkontroll og internrevisjon. Styret har sviktet, og vi har hatt den tidligere styrelederen her før i dag.

Jeg vil gjerne følge opp spørsmålet om revisjon. Norsk Tipping er et særlovsselskap, det er ikke en del av forvaltningen. Det er heller ikke en del av statsregnskapet. Da blir mitt spørsmål om Norsk Tipping faktisk burde hatt en ekstern bedriftsrevisor, som fulgte arbeidet fra dag til dag, og som styret kunne forholde seg til og som kunne foreta risiko- og sårbarhetsanalyser. Jeg vet ikke om dere vil kommentere det?

Det virker på meg som om vi alle sammen er enige om at internkontrollen har sviktet, styret har sviktet, og

ukulturen har kunnet utvikle seg. Men hvordan er det med revisjon, og er det slik at man må ha et annet system der?

Sigbjørn Johnsen: Leder, først vil jeg gi bare en liten kommentar til begrepet ukultur.

Det var nok det i enkelte deler av organisasjonen, men Norsk Tipping som selskap og som sådant var ikke preget av noen ukultur. Derimot var det mange medarbeidere i Norsk Tipping som syntes det var veldig belastende, fordi de kjente seg ikke igjen i begrepet. Men at det var en del ting som var meget uheldig og som kan kalles ukultur i enkelte deler, er riktig. Men i organisasjonen som helhet stemmer ikke det.

Når det gjelder revisjon som styrets hjelpemiddel eller styrets organ, har jeg lyst til å knytte et par kommentarer til det. Jeg har vært styreleder i et annet selskap i betydelig statlig eie. I utgangspunktet var det et 100 pst. eid statlig selskap, men da jeg sluttet for ett år siden, var det 43 pst. statlig eid. Der hadde vi en revisor som styret ansatte til å være styrets hjelpemiddel når det gjaldt å vurdere risiko og sårbarhet, og til å være den som skulle være styrets nærmeste når det gjaldt selskapsstyringen, og ikke minst har man også det forholdet at det er styrets organ og at man har møter med revisjonen uten at administrasjonen er til stede.

Jeg mener at Norsk Tipping er et stort selskap med en betydelig omsetning. Så får man vurdere hvordan man skal organisere det, men det ville vært en betydelig styrke for selskapet å ha en vanlig bedriftsrevisor. Så er det opp til Stortinget å bestemme, fordi det er Stortinget som faktisk i dag utpeker selskapets revisor.

Dette er mine personlige oppfatninger, og jeg gir ordet videre til nåværende styreleder, som nok vil måtte håndtere det spørsmålet.

Lars Sponheim: Da vil jeg bare kort si at jeg er helt sikker på at en god framtid for Norsk Tipping er avhengig av at vi får lagt en uklar fortid bak oss.

Det tjener Riksrevisjonen til ære at de har bidratt til at vi kan gjennomgå denne høringen og andre ting som gjør at vi kan få ryddet opp. Alt vi nå skal gjøre framover, er avhengig av at vi kan bruke kreftene på å levere så mye penger til frivilligheten som det vi har fått i oppdrag av Stortinget å gjøre. Så all ære til Riksrevisjonen for å ha bidratt til dette.

Når det gjelder spørsmålet om selskapsrevisjonen bør foretas av en helt egen tradisjonell privatrevisjon, er det slik at det er det Stortinget som bestemmer. Statsråden inviterer dere til å gjøre noe annet, men jeg vil si det slik at skulle statsråden velge å gjøre det, og Stortinget skulle beslutte noe annet for framtiden, tror jeg nok at styret i Norsk Tipping definitivt ikke ville ha noe imot det.

Marit Nybakk (A): Jeg vil også ta opp det som saksordføreren tok opp knyttet til sponsorvirksomhet. Norsk Tipping brukte i perioden 2000–2007 620 mill. kr til sponsorvirksomhet. Det kan sikkert være greit at Norsk Tipping driver og sponser, men dette er store midler. En ting er at det er HamKam eller Elverum Håndball, men det er

ikke det som har vært de store sponsorutgiftene for Norsk Tipping.

Riksrevisjonen hevder at det er brukt for mye til sponsorvirksomheten. Vil dere kommentere det?

Sigbjørn Johnsen: Jeg kan begynne.

Det er jo en vurdering som en må gjøre. Men samtidig er det, som administrerende direktør sier, nå gjort en innstramning i sponsorvirksomheten, altså en lang rekke sponsoravtaler er, som også er påpekt i Riksrevisjonens rapport, avsluttet. Men samtidig er det viktig at Norsk Tipping både profilerer selskapet og har sponsorvirksomhet. Den store sponsoravtalen er med Fotballforbundet, som også er en vesentlig leverandør til spillene til Norsk Tipping. Men det er jo rutiner nå for å følge opp sponsorkontraktene hvert år. I hvert fall i min tid som styreleder mener jeg at vi hadde en veldig ... Og vi var i ferd med å utarbeide sponsorstrategien, som Sponheim kan kommentere videre ...

Møtelederen: Tiden er godt og vel ute.

Sigbjørn Johnsen: Å, ja.

Møtelederen: For at jeg skal slippe å klubbe, må vi se litt på lampen.

Vi går til Fremskrittspartiet, som nå skal bruke 5 minutter. Det er Ulf Erik Knudsen, vær så god.

Ulf Erik Knudsen (FrP): Takk, leder.

Tilbake til synspunktene på Riksrevisjonen. I høringen vi hadde med tidligere styreleder Thue, virket det nesten som at det eneste problemet med Norsk Tipping var at man hadde Riksrevisjonen som revisor. Det regnet jeg kanskje med at han var alene om, men ut fra de svar som styreleder og tidligere styreleder nå gir, blir jeg liksom litt usikker på dette. Man har jo her en sak som har litt karakter av at man har blitt tatt med buksene nede av Riksrevisjonen, og så vil man helst bytte revisor. Dette må styreleder og tidligere styreleder forklare meg litt nærmere. Disse tingene er jo veldig lett å se sammen, så er det slik å oppfatte at man fra Sponheim og Johnsens side deler synet til Thue, at det er Riksrevisjonen som er problemet her?

Sigbjørn Johnsen: Nei, det har jeg lyst til å ta skarpt avstand fra, for de vurderinger jeg gir, gir jeg litt ut fra erfaring med andre styrelederverv. Hvor viktig det er å ha en revisjon som du også på en måte kan ha en daglig kontakt med, har ingenting verken med den jobben Riksrevisjonen har gjort, eller den posisjonen som Riksrevisjonen skal ha. Så det er et synspunkt som jeg på ingen måte vil stille meg bak.

Ulf Erik Knudsen (FrP): Flott, da er vi enige.

Lars Sponheim: Jeg kan også bare bekrefte det. Jeg mener bare det at vi sitter her og har blitt gitt en mulighet til å legge bak oss denne fortiden, tjener Riksrevisjonen til ære. Så er spørsmålet: Hva er mest fornuftig framover?

Ulf Erik Knudsen (FrP): Er det noe i veien for i Norsk Tippings reglementer som et særlovsselskap at man formelt sett har Riksrevisjonen som revisor, men at man søker de nødvendige behov for løpende konsulentbistand gjennom andre private selskaper? Ligger det noen hindringer formelt sett for det?

Lars Sponheim: Nei. Så langt jeg har forstått dette, er det ingenting til hinder for det. Slik diskusjonen går i styret, er det slik at vi nå avventer litt statsråden og Stortingets vurdering av selskapsrevisjonen. Det vi uansett har en diskusjon om, er å bruke et privat revisjonsfirma til vår egen internkontroll. Og slik jeg har forstått, er det full anledning til å gjøre det.

Ulf Erik Knudsen (FrP): Da skal jeg over på noe annet. Med de endringer som har skjedd de siste årene, er det åpenbart at toppen av isfjellet er borte, for å si det slik, og hoveddelen av problemene har man fått løst ved at folk har forlatt selskapet. Ut fra hva jeg har forstått, er det fortsatt også noen ansatte lenger nedover i systemet som har vært med på en del av disse transaksjonene som er kritikkverdige. Er det a) tilfellet? Og, spørsmål b, er det da slik at disse granskningene, som både Sponheim og Johnsen påpekte at fortsatt foregikk, går i forhold til disse ansatte som fortsatt er igjen i selskapet? Hvor mange typer granskinger er det som går parallelt?

Sigbjørn Johnsen: Jeg vil be om at Torbjørn Almlid svarer på det spørsmålet.

Torbjørn Almlid: Det som foregår, er å få nærmere belyst og faktabelyst de forhold som Riksrevisjonen har påpekt rundt årsskiftet 2009/2010, som foranledning av at styret den 12. januar besluttet å få inn ekstern bistand til å gjennomføre en uhildet granskning, bl.a. knyttet til noe av det som spøreren her antyder. De svarene vil forhåpentligvis foreligge i løpet av forsommeren.

Ulf Erik Knudsen (FrP): Så konkret sagt er det altså da slik at det fortsatt er ansatte i Norsk Tipping som er under granskning?

Torbjørn Almlid: Det er selskapet som har fått ekstern hjelp til å foreta en granskning, ut fra de forhold som er påpekt av Riksrevisjonen.

Ulf Erik Knudsen (FrP): Da har jeg ikke flere spørsmål.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Høyres tur. Per-Kristian Foss har 5 minutter til disposisjon, vær så god.

Per-Kristian Foss (H): Først et spørsmål til Sponheim. Du sa i forbindelse med avsløringen av disse forholdene som førte til en granskning, og Riksrevisjonens offentlige rapport, at det eksisterte en ukultur i selskapet. Føler du ut

fra det Sigbjørn Johnsen nå har sagt, behov for å nyansere denne uttalelsen?

Lars Sponheim: Nei. Bare det som har kommet fram under denne høringen om gartneravtalen, vil jeg kalle ukultur. Jeg tar Riksrevisjonen så mye på alvor at når de avtegner det de har gjort gjennom dette, synes jeg det er forsiktig å kalle det ukultur. Her er nok også kritikkverdige forhold. Den granskningen som jeg nå håper bringer alt fram, håper jeg stopper der, og at den ikke viser at det er gjort lovbrudd gjennom dette. Det håper jeg veldig på for Norsk Tippings del.

Per-Kristian Foss (H): Tidligere, i formiddag under høringen, fremkom det en viss uenighet mellom daværende statsråd Trond Giske og Riksrevisjonen om det var departementets oppgave å ha en mening om omfanget av sponsorvirksomhet og annonsering, eller hvorvidt det, som Giske sa, var et spørsmål som man overlot til selskapets styre. Jeg vil gjerne spørre Sponheim om hvor du står i disse to skisserte syn.

Lars Sponheim: Norsk Tipping er et særlovsselskap, altså ikke regulert av aksjelovgivning, men av en egen særlov. Men i alle forretningsmessige forhold er jo styret gitt fullmakter til å gjøre det som er nødvendig. Så det er etter mitt skjønn klart at vi i styret har fullmakt til å inngå sponsoravtaler. Men dette er et selskap som er såpass politisk, og som går på så vanskelige balansegranger og avveininger, at det vil være helt naturlig at vår eier har meninger om dette, og gir oss beskjed om det.

Men formelt ligger det i fullmakten å inntegne sponsoravtaler, se på størrelsen av det samlede reklamebudsjett for å kunne klare å levere det oppdraget som dere i Stortinget har gitt oss – 3,4 milliarder kr til tippenekkelen, til frivilligheten pr. år. Det er en ganske krevende jobb, det er ikke ting som kommer dalende ned. Det er det vår oppgave å gjøre, og det er det vi skal måles og tas på.

Per-Kristian Foss (H): Da vil jeg spørre de to styrelederne – både den nåværende og den forrige – om dere under den sittende statsråd har fått noe ønske om å legge frem en strategi, eller om hun selv har presentert noen strategi, for sponsor- og reklamevirksomhet.

Sigbjørn Johnsen: Sponheim må nesten svare, fordi du sa «den sittende statsråd».

Per-Kristian Foss (H): Ja, så da kan du holde deg utenfor?

Sigbjørn Johnsen: Ja, for vi ble jo statsråder i hvert vårt departement samtidig.

Lars Sponheim: Hun er meget godt kjent med den nye strategi for sponsorvirksomhet som vi har besluttet, og vi har forståelsen av at det er en fornuftig både innstramming og linje som styret har lagt seg på. Så er statsråden opp-tatt av å levere det Stortinget har avkrevd henne og Norsk

Tipping, nemlig 3,4 milliarder kr i overskudd til frivilligheten i Norge pr. år. Vi er ikke der ennå. Vi tar av reserve-
ne våre, og det nærmer seg snart tomt for å klare å levere
det dere har pålagt oss. Men vi gjør hva vi kan.

Per-Kristian Foss (H): Det konkrete spørsmålet mitt var om det var noen i departementet som har bedt dere om en strategi, eller som har pålagt dere noen strategi. Dere bekrefter at det har departementet *ikke* gjort, men dere har selv gjort departementet kjent med at dere jobber med en slik strategi – hvis jeg forstår det rett.

Da vil jeg spørre om Trond Giske påla Sigbjørn Johnsen noen slik strategi for sponsorvirksomheten.

Sigbjørn Johnsen: Nei da, det gjorde han ikke. Det at vi har begynt å utarbeide en sponsorstrategi på egen hånd som nå har materialisert seg under den nye styrelederen, hadde utgangspunkt i det behovet vi selv hadde for å gå igjennom sponsorstrategien, og det er også klart at noe av det som kom fram i Riksrevisjonens rapport, underbygger hvor viktig det var å få på plass en ny sponsorstrategi. Så det er selskapets – holdt jeg på å si – eget ansvar. Og som Sponheim sier, er det klart at det er et selvstendig styre-ansvar å være opptatt av og ansvarlig for den daglige driften av selskapet, og sponsorvirksomheten er en viktig del av det.

Per-Kristian Foss (H): Har Sigbjørn Johnsen noen mening om den kritikk som Riksrevisjonen retter mot de forretningsmessige disposisjoner i selskapene Fabelaktiv og Buypass, som styrelederen også kommenterte under formiddagens høring?

Sigbjørn Johnsen: Nei, det er jo en litt lengre historie.

En må kjenne litt til bakgrunnen for opprettelsen av de to selskapene – og de to selskapene er forskjellige. Fabelaktiv er et produksjonsselskap. Tidligere var det slik at en produserte på en måte trekningen i sine egne lokaler. Opprettelsen av Fabelaktiv skjedde jo før min tid, og en valgte å legge det til et ytre selskap. En har, så vidt jeg kjenner til, nå besluttet seg for etter hvert å avvikle eierskapet i Fabelaktiv. Når det gjelder Buypass, har det vært – og det er – et viktig selskap for å utvikle den teknologien som dreier seg om spillekortet, og det å kunne få også spill i mer kontrollerte former. Hvis det er tid, vil jeg også be om at Torbjørn Almlid fyller ut akkurat det.

Møtelederen: Det er det dessverre ikke.

Nå er det Sosialistisk Venstrepartis tur. Det er Hallgeir H. Langeland, som har 5 minutter – vær så god.

Hallgeir H. Langeland (SV): Då kan eg starta med å seia at han kan avslutta – på mi tid.

Torbjørn Almlid: Konkret når det gjelder Fabelaktiv: Som Sigbjørn Johnsen sa, er det nå til vurdering hvorvidt det skal selges, for det er en problematisk rolle å være stor eier – eller eneeier – og samtidig konkurransesette de tjenester du skal kjøpe av det selskapet. Den rollen ønsker

vi å komme ut av. Når det gjelder Buypass, er vi 50 pst. eier sammen med Ergo Group, og de forvalter en teknologi som vi er helt avhengig av – og vil være det også en del år framover – for å kunne drive selskapet, slik at der vil vi ta oss mer nødvendig tid. Men også der er det en problematisk dobbeltrolle; å være eier og samtidig kjøpe tjenester som skal konkurransesettes, noe som er en kronglete dobbeltrolle.

Hallgeir H. Langeland (SV): Då vil eg gjerne spørja Sponheim om det som ein har vore inne på fleire gonger her, altså 620 mill. kr i sponsormidlar. Det er jo krevjande – det merkar etter kvart òg Norsk Tipping, som vil måtta bruka ganske mykje pengar på sponsorverksemd. Du kjenner jo gangen her og korleis politikken er: Er beløpet for stort?

Lars Sponheim: Ja, nå er jo dette strammet inn siden den perioden dette er referert fra, og vi har et veldig fokus på disse sponsoravtalene og på at de skal være gjennom-siktige, de skal være åpne, det skal være forståelse for at disse er her. Og det er særlig denne store fotballavtalen som er den store delen av dette. En er helt avhengig av å forstå forholdet mellom Norsk Tipping og norsk fotball for å forstå betydningen av det. Det handler egentlig om mer enn sponging, det handler noe om hele rollen vår. Halvparten av folket er engasjert i fotball, og vi er helt avhengig av å ha disse tette relasjonene. Men derfor er vi også opptatt av å vite at de kostnadene vi bruker på det, skal vi også ha høy avkastning på. Som saksordføreren var innom tidligere i dag, skal ikke den øvrige idretten, de mer anonyme frivillige organisasjoner, tape på dette, snarere tvert imot. Det er på mange måter et lokomotiv; fotballen er et lokomotiv i frivilligheten som alle skal tjene på. Så det er på en måte vår tilnærming til dette. Men det skal være åpenhet rundt dette og kanskje ikke så mye fokusering bare på volumet på sponsorvirksomheten, men på hvordan dette skal være – avtaler, det er styret som sitter med fullmak-tene. Det med sponsoravtale til noen skal ikke være noe som skal kunne ordnes en kveld. Det er en helt annen type åpenhet og skikkelighet over dette. Det er den nye poli-cyen på dette området som vi er i ferd med å gjennomføre. Jeg føler meg rimelig overbevist om at i framtiden vil det ikke være grunnlag for noen riksrevisjonskritikk av disse sponsoravtalene.

Hallgeir H. Langeland (SV): Då seier eg takk. Eg synest det høyrest tillitvekkjande ut.

Møtelederen: Takk for det!

Da er det Kristelig Folkepartis tur, og det er Hans Olav Syversen som har 5 minutter – vær så god.

Hans Olav Syversen (KrF): Jeg får se om det er noe igjen – holdt jeg på å si.

Dette med eiendoms kjøp er jo kritisert av Riksrevisjonen, og man antyder vel ganske klart at man har kjøpt eiendommer til overpris. Jeg vil gjerne høre hvordan det vurderes fra deres side – om det på noe tids-

punkt f.eks. er vurdert en nedskrivning av de eiendommene.

Sigbjørn Johnsen: De eiendommer det dreier seg om, er eiendommer i nærheten av Norsk Tipping som på en måte var viktige da de ble kjøpt – altså for selskapets muligheter til å utvide de fysiske arealer. Og en ting som er veldig viktig for selskapet, og som Torbjørn Almlid kan si noe mer om, er å kunne ha nye datalokaler, bl.a., fordi det er mye større krav til sikkerhet og slike ting som har gjort det nødvendig å utvide lokalene. Men Torbjørn kan si noe mer om det.

Torbjørn Almlid: Det er kjøp for å kunne bygge ut for bl.a. å håndtere dataløsninger. Riksrevisjonen har, så vidt jeg har forstått, stilt spørsmål ved prissettingen – hvor mye vi har betalt for dette. Så langt jeg har kunnet sette meg inn i forholdene, er det gitt og frambrakt relevante, adekvate begrunnelser for hvordan kjøpet har foregått og hvordan prissettingen har skjedd. Mer har jeg ikke å si til det.

Hans Olav Syversen (KrF): Så dere har ikke noe grunnlag for å si at det har vært noen overpris i de tilfellene av eiendomskjøp, sett fra selskapets side?

Torbjørn Almlid: Nei, det er relevante grunner for prisen, for det som er betalt, fordi det er tomteervervelser for å kunne bygge ut det er snakk om.

Hans Olav Syversen (KrF): Så til dette som flere har vært inne på, nemlig hva kan man bruke revisor til – det å spille ball med revisor i den løpende forretningsmessige driften, og å få gode råd i så måte. Dere har jo vært inne på det indirekte ved å si at dere kunne ha forståelse for det dersom det ble en endring med tanke på hvem som skal ivareta revisoroppdraget. Men er det noe savn i dag, slik dere ser det, at man eventuelt ikke har den parten å spille ball med, slik dere vel indirekte har sagt tidligere?

Sigbjørn Johnsen: Jeg vil bare si to ord innledningsvis, og det er at Norsk Tipping er et selskap med en omsetning på over 10 milliarder kr, og det har etter hvert blitt en bedrift som er som enhver annen bedrift. Jeg tror det er viktig at styret har en revisjon som en kan spille mer ball med, og som kan bidra mer i den daglige kontrollen som styret skal ha med selskapets administrasjon. Men det er jo fullt mulig å se flere måter å gjøre det på. Jeg har hatt en samtale med riksrevisor om spørsmålet sammen med administrerende direktør, hvor vi gikk gjennom en del av de spørsmålene. Vi hadde for så vidt en interessant diskusjon om både Riksrevisjonens rolle og om de behov bedriften vil ha for en daglig revisjon som man kan forholde seg til. Men Torbjørn vil også kunne fylle ut det.

Torbjørn Almlid: Dagens løsning er i aller høyeste grad relevant og håndterbar. Man kunne også tenke seg en annen løsning hvor forvaltningsrevisjonen er skilt fra den ordinære regnskapsrevisjonen. Jeg har tidligere i sykehus-sammenheng levd med det siste og forholdt meg til det,

og det har fungert veldig godt. Men vi lever også med det som er i dag. Det som er viktig, er å få en grei avklaring på hva fremtiden blir. Så får styret innrette seg etter det, for her er det flere løsninger som kan være greie å ha.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det lagt inn 5 minutter til oppklarende spørsmål fra komiteen. Av erfaring presiseres det nok en gang at spørsmålene skal være korte og konsise, og svarene også, slik at vi får gjennom flest mulig.

Først saksordfører Trine Skei Grande.

Trine Skei Grande (V): Ja, det er egentlig et spørsmål som jeg vil formulere litt forskjellig til de to styrelederne.

Til Sigbjørn Johnsen: Er det noe du, i ettertidens lys, ville ha gjort annerledes i din tid?

Til Sponheim: Kom du til dekket bord? Var alt ordnet opp i, eller har du noe å gjøre?

Sigbjørn Johnsen: Dette er jo et grunnleggende spørsmål i alle livets sammenhenger når du sitter med fasiten. Måten vi håndterte dette på, ved å bygge opp igjen selvtiliten i selskapet, ved å sette i gang alle de ulike prosessene som vi gjorde, ved å bygge en ny organisasjonskultur, lederkultur, kostnader, var jeg inne på i mitt første innlegg. Jeg synes egentlig at det var en riktig måte å angripe dette på. Jeg vil understreke at samarbeidet med administrerende direktør, både Torbjørn Almlid og – vi kan kalle det – assistent Axel Krogvig før det, var veldig godt og tydelig når det gjaldt behovet for å snu Norsk Tipping i retning av å bygge opp igjen selvtiliten. Jeg synes egentlig at det har gått veldig bra. Men selvsagt må andre bedømme det i ettertid, om jobben var god nok.

Møtelederen: Sponheim, kort.

Lars Sponheim: Ja, jeg kom nok til et mer dekket bord enn det jeg overlot til Trine Skei Grande på et landsmøte for noen uker siden, må jeg være så ærlig å si, men jobben er ikke ferdig, fordi dere har gitt oss et oppdrag. Jeg har gjentatt det flere ganger, vi skal levere mer penger til frivilligheten i Norge enn det vi gjør i dag. Og det er krevende forretningsdrift, som vi skal lykkes med. Den suksessen ligger foran oss.

Møtelederen: Martin Kolberg. Deretter har jeg tegnet meg selv.

Martin Kolberg (A): Rapporten er jo, slik den foreligger, veldig alvorlig, og jeg registrerer nyanser i synet på den. Men likevel, det er ingen som har greid å tilbakedrive essensen i dette. Da er spørsmålet til dere som kom etter det styret som gikk av, og den lederen som gikk av: Hva mener dere var grunnen til at dette skjedde?

Møtelederen: Vær så god.

Sigbjørn Johnsen: Det er et vanskelig spørsmål å svare på, og jeg tror at jeg vil velge å avstå fra å gi noen utfyll-

lende kommentarer til det. Jeg kan nok ha mine oppfatninger om det når jeg er i et rom for meg selv, men jeg tror at det viktige er hele tiden å bygge en kultur som tar vare på det som er selskapets hovedmål. Det er på den ene siden å sørge for at man har nok inntekter som kan gå til kultur og idrett, og på den andre siden å oppfylle det samfunnsoppdraget du har. Det er viktig at en hele tiden, enten det er den ene eller den andre lederen, eller det gjelder den ene eller den andre styrelederen, at det er selskapets omdømme som er avgjørende for om vi lykkes med begge de to oppdragene. Men jeg tror jeg vil avstå fra å gå inn i noen nærmere spekulasjoner rundt akkurat det temaet.

Lars Sponheim: Ja, jeg må svare på litt lignende vis ved å si at jeg har brukt mye tid og mange netter på å gruble over hvordan de tingene som er påpekt, og som vi vel må kunne kalle en ukultur i en ledelse, hvordan noe sånt kan oppstå.

Og så har jeg fort lyst til å si at det er en svær, flott organisasjon, med flotte mennesker som bærer mye sorg over at dette hefter ved deres arbeidsplass og deres selskap, som har hatt det vondt, og som ikke har noe ansvar for dette. Det er veldig viktig for oss som skal gå videre med alle disse flotte menneskene i dette selskapet, å ta vare på dem.

Møtelederen: Da har jeg tegnet meg selv.

Det snev av kritikk som rammer Riksrevisjonen, er jo knyttet til måten de løser det løpende revisjonsoppdraget som selskapets revisor på. Er det planlagt et initiativ fra det sittende styret i retning av Riksrevisjonen for å se på hvordan det samarbeidet kan bedres noe, i retning av det Norsk Tipping ved flere anledninger har gitt uttrykk for er riktig vei?

Spørsmålet går til Sponheim.

Lars Sponheim: For det første synes jeg det er et godt forhold mellom Norsk Tipping og Riksrevisjonen, ikke minst i forkant av avslutningen av regnskap og årsmelding for 2009, som legges fram på generalforsamling i morgen, og hvor dialogen har vært tett og god.

Men så er spørsmålet: Hvordan går vi nå videre? For det går en diskusjon, slik det har vært gjort her, og slik statsråden – som dere skal møte senere – har reflektert rundt dette. Så får en vurdere hva som nå er mest fornuftig å gjøre framover.

Vi skal leve godt med den revisjonen som Stortinget mener vi skal ha, og så skal vi uansett sørge for å ha god nok internkontroll til at slike ting som vi nå diskuterer, ikke skjer igjen.

Møtelederen: Flere har ikke meldt seg til spørsmål, og det passer bra, fordi tiden er snart ute. Men dere har nå anledning til å oppsummere med 3 minutter, og jeg gir ordet til den av dere som skal gjøre det.

Det er Lars Sponheim som starter – vær så god.

Lars Sponheim: Takk for det, komitéleder.

Jeg er veldig glad for at vi har fått en anledning til å

få fram alt det viktige arbeidet jeg mener vi nå gjør for å kunne konsentrere oss om framtiden. Norsk Tipping er et komplisert selskap å styre og lede. På den ene side er vi underlagt et viktig samfunnsoppdrag om ansvarlighet, veldig mye rammer og tilsyn som følger med på det vi gjør. På den annen side er vi gitt et økonomisk oppdrag; å drive god forretning og levere store penger til norsk frivillighet. Vi skal være et tjenende verktøy for norsk frivillighet. Vi skal være nøkterne med penger, ned til siste krone, sånn at siste krone alltid går til norsk frivillighet. Det er vårt oppdrag. Det er mitt oppdrag som styreleder og Torbjørn Almlids oppdrag som administrerende direktør å bidra til at det skjer. Det skal være slik folk oppfatter Norsk Tipping framover.

Så kan jeg avslutte med å rapportere om at når vi nå får se regnskapstallene for første kvartal, går det veldig bra. Nå leveres det kostnadsreduksjoner i betydelig grad – langt under budsjett på kostnadsbruk – og inntektene er klart høyere enn budsjett. Så de tiltak som ble iverksatt under Sigbjørn Johnsen og Torbjørn Almlids daglige ledelse, leverer nå resultater. Det viser nå regnskapet for årets første tre måneder. Det er vi glade for, og det bør frivilligheten i Norge også kunne glede seg over.

Møtelederen: Da takker vi for de svar dere har gitt, og den innsikt dere har bidratt med.

Vi tar nå pause i kontrollhøringen frem til kl. 17.25 og starter da med kulturminister Anniken Huitfeldt.

Høringen ble avbrutt kl. 17.03.

- - -

Høringen ble gjenopptatt kl. 17.25.

Høring med kulturminister Anniken Huitfeldt

Møtelederen: Da er vi klare til å starte opp igjen.

Jeg vil ønske kulturminister Anniken Huitfeldt velkommen til åpen kontrollhøring. Jeg vil også ønske velkommen tilbake til bisitterne, som er fungerende ekspedisjonssjef Nina Økland og avdelingsdirektør Eivind Tesaker fra Kulturdepartementet.

Da er det slik at statsråden har anledning til en innledning på inntil 10 minutter. Vær så god, Anniken Huitfeldt.

Statsråd Anniken Huitfeldt: Tusen takk! Jeg takker for denne anledningen til å komme og redegjøre for hovedsakelig departementets oppfølging etter Riksrevisjonens rapport.

Jeg har fulgt høringen i dag. Det har kommet mange viktige spørsmål, og det, sammen med en intern gjennomgang av våre rutiner, vil danne grunnlaget for oppfølgingen også i framtiden.

Kritikken i Riksrevisjonens utvidede revisjon for perioden 2001–2007 har ført til vesentlige endringer. Det som kom fram i den såkalte gartnersaken, har bidratt til endringer i ledelsen i Norsk Tipping. Det har blitt utarbeidet nye etiske retningslinjer. Vi har fått nye rutiner ved årlig gjennomgang av de etiske retningslinjene. Vi har fått rapportering til styret om årlig etikkgjennomgang, og vi har

fått nye rutiner. De rutinene handler bl.a. om at styreleder nå må attestere alle regninger og økonomisk kompensasjon for administrerende direktør. Vi har også fått nye interne retningslinjer og rutiner for prøvespill – som var noe av det kritikken gikk på i Riksrevisjonens rapport – og andre forhold som Riksrevisjonen har kritisert.

Jeg foretar nå en intern gjennomgang av departementets eierstyring, og jeg vil komme tilbake til Stortinget på et senere tidspunkt når den endelige faktagjennomgangen av de forhold som Riksrevisjonen påpekte i desember, er gjennomgått, og når vi er ferdige med vår interne gjennomgang av eierstyringen.

Det som ligger til grunn for departementets eierstyring, er nedfelt i de generelle prinsippene for statens eierstyring i St.meld. nr. 13 for 2006–2007. Vi går også gjennom Riksrevisjonens utvidede rapport om Norsk Tipping, og ikke minst har også departementet bestilt en gjennomgang fra advokatfirmaet Wikborg Rein, som har kommet med en del anbefalinger, som vi mottok i januar i år.

Vi strukturerer nå styringsdialogen på bakgrunn av Riksrevisjonens kritikk: mer bevisst bruk av generalforsamling. I generalforsamlingen på Hamar i morgen vil jeg fokusere på oppfølgingen av Riksrevisjonens rapport. Jeg vil fokusere på kostnadsnivået i selskapet, den pågående faktainnsamlingen, og også vil jeg forutsette at sponsorstrategien legger forretningsmessige prinsipper til grunn.

Etter anbefaling fra advokatfirmaet Wikborg Rein vil jeg også gjennomføre periodiske møter med styret i selskapet. Det er også nødvendig å tilstrebe økt tydelighet om hva som er regelstyring, hva som er eierstyring, og bidra til økt skriftlighet og mer periodisk dialog med styret.

Jeg ser behovet for at Norsk Tipping kan drifte datterselskaper, men de selskapene som Norsk Tipping eier, skal være nødvendige for å ivareta selskapets formål. Man har nå solgt seg ut fra onTarget. Som styreleder og administrerende direktør redegjorde for i forrige runde, vil man nå vurdere å selge sitt eierskap i Fabelaktiv. Når det gjelder Buypass-selskapet, vil jeg understreke at de avtalene er inngått på forretningsmessige vilkår, at det er underlagt tilbud og da foregår på forretningsmessige prinsipper.

Vi følger altså kostnadsnivået i selskapet veldig nøye. Konsulentbruken er redusert. Den var på 146 mill. kr i 2008 og er nå redusert til 92 mill. kr for 2009. Vi forventer ytterligere nedgang i år når det gjelder konsulentutgifter.

Jeg legger opp til at mange av Riksrevisjonens merknader knyttet til behovet for ryddighet i styringsdialogen, for skriftlighet og klare retningslinjer vil bli ivaretatt gjennom dette arbeidet. Derfor vil det også være naturlig å komme tilbake til Stortinget på et senere tidspunkt og drøfte noen av de prinsipielle sidene knyttet til eierstyringen av Norsk Tipping, som har vært tema i Riksrevisjonen, og som også er tema i høringen nå i dag.

Møtelederen: Takk for det.

Før jeg gir ordet til saksordfører Trine Skei Grande, minner jeg om at denne lampen begynner å lyse når det er 30 sekunder igjen, og den slukker når taletiden til representanten er ute. Jeg vil også minne om at det er utspøreren selv som styrer sin tid fullt og helt.

Da er det saksordfører Trine Skei Grande, som har inntil 10 minutter til disposisjon. Vær så god.

Trine Skei Grande (V): Vi har gjennom dagen, leder, fått et bilde av et litt mer todelt forhold til Norsk Tipping fra politisk side. Det ene er firmaet Norsk Tipping, og det andre er på en måte spillpolitikken. Vi har også fått det bildet at en fra politisk side stort sett har brydd seg om og brukt energien på spillpolitikken og ikke på firmaet og forretningsdriften. Det som statsråden nå la fram, var et stort fokus på forretningsdriften og alle de forbedringene som trengs. Men jeg vil gjerne at statsråden skal si litt om hva hun tenker om styringen og forretningsdriften kontra det spillpolitiske.

Statsråd Anniken Huitfeldt: Det har vært åpenbart at det har vært stort fokus på regelstyringen av Norsk Tipping. Det har vært en omfattende samfunnsdebatt om spillavhengighet. Det har naturlig hatt stort fokus i vår dialog med og styring av dette selskapet. Vi har vært opptatt av at det ikke skal utvikles spill som skaper spillavhengighet. Det er jo klare rammer for dette, bl.a. at man kan drive sponsorvirksomhet og reklame, men at Lotteritilsynet setter klare grenser for denne virksomheten. Dette har vært en veldig viktig del av den samfunnsmessige debatten de siste årene.

Jeg vil imidlertid legge til at også eierstyringen har blitt stadig mer profesjonell de siste årene. Det begynte under Valgerd Svarstad Haugland, da det ble innført generalforsamling. Det var etter min mening et skritt i retning av mer profesjonalisering av driften. Men på alle områder har vi hatt større fokus på bl.a. kostnadsutvikling og på å formalisere styringen av selskapet. Dette arbeidet ble videreført av forhenværende statsråd og følges opp videre nå.

Trine Skei Grande (V): Jeg skal ta tak i akkurat det. Mye av kritikken i den rapporten du har bestilt, i Riksrevisjonens og hos andre, går på at man ikke klarer å ta tak i eierstyringa, at mye har skjedd på uformelle arenaer, og at man ikke har fått formalisert dette.

Da er egentlig spørsmålet mitt: Føler du at du har et departement som har tilstrekkelig kompetanse til å drive oppfølging av et så svært aksjeselskap, med en så stor omsetning og med så liten drive i seg sjøl til å holde kostnadene nede?

Statsråd Anniken Huitfeldt: Ja, det føler jeg absolutt. Men det er behov for økt fokus på eierstyringen. Derfor har vi også bestilt eksterne rapporter. Styret har bedt om en ekstern faktagjennomgang. Så i mange tilfeller vil det være nødvendig å innhente ekstern hjelp i enkeltspørsmål.

Men vi har den nødvendige kompetansen. Departementet styrer som kjent NRK, en stor bedrift. Eierstyringen av Norsk Tipping er nå lagt til den samme avdeling som driver styringen av NRK. Så det er betydelig kompetanse når det gjelder den type styring i departementet.

Trine Skei Grande (V): Denne rapporten ble da lagt fram 3. juni 2009 fra Riksrevisjonen. Den var antakelig-

vis kjent for departementet lenge før det. Men ikke før en eller annen gang i 2010 ble man i departementet klar med retningslinjer for eierstyring, ut fra det vi får opplyst. Hvis man sitter med all kompetansen, hvorfor tar det så lang tid? Hvorfor er det så vanskelig?

Statsråd Anniken Huitfeldt: Det er ikke riktig at man først er forelagt prinsipper for eierstyring av Norsk Tipping i 2010. Det er blitt gjennomført en gradvis mer profesjonell styring av selskapet. Det begynte, som jeg sa innledningsvis, under statsråd Valgerd Svarstad Haugland, og har gradvis blitt mer strukturert og mer profesjonelt. Det handler f.eks. også om reglene om offentlige anskaffelser.

Det var som tidligere styreleder her redegjorde for, at det var betydelige utfordringer knyttet til å gjennomføre de reglene som er beskrevet i lov om offentlige anskaffelser. Dette er nå tatt tak i. Tidligere statsråd har tatt opp dette på gjentatte generalforsamlinger, og det er nå på plass. Men det krever altså mer å styre selskapet enn tidligere, og vi har bygd opp en stadig mer profesjonell drift når det gjelder eierstyringen av selskapet.

Trine Skei Grande (V): Så du mener at alle retningslinjene er på plass slik som det er i dag?

Statsråd Anniken Huitfeldt: Nei, vi forbedrer disse retningslinjene i dag. Vi har også innhentet eksternt bistand fra dette advokatbyrået, som jeg redegjorde for. Mye av eierstyringen var på plass før jeg kom inn i Kulturdepartementet, men vi utvikler nå disse i tråd med det som er kommet fram i Riksrevisjonens rapport.

Trine Skei Grande (V): Mitt siste spørsmål går på sponsorstrategi. Nåværende styreleder redegjorde for oss om nye prinsipper knyttet til sponsorstrategi. Hva tenker statsråden når det gjelder bruken av sponsorbidrag, omfanget av det og hvilke prinsipper som skal gjelde for det? Syns statsråden det er noe hun skal mene noe om, eller er det overlatt fullstendig til styret?

Statsråd Anniken Huitfeldt: Når det gjelder å bestemme hvilke avtaler som skal inngås, mener jeg at dette er styrets ansvar. Men det må være full åpenhet om dette. Det jeg forutsetter, er at disse avtalene inngås på forretningsmessige vilkår, at det er åpenhet omkring dem, og at de styrebehandles. Det er altså 0,8 pst. av omsetningen som er avsatt til sponsorformål. Som representanten Skei Grande har vært inne på tidligere, mener hun at det er for mye av dette som går til idretten. Jeg kan da legge til at musikkbingen også er en del av Norsk Tippings sponsorstrategi. Vi forutsetter – på linje med annen type sponsorvirksomhet – at det skal det være åpenhet omkring.

Trine Skei Grande (V): Er dette saker som statsråden syns at Stortinget har rett til å mene noe om – omfang eller profil?

Statsråd Anniken Huitfeldt: Det kan være nødvendig å diskutere prinsipper for sponsorvirksomhet. Men fra min side å gå inn og bestemme på hvilken måte selskapet skal sponse, mener jeg vil være svært uryddig. Det er å blande seg inn i den forretningsmessige siden av Norsk Tippings virksomhet, og det mener jeg at jeg ikke bør blande meg inn i.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Arbeiderpartiet som skal stille spørsmål, og det er Marit Nybakk, som da har 5 minutter til disposisjon. Vær så god, Marit Nybakk.

Marit Nybakk (A): Takk, komitéleder.

Jeg tror jeg skal følge opp det siste ved å be statsråden ytterligere utdype dette med grenseoppgangen mellom styrets oppgaver og ansvar og det som er eiers styringsansvar når det gjelder særlovsselskap – det styringsansvar som ligger til eier av et statlig særlovsselskap. Nå har statsråden på en skikkelig måte redegjort for hvorfor departementet var for mye fokusert på regler for pengespill og i for liten grad fulgte opp forretningsdriften. Så mitt spørsmål blir da: Finnes det nå interne retningslinjer i departementet for denne typen eierstyring?

Statsråd Anniken Huitfeldt: Ja, vi har gjennomgått vår eierstyring av Norsk Tipping, også på bakgrunn av den konsulentrapporten fra advokatfirmaet som jeg redegjorde for i stad. Det er på årsmøtet hvor departementet godkjenner selskapets regnskap for foregående år, og vi har hatt årlige generalforsamlinger siden 2005. Det har profesjonalisert driften. Det har vært tatt opp relevante spørsmål på generalforsamlingene knyttet til de utfordringene som selskapet har vært oppe i – det har vært kostnadsutviklingen og konsulentbruk, som har vært tatt opp på flere generalforsamlinger. Det er også møte mellom statsråd og styreleder en til to ganger i året, og det er møte mellom administrasjonen i departementet og administrasjonen i Norsk Tipping to til tre ganger årlig.

Når det er administrasjonsmøter, er det vesentlig regelverksspørsmål som har vært drøftet, men også styrings-spørsmål har vært tatt opp der. Beslutninger fra departementet om styrings-spørsmål eller regelverksspørsmål skal fastsettes skriftlig, og det har vi nå rutiner på. Det skal ikke skje muntlig i møter. Alle beslutninger i generalforsamlingen skal nedfelles i protokoll.

Marit Nybakk (A): Det er fristende å spørre også nåværende statsråd om hvordan en slik utvikling, som det som skjedde i Norsk Tipping, kunne skje – et selskap der administrerende direktør, som en slags konge på haugen med litt stormannsgalskap, i økende grad blandet privat økonomi med selskapets økonomi. Kan statsråden si noe om hvordan slikt kan skje, og om man kan garantere at det ikke vil skje i framtiden med denne typen selskaper?

Statsråd Anniken Huitfeldt: Ja, dersom vi hadde hatt på plass noen av de rutinene vi nå har innført, bl.a. at styreleder skal attestere administrerende direktør

tørs reiseregning, kunne vi tidligere hatt bedre kontroll.

Jeg mener imidlertid at vi har fått stadig økende kontroll med denne virksomheten, men man kan aldri verne seg helt mot personer som unndrar å oppgi forhold til skattemyndighetene. Det er klart at med bedre rutiner kunne vi ha unngått noe av dette. Men jeg synes det er for tidlig å felle noen endelig dom på bakgrunn av hva som nå er tema i denne faktagjennomgangen. Jeg mener at gartner-saken er uttrykk for en ukultur, men det er for tidlig å felle noen dom over det andre som nå gjennomgås av selskapet. Imidlertid mener jeg det ikke er noen generell karakteristikk av det som har foregått i Norsk Tipping. At det er en ukultur eller en generell ukultur i selskapet, mener jeg er galt. Men, som tidligere statsråd Trond Giske sa, var han svært opptatt av at dette er et selskap som genererer store overskudd, og at da må man i eierskapsdialogen ha et ekstra fokus på kostnadsutvikling. Det har vi, men jeg tror vi må være ekstra nøye med kostnadsutvikling i et selskap hvor overskuddene er såpass store.

Marit Nybakk (A): Hvis tiden tillater det: Riksrevisjonen gjør en kjempejobb når det gjelder forvaltningsrevisjon. Jeg har lyst til å spørre statsråden litt om den daglige bedriftsrevisjonen, for, som vi har understreket, er Norsk Tipping et særlovsselskap, ikke en del av forvaltningen og ikke en del av statsregnskapet og er krevende med store ut- og innbetalinger. Er det slik at man burde ha en bedriftsrevisjon som kunne følge styret i det daglige? Jeg snakker ikke om forvaltningsrevisjonen til Riksrevisjonen.

Statsråd Anniken Huitfeldt: Ja, jeg forstår spørsmålet, men jeg vil først legge til at forvaltningsrevisjonen fra Riksrevisjonens side har vært meget nyttig i det pågående arbeidet – nyttig for utarbeidelsen av nye retningslinjer fra departementets side.

Når det gjelder selskapsrevisjonen, er det spørsmål vi eventuelt kan drøfte når vi legger fram en sak for Stortinget om disse forholdene. Når det gjelder andre selskap under Kulturdepartementet, er det andre som har regnskapsrevisjonen av disse. Det som er fordelene med det, er at man ofte kan bytte revisor, slik at man får sett på regnskapet med nye øyne. Men til nå har det vært fattet vedtak i Stortinget om at Riksrevisjonen både skal ha virksomhetsrevisjon og regnskapsrevisjon.

Møtelederen: Da er tiden godt og vel ute, og det er Fremskrittspartiets tur til å stille spørsmål. Jeg gir ordet til Ulf Erik Knudsen. Knudsen, vær så god. Du har 5 minutter til disposisjon.

Ulf Erik Knudsen (FrP): Takk, leder. Av innledningen forsto jeg statsråden dit hen at hun hadde gått i gang med en gjennomgang av departementets eierstyring, og det er bra. Jeg går ut fra at det er grunner bl.a. i rapporten som tilsier det. Så langt som statsråden ser det pr. i dag, mener hun at det er ting ved rapporten som tyder på at det har vært for tette bånd mellom enkelte av de ansatte i departementet og ledelsen i Norsk Tipping?

Statsråd Anniken Huitfeldt: Nei, jeg har ingen grunn til å tro at dette har vært en årsak til at dette har skjedd, men jeg ser behovet for økt skriftlighet og at man må få en formalisering av saksgangen. Men det vil alltid være uformell kontakt også. I spørsmålet om eierskapsstyring skal dette skriftliggjøres, og dette har vært viktig i oppfølgingen.

Ulf Erik Knudsen (FrP): Så statsråden mener altså at på det nåværende tidspunkt er det ikke grunn til å mene at noen av de ansatte i departementet ikke har gjort jobben sin?

Statsråd Anniken Huitfeldt: Nei, det har jeg ingen grunn til å tro.

Ulf Erik Knudsen (FrP): Et annet spørsmål: I forbindelse med høringen med de to styrelederne nå i sted fremkom det at man i Norsk Tipping fortsatt har iverksatt granskinger. Hvorvidt det var i entall eller i flertall, er jeg litt usikker på, men det var i hvert fall en granskning på gang. Mitt spørsmål til statsråden er todelt: Er hun a) kjent med den granskning som pågår, eventuelt hva som er temaet i den, og har hun b) på noen måte initiert denne granskningen?

Statsråd Anniken Huitfeldt: Da jeg fikk overlevert denne rapporten fra Riksrevisjonen i desember 2009, sendte vi den videre til styret for uttalelse. Styret har svart at de ønsker en ekstern faktagjennomgang av de forhold som er påpekt i denne rapporten, og det er ikke naturlig for meg å felle noen endelig dom over det som er påpekt i rapporten, før konklusjonene i denne faktagjennomgangen er fullført.

Ulf Erik Knudsen (FrP): Jeg tolker det dit hen at det er styret som da har satt i gang dette, og at statsråden ikke vil kommentere den før den er ferdig, er i og for seg greit, synes jeg. Jeg har ingen flere spørsmål.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Høyres tur. Per-Kristian Foss har inntil 5 minutter, vær så god.

Per-Kristian Foss (H): Jeg skjønner godt at statsråden ikke vil felle noen dom over en rapport hun ikke kjenner innholdet av, men vil statsråden utelukke at politianmeldelse kan være en oppfølging dersom rapporten avdekker grunnlag for det?

Statsråd Anniken Huitfeldt: Det er jo åpenbart at dersom en faktagjennomgang avdekker forhold som er i strid med loven, skal det politianmeldes.

Per-Kristian Foss (H): Takk.

Jeg går til et nytt område, bare så det er tydelig.

St.meld. nr. 13 for 2006–2007 forutsetter også en annen ting i tillegg til alt det prisverdige, synes jeg, arbeid som statsråden har referert til at departementet nå gjør i forhold

til Norsk Tipping, nemlig en jevnlig evaluering av styret – altså av styrets medlemmer og styrets arbeid. Jeg har alltid vært litt nysgjerrig på hvordan departementet egentlig gjør dette løpende? Er det en synsing fra departementets ansattes side foran hver generalforsamling, eller er det noen systematikk i det? Og bruker man ekstern ekspertise også til dette? Det kan jo av og til være litt vanskelig å evaluere folk man selv har valgt ut. Som kjent ble styreleder Thue sittende i mange år – var det 11 år? Og jeg lurer på hva slags evaluering som var løpende der, men det skal jeg ikke spørre statsråden om. Jeg skal spørre statsråden om hva hun gjør nå for å evaluere styret.

Statsråd Anniken Huitfeldt: Vi har utarbeidet nye retningslinjer for styrevalg, men det er jo ikke slik at styret velges på generalforsamlingen i morgen. Det kan eventuelt kanskje gjøres sånn på et senere tidspunkt, eller kanskje være tema for den gjennomgangen som jeg skal ha av dette. Men i forkant av at man utnevner et nytt styre, er det en gjennomgang av styrets arbeid. Det har så langt ikke vært innhentet ekstern vurdering av dette, men det er eventuelt noe vi kan diskutere på et senere tidspunkt. Men som tidligere kultur- og kirkeminister Trond Giske opplyste, hadde han en evaluering av styrets arbeid i samarbeid med dem i departementet som har jobbet tett på selskapet.

Per-Kristian Foss (H): Det bringer meg til mitt siste spørsmål. Du sa tidligere, statsråd, at det nå er nye folk i Norsk Tipping å forholde seg til, i hvert fall nytt styre og ny administrerende direktør. Er det også nye folk i departementet som håndterer kontakten med Norsk Tipping nå, i forhold til hva det var i perioden fra 2005 og fremover?

Statsråd Anniken Huitfeldt: Det er mange av de samme menneskene som håndterer styringen av Norsk Tipping i dag som det var tidligere. Imidlertid har ansvaret for eierstyring blitt flyttet fra en avdeling til en annen avdeling. Det er flyttet til den avdelingen som har ansvaret for media og film, og denne avdelingen har stor kompetanse på eierstyring, bl.a. av NRK.

Per-Kristian Foss (H): Bare en liten oppklaring; det er sikkert jeg som ikke skjønner det helt: Det er altså mange av de samme folkene, men i en ny avdeling. Har de flyttet på seg, eller?

Statsråd Anniken Huitfeldt: Ja.

Per-Kristian Foss (H): Ok. Men er nå avdelingsmessig lagt under den samme avdeling som styrer med NRK?

Statsråd Anniken Huitfeldt: Ja.

Per-Kristian Foss (H): Takk.

Møtelederen: Da er siste parti ut Kristelig Folkeparti. Hans Olav Syversen har 5 minutter til disposisjon, vær så god.

Hans Olav Syversen (KrF): Jeg vil gripe fatt i noe statsråden svarte i forbindelse med et spørsmål om hva som er mest egnet som løpende revisor for Norsk Tipping, at dette var noe man kunne komme tilbake til når vi legger fram sak om dette. Forstår jeg det dit hen at det i nær fremtid legges fram for Stortinget en fullstendig sak for Norsk Tippings rammeverk?

Statsråd Anniken Huitfeldt: Jeg vil vurdere i hvilken form jeg vil informere Stortinget om den saken, men vi foretar nå en intern gjennomgang av vår eierstyring. I tillegg er det denne faktagjennomgangen som jeg redegjorde for tidligere, som foretas på oppdrag av styret i Norsk Tipping. I hvilken form jeg kommer tilbake til Stortinget, vil jeg komme tilbake til, men det kan være nødvendig å diskutere visse prinsipielle sider ved vår eierstyring av Norsk Tipping med Stortinget.

Hans Olav Syversen (KrF): Kan jeg da bare spørre om når man fra departementets side regner med å ha gjort seg opp en mening om de forholdene som statsråden nå refererte til?

Statsråd Anniken Huitfeldt: Nå avventer jeg denne faktagjennomgangen, og den vil danne rammene for videre oppfølging av denne saken. Jeg vet ikke hva som blir resultatet av denne faktagjennomgangen, så det vil være vanskelig for meg å svare konkret på det spørsmålet nå.

Hans Olav Syversen (KrF): Snakker vi om i år eller neste år?

Statsråd Anniken Huitfeldt: Jeg vil bare gjenta det jeg sa tidligere, at jeg må avvente den faktagjennomgangen som nå foretas på vegne av styret i selskapet.

Hans Olav Syversen (KrF): Statsråden var inne på dette med sponning, og var ganske klar på at det å bestemme hva som skal sponses, og hva man skal bruke penger på for kanskje å generere inntekter deretter, ligger til selskapet. Jeg har da lyst til å høre hvordan statsråden finner den kritikken Riksrevisjonen har på dette punkt, hvor de vel bruker de mest krasse utsagnene i rapporten. De skriver at det er «meget uheldig» at departementet ikke har lagt føringer for sponsorvirksomhetens omfang. Er dette en kritikk hun delvis – hva skal vi si – er uenig i?

Statsråd Anniken Huitfeldt: Det er ikke slik at staten i eierstyring i forhold til andre selskaper fastsetter et konkret beløp på hvor stor sponsorvirksomheten til f.eks. Statoil skal være. Men vi har innskjerpet at dette skal foregå på forretningsmessige vilkår, at det skal styrebehandles, og at det skal være transparent åpenhet omkring det. Det har vært viktig for meg.

Jeg vil også understreke at jeg mener at det vil være prinsipielt uheldig dersom jeg skulle gå inn og fastsette et bestemt beløp som det skal drives sponsorvirksomhet innenfor. Det mener jeg er et ansvar som styret har, og som ikke jeg bør ha.

Hans Olav Syversen (KrF): Det tror jeg at jeg for så vidt er enig med statsråden i. Men det jeg er litt ute etter, er hvordan departementet nå forholder seg til kritikken fra revisjonen på dette punkt. Hvordan mener man at man eventuelt skal imøtekomme den kritikken? Er det ved å sikre seg at dette gjøres på forretningsmessig og transparent basis? Er det det man har endret posisjon på, eller er det noe annet man eventuelt endrer posisjon på i departementet som følge av kritikken, eller – og det kan jo meget vel være en grunn for det – avviser man at dette er noe man vil gå inn på?

Statsråd Anniken Huitfeldt: Som jeg sa tidligere, ønsker jeg ikke – hvis noen mener at det er riktig – å fastsette et bestemt beløp fra departementets side. Men det er jo tema i styringsdialogen mellom departementet og Norsk Tipping hvorvidt dette skjer på forretningsmessige vilkår, og vil være et av de spørsmålene jeg vil ta opp på generalforsamlingen i Norsk Tipping i morgen.

Hans Olav Syversen (KrF): Da har ikke jeg noen flere spørsmål.

Møtelederen: Da er det satt opp 5 minutter til oppklarende spørsmål fra komiteen. Foreløpig er jeg eneste inntegnede.

Departementet utsettes for ganske kraftig kritikk fra Riksrevisjonen på flere områder. Det er brukt uttrykk som: burde fulgt opp bedre, «uheldig at Kultur- og kirkedepartementet ikke ser det som hensiktsmessig», «svært uheldig at departementet ikke ser problematikken rundt styreleders rollehåndtering». I hvilken grad har departementet tatt selvkritikk etter Riksrevisjonens ganske krasse kritikk av departementets oppfølging av disse spørsmålene?

Statsråd Anniken Huitfeldt: Jeg mener at tidligere statsråd og også statsråden før der igjen, Valgerd Svarstad Haugland, har foretatt viktige grep for å profesjonalisere eierstyringen. Men som tidligere statsråd sa tidligere i møtet i dag, at hadde han visst det han nå vet, ville han ha spurt f.eks. om hvordan det gikk med gartnerutgifter til administrerende direktør. Det var imidlertid umulig for ham å ha den type kunnskap på det daværende tidspunkt. Men sett i ettertid skulle man jo ønske, når den type saker avsløres, at man hadde stilt de konkrete spørsmålene på et tidligere tidspunkt.

Jeg mener imidlertid at vi skal ta lærdom av en del av

det Riksrevisjonen nå påpeker, og det danner viktig grunnlag for vår interne gjennomgang av eierstyringen av Norsk Tipping.

Møtelederen: Flere har ikke tegnet seg til oppfølgings-spørsmål.

Vi har da kommet dit hen at statsråden har 5 minutter til oppsummering, dersom statsråden ønsker det. – Vær så god, Anniken Huitfeldt.

Statsråd Anniken Huitfeldt: Jeg takker for denne anledning og takker også for gode spørsmål, som er relevante å ta opp i den videre interne gjennomgangen som vi vil foreta i forhold til selskapet.

Jeg vil imidlertid legge til at kritikken mot Norsk Tipping ikke er et bevis på at denne monopolbedriften ivaretar sitt samfunnsoppdrag på en dårlig måte. Vi lever i et land hvor folk har mindre spillavhengighet enn i mange andre land. Gjennom Norsk Tipping bidrar vi til å ha klare rammer for spillpolitikken. Vi har et godt regelverk i Norge. Lotteritilsynet fører tilsyn med selskapets markedsføringsstrategi. Norsk Tipping skal selvsagt drive merkevarebygging, men man skal ikke utvikle for aggressive spill. Hensikten med Norsk Tipping er at de som ønsker å spille, skal bruke pengene sine innenfor Norsk Tipping, som skal drive en ansvarlig spillpolitikk. Så det er det sosiale aspektet som er hovedårsaken til at vi har Norsk Tipping slik vi har det i dag.

Imidlertid er det også slik at overskuddet fra Norsk Tipping går til veldig mange viktige formål: til frivilligheten, til idretten, til kulturen. Men nettopp fordi selskapet har så ideelle formål, skal vi også være ekstra årvåkne i fremtiden når det gjelder vår eierstyring av Norsk Tipping. Et selskap med så mange viktige formål og sosial spillpolitikk, hvor overskuddet genereres til viktige formål, må ha ekstra fokus på sine etiske retningslinjer for å ha tillit i befolkningen.

Møtelederen: Takk for det. Da vil jeg takke for ditt bidrag og dine svar på spørsmålene fra komiteen.

Høringen er over. Jeg har lyst til å takke alle som har deltatt. Komiteen vil fortsette sitt arbeid med saken og vil bl.a. bruke opplysningene og synspunktene som har kommet frem under dagens høring, i sitt arbeid med innstillingen til Stortinget.

Så synes jeg også det er på sin plass å ønske statsråden lykke til i det videre arbeidet for et selskap som er viktig for oss alle.